

YENİ ÇAĞ

- **An. Mikoyan:** Devrimci ve devlet adamı olarak Lenin'in dehâsı
- **Jivko Jivkof:** Leninizmin Bulgaristan'da kazandığı zafer
- Sosyalizm köylülere neler verdi
- **T. Endruşçek:** İkinci Dünya Harbi otuz yıl önce başlamıştı
- Ho Şi Min yoldaşın hâtırası önünde saygı ile eğiliyoruz

Özel sayfalarımız

- **A. S.:** TKP 49 yaşında
- Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin Seçim Çağrısı
- Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesine
- Viyetnam Emekçi Partisi Merkez Komitesine

9 (63)

Eylül

1969

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

Bu sayıdaki bazı imzaların kimlikleri:

Anastas Mikoyan:

Sovyetler Birliği eski Prezidyum Başkanı ve SBKP MK Politbüro üyesi

Jivko Jivkov

Bulgaristan Komünist Partisi

MK Politbüro üyesi ve

Bakanlar Kurulu Birinci Başkan Yardımcısı

Çağdaşları V. I. Lenin'i anlatıyorlar

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi Yazı Kurulu, milletler-arası komünist ve işçi hareketinin emektar savaşçılarından V. I. Lenin'e dair anılarını yayınlamaya devam ediyor.

Bu sayıda, 1915 yılından beri SBKP üyesi olan ve Komünist Enternasyonalî'nin III. ve IV. Kongrelerine katılmış bulunan Sovyet parti ve devlet adamı Anastas Ivanoviç Mikoyan'ın anılarını yayınlıyoruz.

Devrimci ve devlet adamı olarak Lenin'in Dehâsı

ANASTAS MIKOYAN

V. I. Lenin için birçok inceleme, monografi ve makale yazılmıştır. Bu yazılarda, daha ziyade, Lenin'in çalışmalarıyla ilgili belirli olaylara ve gerçeklere dair anıların vesile teşkil ettiği bazı düşünce ve yargılar ortaya konmaktadır.

Lenin'de insanı en çok hayrete düşüren ve hayran eden taraf, onun devrimciliği mi, bilgin ve devlet adamı kişiliği midir?

Sanıyorum ki, her şeyden evvel, öngörme kabiliyetidir. Burada sözkonusu olan, toplumsal hayat olaylarının daha sonra nasıl gelişeceğini, hangi yönü alacağını, şu veya bu partinin ne gibi bir evrim geçireceğini öngörmektir. Büyük dâhîde bu kabiliyet öyle basit ve doğuştan bir vergi değildir. Lenin'in öngörüsü, bu sezgi, alabildiğine muazzam ve fedakârca bir çalışmanın sonucu, ürünü idi. Bu, aynı zamanda, toplumsal hayattaki oluşumları çözümleyen ve bu çözümlemelerden doğru sonuçlar çıkarabilen bir devrimci kabiliyeti, bir bilim adamı kabiliyeti idi.

Peki, Lenin bu öngörmeyi nasıl ve hangi araçla başarıyordu?

Bu sorunun cevabı şudur: Lenin, bunu, Marks ve Engels'in fikirlerini kavrayıp benimsemiş olması sayesinde başarıyordu. Materyalist diyalektik

metodunu çok iyi biliyor ve kullanıyordu. Lenin, hayatın gelişmesini belirliyen olgu ve eğilimlerin özünü kavrayıp açıklamanın en iyi aracı olan bu metodu, çağdaş koşullara göre geliştirmeyi ve daha yetkin hale getirmeyi de başardı. O, toplumsal olguları incelerken, pratik hayat ve çalışmaları bilimsel teorinin ışığı ile aydınlatıyor, teoriyi pratikle ve deneyle yokluyordu. Vardığı sonuçlar da daima teoriyi zenginleştiriyordu. İşte bundan ötürü, olaylar «Lenin'e göre», yani kendisinin öngörüsü üzere geliyordu.

Lenin hiçbir zaman boş ve tumturaklı lâf etmezdi. Böylesi onun işi değildi. O öngörme ustalığı sayesinde, enine-boyuna düşünerek, bilmsel sonuçlar çıkarırdı.

Lenin, 1902 yılında, «...verin bize devrimciler örgütünü, Rusya'nın altını üstüne getiriverelim!» sözünü sadece söylemekle kalmadı; aynı zamanda çalışma arkadaşlarıyla birlikte, yeni tipten partiyi, komünistlerin partisini eği tip geliştirdi.

Bu niçin yeni tipten bir partiydi? Çünkü bu parti, her üyesinden, yalnız tam inanmışlık ve sonsuz bir sadakat değil, aynı zamanda, çalışmaya ve emekçi yığınlarını partinin peşinden götürürken devrim adına hayatını esirgmeden savaşımaya içtenlikle hazır olmayı da istiyordu.

İşte, pek büyük olmanın, 1917'de hepi-topu 24 bin kadar üyesi bulunan, sonra altı ay içinde üye sayısı 350 bine çıkan bu parti işçi ve köylü yığınlarının başına geçti, onları ardından götürdü ve 150 milyon nüfuslu memlekette zaferi de sağlıyabildi.

Bu partinin, Çarlık istibdadı yıllarında ne kadar kurban verdiğini, ne büyük fedakârlıklara katlandığını tasavvur etmek bile zordur. Parti, akla hayale sığmaz baskı ve terör koşulları içinde çalışıyordu.

Ve nihayet, aradan 15 yıl geçtikten sonra, yani 1917 Ekim ayında, Lenin'in öngörüsü gerçekleşmiş, Rusya'nın altını üstüne getiren bir dönüşüm başlamış, insanlık tarihinin tekerleği yeni bir yöne, sosyalizme doğru dönmeye koyulmuştu.

Lenin, her boydan ve soydan oportünistlerin Marksizme karşı giriştikleri hücumları bir dalgakıran gibi karşılayıp kırıyor, püskürtüyordu. Bundan başka, toplumsal gelişmeye dair yeni verileri, Marksist öğretinin doğruluğunu ortaya koyan kanıtlar olarak kullanmayı ustaca başarıyordu.

Devrimci Lenin aynı zamanda bilgindi. Ama kendini tümü ile bilime vermiş bir bilginden farklıydı. O, bilime, devrimci mücadeleye en büyük katkı gözünü bakıyordu. Parti saflarına idealist felsefenin sokulduğunu ve Partiye zarar verdiğini, bundan ötürü de, bilimler içinde bu alanın parti-içi mücadelede önemli bir halka haline geldiğini gördüğü zaman, Lenin, derhal ve harıl harıl felsefi eserler aktarmaya koyuldu ve doğa-

bilim alanındaki en yeni buluşlara anlam kazandırdı. Onun eserleri, Marksizmi savunduktan başka, Marksist felsefe alanında yeni bir başarıyı teşkil ediyordu.

Kautski, felsefenin parti üyesi için şahsi bir ilgi alanı olduğunu ve üyenin felsefi görüşlerine partinin karışmaması gerektiğini söylüyordu. Lenin ise, felsefeyi politikadan ayırmanın akıldan geçirilmesine bile razı değildi.

«Avrupa Birleşik Devletleri şiarına dair» başlıklı küçük makalesinde (1915), Lenin, devrimcilerin bilincinde şimşek gibi çakan ve en karanlıkta kalmış noktaları da aydınlatan dâhice bir fikir ileri sürdü. Bu fikir şuydu: Sosyalist devrim, başlangıçta birkaç memlekette ve hattâ tek ve ayrı bir memlekette zaferi kazanabilir; devrim bundan sonra daha da genişleyip yayılacak ve öteki ülkeleri de saracaktır.

Ve şu da var ki, Lenin sosyalist devrimin tek ve ayrı bir memlekette gerçekleştirilmesinin mümkün olduğunu söylerken, Rusya'yı gözönünde bulunduruyordu. Rusya o zaman bu imkânı gerçekleştirmeye en yaklaşıklık memleketti. Ve söz yok, Rusya'yı da Lenin en iyi tanıyordu. Bu, gerçek durumun, yakından değil, uzaktan daha iyi görüldüğü ender hallerden biriydi. O sıralarda İsviçre'de bulunan Lenin, Rusya'daki toplumsal hayatın nabzını dinliyebiliyor, Rus toplumunu kıvrandıran çelişkilerin günden güne nasıl kenkinleştiğini, memleket içindeki arkadaşlarından daha açık olarak görebiliyordu. Onun dehâsı da buradaydı.

Ve 1917 Şubatında Çarlık saltanatı yıkıldığı zaman, Rusyanın mutlaka ilk sosyalist memleket olabilmesinin gerçekleştirilmesi yakın bir imkân olduğu düşüncesi Lenin'in kafasında hazır bulunuyordu. Lenin'in memlekete dönmezden önce yazdığı meşhur mektupların («Uzaktan mektuplar»- Mart 1917) dördünün muhtevası (yarıda kalmış olan beşinci mektubu da eldedir) onun kafasında bu fikrin yerleşmiş bulunduğunu doğrulamaktadır. Zira bu mektuplarda, Rusya'da burjuva devriminin başarıldığı, bunun ancak birinci aşama olduğu ve artık sıranın ikinci aşamaya, yani sosyalist devrim aşamasına geldiği belirtilmektedir.

Şimdi inanılması zordur, amma gerçek odur ki, bu dört mektubun, – Lenin'in Petrograd'daki Parti merkez basın organına gönderdiği dört mektubun – yalnız biri, birinci mektup – o da kısaltmalarla ve bazı önemli yerleri değiştirilerek – yayınlanmıştır. Öteki mektuplar ise, Lenin'in sağlığında hiç yayınlanmamıştır. Ve bu rasgele değildir . . .

Ben o zamanlar bir genç Marksist olarak Kafkaslar'da çalışıyordum. Ve o dönemde parti çevrelerindeki zihniyet ve tutumu şimdi iyi hatırlıyorum. Demem o ki, bizim düşüncelerimiz hâlâ 1905 Devrimi'nin şiarları etrafında dolanıyordu. Gerek merkezde, gerekse taşra parti öbeklerinde, Şubat burjuva-demokratik devriminden sonra sosyalist devrime hemen

geçilmesinin mümkün olduğunu kavrayacak bilinç yoktu. Bunun böyle olduğunu anlamak için, o günlerin Bolşevik gazetelerine şöyle bir göz atmak yeter. Menşeviklere yaklaşma eğilimi de buradan doğuyordu. Birçok şehirde onlarla gerçekten birleşmeler bile olmaktaydı.

Ve ancak Lenin'in emigrasyondan memlekete dönmesiyle, partide teori ve pratik alanındaki tereddütler sona erdi. Kendisinin karşılandığı Finlandiya'da Gari'nda 3 (16) Nisan 1917 günü yapılan mitingte, Vladimir İliç açık ve kesin olarak şunları söyledi: Devrimin birinci aşaması başarılmıştır; şimdi ikinci aşamaya, sosyalist devrime girişmeliyiz.

Lenin'in daha sonra meşhur «Nisan Tezleri»nde esaslandırıp geliştirdiği bu fikir, Rusya'da Çarlığın alaşağı edilmesini izliyen dönemdeki gerçek durumun en etraflı şekilde tahlilinin bir ürünü idi. Ver bu fikir, memlekette sanayiye göze çarpar ölçüde gelişmesini, üretimde yoğunlaşmayı ve sermayenin bir dereceye kadar merkezleşmesini, tekellerin ve konsernlerin doğuşunu ve bütün bunların sonucu olarak da proletaryanın yoğunlaştığı güçlü öbeklerin meydana gelmesini yansıtıyordu. Petrograd, Moskova, Donbas, Varşova, Ural, Bakû, Nijni Novgorod (şimdiki Gorki), Riga vb., sözü geçen proletarya öbekleri arasındaydı.

Memleketin nice kavşak merkezlerinde büyük işçi yığınlarının birikmesi, politik yaşantıda bu işçilerin devrimci azim ve gücünü, onların bütün memlekete serpilip dağılmış bulundukları ahvaldekinden çok daha fazla artırıyordu.

Gerçi, Lenin, Rusya'nın genellikle ekonomik bakımdan geri kalmış bir memleket olduğunu biliyor ve bunu tekrar tekrar söylüyordu; fakat öte yandan, onun, kapitalizm gelişmesinin yarı düzeyinde bulunduğuna da dikkati çekiyordu.

Lenin'in bu tezi, Rus toplumunu perişan eden ağır askeri yenilgiler ve Çarlığın iktisadi çöküntüyle başa çıkmaktan âciz kalması yüzünden son derece keskinleşen sosyal ve politik çelişkilerin alabildiğine gerilimini de yansıtıyordu.

Lenin Menşeviklere, elbette, kesinlikle karşıydı. Onların devrim hakkındaki «teori»sinin hiçbir tereddüde düşmeden reddedilmesi ve Menşevizmle her türlü ilişkinin kesilmesi gerektiği kanısındaydı. Bu da tabiiydi. Ama hayrete değer olan şey başkaydı. Bize, devrimin ancak silâhlı ayaklanmayla zafere ulaşabileceğini öğretelmışlerdi. Ve şimdi Lenin, yani bize bunu öğretegelen önder, 1917 yılında, zaman zaman, işçi sınıfının iktidarına doğru barış yoluyla geçiş olanağını ileri sürüyordu.

1917 Şubatından sonra, Rusya'da işbaşında ikili iktidar, yani burjuva geçici hükümeti ile İşçi ve Asker Milletvekilleri Sovyetleri vardı. İşçiler ve askerler kendi sovyetlerine itaat ediyorlardı; bundan ötürü de, fiili kuvvet, Menşeviklerin ve Es-er'lerin çoğunlukta oldukları Sovyetlerin elindeydi.

O zaman Lenin, iktidarın, hattâ, bu sovyetlerin eline geçmesinden yana çıkıyordu. Ve bunu yaparken, devrim seyrinde bu sovyetlerden çoğunun Bolşeviklerin tarafına geçeceğini gözönünde bulunduruyordu.

İşte, bu dönemde, Lenin, barış yoluyla geçişi mümkün gördüğünü, zira meydana gelen yeni durumun buna elverişli olduğunu belirtti.

Lenin güçlü atılımlarla zafere yönelen ateşli bir devrimciydi. Fakat daha Mayıs (Haziran) ayında, Petrograd'da Askeri Teşkilâtlar Konfederasyonu'na katılanlardan bazıları derhal silâhlı ayaklanma hazırlığına girişilmesinde ısrar ettikleri zaman, Lenin bu yoldan iktidarı elde etme denemesine girişmekten yana olmadığını açıkladı ve gerekçe olarak da, arzu edilen gelişme yönünde barışçı olanakların henüz tükenmediğini, hem böyle bir denemede ordunun da işçileri desteklemeye hazır olmadığını ileri sürdü. Daha sonra, Temmuz ayında, Petrograd'da işçi gösterisinin, Kerenski ve diğer «sosyalist» bakanların emriyle Geçici Hükümet tarafından ateş açtırılarak kana boyanması üzerine, Lenin, Sovyetlerin barış yoluyla iktidarı elde etmesi şiarını bıraktı ve Parti ile işçi sınıfına, proletarya egemenliğini silâhlı ayaklanma ile kurmak üzere hazırlığa girişmelerini teklifini etti.

İşte bu esneklik, bu prensipçilik, durumdaki değişikliği sıcağı sıcağına kavrayıp hesaba katma ve yeni durum için eskimiş olan şiarı gecikmeden bırakarak, gelip çatan yeni politik durum içinde sınıf kuvvetlerinin oranına en uygun yeni şiarı bulma hüneri, Lenin'in, devrim savaşı taktığının doğru olarak tesbiti alanındaki dâhiyane kabiliyetini teşkil eder.

Bu bakımdan, Lenin'in 24 Ekim 1917'de, yani devrimin arifesinde, Merkez Komitesi üyelerine yazdığı mektup çok ilginçtir. Vladimir İliç'in, parti ve işçi sınıfı kuvvetlerine güveni, tarihin kesin eylem için sunduğu en elverişli fırsatı sezme ve tam zamanında yakalama hüneri bizleri hayretten hayrete düşürmektedir. Durumun bütün dramatik yönü, uzun yıllardan beri yürütülegelen yıpratıcı savaşın bilânçosunun bir gece içinde yapılması zorunluluğunun gelip çatmış olmasıydı. Evet, bu bilânço tam da o gece yapılmalıydı, zira ertesi gün geç kalınmış olabildi. Lenin gayet metin, kararlı, ısrarlı ve sebatlıydı.

Bu bir kapris değil, zamanın buyruğu idi. Merkez Komitesi'ne, daha bir süre beklenmesini, kuvvetlerin toparlanmasını ve bundan sonra eyleme geçilmesini salık veren teklifler geliyordu. Bazıları, ayaklanma başlangıcının ilânı için Sovyetler Kongresinin beklenmesini teklif ediyorlardı. Ne var ki, bu arada düşman da kuvvet toplıyabilir ve devrim güçlerinin davranmasından önce bir sürpriz darbesi indirebilirdi. İşte asıl bu sebeptir ki, Lenin şu uyarda bulunuyordu: «Devrimcilerin, düşmanı bugün yenmeleri mümkündür. Tarih, gecikmelerini affetmez!»

Ve 24 Ekim 25'e bağıyan gece iktidar elde edilmişti. 25 Ekim günü toplantıya çağrılan Rusya Sovyetleri İkinci Kongresi'nde, İşçi ve Asker Milletvekilleri Petrograd Sovyeti'nin iktidarı ele aldığı bildiriliyordu.

Böylelikle, Lenin'in, sosyalist devrime yönelme gereğini ilân ettiği 1917 Nisanın üzerinden aşağı-yukarı yedi ay geçtikten sonra, Ekim ayında, şanlı devrim, zafere ulaştırılmış bulunuyordu.

Lenin işte böylesine büyük bir devrimci ve bilgindi.

İlginç bir nokta daha var. Rusya'da Marksizmin emektarı Plehanof (kendisi Lenin'den 14 yaş büyüktü, ve Lenin, yetişmesinin ilk yıllarında onu öğretmeni sayardı) emigrasyondan hemen hemen Lenin'le beraber dönmüştü. Lenin'in «Nisan Tezleri»ne karşılık, Plehanof da, 1917 Haziranında, sosyalist devrim hakkındaki Menşevik görüşünü gazetede şöyle formüle ediyordu: «Rusya tarihi, ileride sosyalizm ekmeğinin yapılacağı unu henüz elemiş değildir.»

Bu söz üzerinde bir düşünün!

Plehanof, Rusya tarihinin, 1917 Kasımında artık sosyalist ekmeğinin yapılacağı unu elemiş bulunduğunu, hamurunu da yoğurduğunu görmüyor ve hissetmiyordu. Bu, Rus Menşevikleri için ölüm demektir; zira Plehanof'un bu sözü üzerinden dört ay geçmeden, Rusya'da sosyalist devrim başarılmıştı.

Avrupa sosyal-demokrasisinin lideri Kautski ise çok daha budalaca bir duruma düşmüştü. Petrograd'da sosyalist devrim başarılıırken, Kautski, Bolşeviklerin iktidarda iki haftadan fazla tutunamayacaklarını söylüyordu. Böylelikle, gerçekte, daha sonraki gelişmelerin de gösterdiği gibi, sağcı ve merkezci sosyal-demokrasi kendi iflâsını ilân etmiş oluyordu.

Şimdi Lenin'in devlet adamlığı yönü üzerinde de biraz duralım.

Oktobr Devrimi arifesinde, iktidar tarafından durmadan aranılan ve hep gizlenmek zorunda kalan Lenin, bir yandan, «Devlet ve Devrim» adlı meşhur eseri üzerinde çalışıyordu. Ve bu kitabında, bunun basit bir bilimsel problem değil, yarın bizim yapacağımız iş, yığınların pratik eylemi sorunu olduğunu yazıyordu. Lenin bu kitabını tamamlayamadı; çünkü Oktobr Devrimi başlamıştı. Ve kendisi bu hususta şunları yazmıştı: «Böyle bir «engel» in çıkmasına sevinmekten başka ne yapabiliriz? «Devrim tecrübesi» ni uygulamak, ona dair eser yazmaktan daha hoş ve daha faydalı olsa gerektir.»

Onun, Devrimci Sovyet Hükümeti Başkanlığına getirildiği gün, «Barış Buyruktusu» ve «Toprak Buyruktusu» gibi tarihsel önemde iki belgeyi Sovyetler'in İkinci Kongresi'ne sunmakla devlet yönetimi görevine başlamış olması büyük bir anlam taşır. Barış Buyruktusu'nda, «Harbe son verin artık! İlhaksız ve tazminatsız barış!» çağrısıyla bütün dünyaya hitap eden Lenin,

harp halindeki bütün halklara ve onların hükümetlerine, âdil ve demokratik bir barış imzalanmak üzere, hemen görüşmelere başlanmasını teklif ediyordu. Toprak Buyruktusu'na da, köylülerin kendi milletvekilleri vastasıyla memleketin dört bucağından ulaştırdıkları 242 dilek ve teklifi ana hatlarıyla yerleştirmiş bulunuyordu.

Bütün bunlar, yurttan ve dünyada çok olumlu izlenim ve yankılar uyandırmıştı.

1919 yılı güzünde Kafkasya'dan Moskova'ya gittim. 24 yaşındaydım. Lenin, vereceğim raporu dinlemek üzere beni kabul etmişti. Tek sözle, ona hayrandım. Düşünün, ülkenin dörtte üçü karşı-devrimin pençesi altındayken; bütün kömür havzaları, petrol yatakları, başlıca pamuk üretim ve hububat bölgeleri karşı-devrim tarafından kesilip alınmışken, lokomotifler için yakacak bulunamazken, evler ısılamazken, tahıl tükenmişken, Beyazordu birlikleri Petrograd'dan beş kilometre uzakta bulunurlarken, Denikin Moskova'ya doğru ilerlemeye başlamış ve Moskova'nın burnu dibindeki Orel'i ele geçirmişken, Lenin'in zaferden, zaferin bizim olacağından bir zerre bile şüphesi yoktu!

Bana Kafkasya'daki durum hakkında çeşitli sorular soruyor, her şeyle ilgileniyor, cevaplarımı büyük bir dikkatle dinliyor, gerçek durumu deliller ve rakamlarla bilmek istiyordu. Sonra bu delillere ve rakamlara tekrar dönüyor, bunların anlamını deşiyor ve çözümlemeye çalışıyordu.

Onun, 1919 yılı Aralık ayında Rusya Sovyetleri Üçüncü Kongresi kürsüsünde yaptığı konuşmayı asla unutamam. Vatandaş Harbi artık Sovyetlerin yararına dönmeye başlamış olsa da, durum hâlâ ağırdı. Lenin, Rusya Sovyetleri Yürütme Komitesi ve Sovyet Halk Komiserliği adına sunduğu raporunda, artık geçilmiş bulunulan yolda elde edilmiş tecrübeler ve dersler üzerinde dikkatleri topluyor ve daha sonraki çalışmalar için bundan sonuçlar çıkarıyordu. Ve içinde bulunduğumuz durumda, başlıca üç güçlükten, üç sorundan söz ediyordu. Bu üç sorunu çözebildiğimiz takdirde, zaferin bizim olacağını söylüyordu.

Birincisi, ekmek sorunu idi. Buğday stoku yapılabilir ve işçi merkezlerinin ekmek ihtiyacı giderilerek, açlığa son verilebilirse, zafer bizimdi.

İkincisi, yakacak bulma sorunu idi. Bu sorun çözülmeyen, demiryollarında lokomotifleri yürütmek ve sanayii canlandırmak imkânsızdı.

Üçüncüsü de, cephede ve cephegerisinde askeri birlikleri kırıp geçiren lekeli humma salgınını önleme sorunuydu. Lenin bu konuda bir konuşma yapmış, – şimdi burada nakletmek uygun düşmese de – bizim en büyük düşmanımızın bitler ve leşeli koymuştu: «Ya bitler sosyalizmi yenecek ya da sosyalizm bitleri de yenecektir!»

Bu söz boşuna değildi. Ordu, o dönemde, lekeli humma yüzünden, Vatandaş Harbi cephelerinde askeri harekât içinde verdiği telefattan daha çok kurban veriyordu. Sabun yoktu. Çamaşır yetmiyordu. Pislik paçadan akıyordu. Doktor azdı. Moskova'da cepheye gönüllü gitmek isteyen 150 doktor bulunması bile Lenin'i alabildiğine sevindirmişti.

Bu kadar ağır bir durumda, devrimin hangi maddi kuvvetler tarafından ve nasıl korunabileceğini kestirmek kolay değildi. Ama Lenin zafere inanıyordu, üstün geleceğimize zerrece şüphesi yoktu. Ve yaratılan mûcizenin kaynağı, proletaryanın örgütlülüğünden, devrime içtenlikle bağlılığından, burjuvaziye karşı duyduğu nefretten, pomeşçiklerden çekmediği kalmamış olan köylülerle kurulan ittifaktan, birçok bölgenin Sovyet Rusya'dan koptuğu o zamanlarda üye sayısı Oktobr kertesindeki gibi 300 bini zor geçen Partinin yine de güçlü olmasından ve Lenin'in dâhiyane yönetiminden ibaretti.

Lenin Rus köylülerini iyi tanıyordu. Daha Volga boyu köylerinde geçen gençlik yıllarında, Sibiry'a'da sürgünde geçirdiği yıllarda, köylülerin nasıl çalıştıkları ve yaşadıklarıyla, köydeki ekonomik ilişkilerle çok yakından ilgileniyor, genellikle köyün töresini ve ekonomik koşullarını uzun uzun inceliyordu. Esasen, köy sorunu, Rus Devrimi'nin en karmaşık ve çözülmesi güç sorunuydu.

Ve işte bu köylüler, işçi sınıfı ile birlikte sosyalizmi kuralıydılar. Onlar, işçi sınıfıyla, sosyalizmle nasıl bağlanacak, bu dâva ile nasıl ilgilendirilecekti? Pomeşçiklere karşı savaşılırken köylüler, haliyle, bizimle beraber yürüyorlardı; amma artık durum başkaydı, şimdi kendileri için çalışmak istiyorlardı. Lenin, bu durumda, Vatandaş Harbi bittikten sonra köylülerle yeni ekonomik ilişkiler kurulması ve onları maddeten ilgilendirecek koşullar yaratılması gerektiği kanaatine vardı. Bu maksatla, bir ayniyat vergisi konmasını, yani belli miktarda hububatın köylüden vergi olarak alınmasını, geri kalan ürünün kendisine bırakılmasını ve köylünün bunu istediği gibi kullanmasına, örneğin isterse mal karşılığında devlete satmasına, isterse serbest pazara çıkarmasına izin verilmesini teklif etti ve bu teklif parti tarafından kabul edildi.

Ama bu, gerçekte, daha önce ortadan kaldırılmış olan özel sermayeye yeniden faaliyet alanı açılması demektir. Bu karar, bir kısım işçiler arasında hoşnutsuzluk ve bir kısım komünistler arasında hayal kırıklığı yarattı. Bunlar «kapitalizme mi dönüyoruz?» diye homurdanıyorlardı.

Lenin açıkça diyordu ki: Evet, bu bir gerilemedir; fakat başka çıkış yolu yoktur. Özel sermaye ve yabancı imtiyazlı müesseseler elbette tehlikelidir. Ama bu, kendisine karşı mücadele edebileceğimiz soydan bir tehlikedir; zira siyasal iktidar proletaryanın elinde, büyük bankalar, demiyolu ulaştırma ağı, büyük işletmeler ve bütün topraklar da devletin

elindedir. Ve işte bu kuvvet sayesinde özel sermaye yönetilebilir, belirli bir çerçeve içinde tutulabilir. Proletarya diktatörlüğü döneminde, özel sermaye ve köy ekonomisi, devlet kapitalizmi mecrasında birleşmelidir. Böyle olunca, özel sermaye ve yabancı imtiyazlı müesseseler, kendileri için bazı avantajlar sağlasalar bile, istiyerek veya istemiyerek sosyalizme yardım edeceklerdir.

Ve Lenin haklı çıktı.

Yeni Ekonomi Politikası (NEP) uygulamasının ilk yılında karşılaşılan güçlükler, Volga boylarındaki kuraklık ve kıtlıkla kat kat artmıştı. Köy işletmeleri yıkıma uğramıştı. Bundan başka, güneş bütün ekinleri kasıp kavurmuştu. Köylüler açlıktan ölüp gidiyor, telefata milyonları buluyordu. Bu koşullar altında Yeni Ekonomi Politikası uygulamak daha da zorlaşmıştı. Ama bu güçlükler de yenildi. Ertesi yıl, köylüler bellerini doğrultacak gücü bulabildiler. Hububat rekoltesi ümit verici bir artış göstermiş, köyde-kentte hayat normalleşmişti.

NEP'in ikinci yılı olan 1922'de Komintern'in IV. Kongresi yapıldı. Lenin bu komünistler forumunda okuduğu raporunda, öteki memleketlerden gelen yoldaşlara Yeni Ekonomi Politikasının anlam ve önemini anlattı, bu uygulamayla birbuçuk yıl içinde elde ettiğimiz başarıları belirtti ve yakın geleceğin vaadettiği imkânları gösterdi.

O zamanlar Lenin artık hastaydı. 13 Kasım 1922'de yaptığı bu konuşmadan sonra, 20 Kasım'da Moskova Sovyeti'nin oturumunda verdiği nutuk onun son konuşması oldu. Daha sonra hiçbir konferansta konuşmadı, amma çok önemli yazılar bıraktı. Parti, kendi iç birliğini, proletarya ile köylülerin ittifakını sağlamlaştırma ve sosyalizmi kurma yolunda Lenin'in bu yazılarındaki hüküm ve öğütlerini kılavuz ediniyordu.

Lenin, Komintern'in IV. Kongresinde, ülkemizde hafif endüstrinin artık canlandığına ve üretilen malların köylülere satılarak, karşılığında onlardan ekin ve ham maddeler satın alındığına işaret ediyordu. Ne var ki, ağır endüstride buzlar hâlâ çözülmemişti; durum çetinliğini koruyor ve kimse bize sermaye vermiyordu. Lenin, ağır sanayii donukluktan kurtarıp ilerletebilmek için muhtaç olduğumuz araç ve olanakları kendi ülkemizde bulmamız gerektiğini söylüyor, iki yıl içinde 20 milyon ruble tutarında aittin biriktirebildiğimizi ve bunun ağır endüstriyi canlandırmakta kullanılacağını açıklıyordu. Yirmi milyon ruble! Düşünün ki, Sovyetler Birliği şimdi büyük kuruculuğun tümüne yılda 60 milyar rubleden fazla yatırım yapmaktadır.

Daha Sovyet iktidarının sallantılı anlar yaşadığı, düşmanlarımızın kaleme sarılıp da, Moskova'nın yakında düşeceğini ve Sovyet iktidarının sona ereceğini yazdıkları o ağır Vatandaş Harbi günlerinde, Lenin, Rusya'nın elektrikle donatılması işiyle uğraşacak bir Devlet Komisyonu

kurdurdu ve bu komisyona Rusya'yı 10–15 yıl içinde elektrikleştirmeyi öngören bir plân (GELRO) hazırlama görevi verildi. Ve 1920 yılı Aralık ayında, Vatandaş Harbi bittikten sonra, Sovyetlerin VIII. Kongresinde bu plânı tanıtan ateşli bir konuşma yaptı.

Ben o zaman da Lenin'in öngörü kabiliyeti karşısında hayretten hayrete düşüyordum. Zira öylesine ağır bir durumda, yani elde avuçta bir şey yokken, memlekette yakıt yetersizliğinden trenler bile işliyemezken, sanayiin büyük bir kısmı da aynı yakıt yetersizliği ve ham madde yokluğu yüzünden donup kalmışken, bütün Rusyanın çelik üretimi o yıl 194 bin tonu geçmemişken (şimdi yalnız Magnitka bir haftada bundan fazlasını üretmektedir), Lenin her şeye rağmen sanayiin geliştirilmesini öngören muazzam bir plân ileri sürebiliyordu. O bizim geleceğimizi açık-seçik görüyor ve kendisi bu gelecekte yaşıyordu. İşte onun o zaman önceden gördüğü geleceğin içinde, yani şimdi, bizim enerji üretimi gücümüz o GELRO Plânı'nın üç mislini bir yıl içinde uyguluyabilecek kadar artmış bulunuyor.

Lenin işte böyle bir devlet adamıydı. O bir bilgin ve devrimci, her şeyden önce ve her şeyiyle devrimciydi.

Ben Komintern'in III. ve IV. Kongrelerine katılan bir delege olarak, Lenin'in, bu çalışmalarda ne büyük yükümleri olduğunu ve gece-gündüz didinerek bunları nasıl yüzakı ile başardığını yakından görmüşümdür.

Dördüncü Kongre üzerinde biraz daha durmak isterim: O zaman Lenin hatalar da yaptığımızı ve güçlüklerle karşılaştığımızı söylüyordu. Zaten Partinin, Sovyet iktidarının hatalarını daima cesaretle tenkit ederdi. Bunu da sadece tenkit olsun diye değil, hatalar vaktinde tesbit edilsin, düzeltilsin, tekrarlanmasın, en aza indirilsin ve bunlardan gerekli ibret dersleri de çıkarılsın diye yapardı. Lenin ancak hiçbir iş yapmıyanın hatasız olacağını biliyordu. Ve onun, hatalarımızı bulup gösterme cesaret ve hünerine diyecek yoktu.

Fakat, diyordu Lenin, emperyalistler benim bu konuşmamı yarın okuyacak ve işte görüyorsunuz ya, Bolşeviklerin saçmaladığını Lenin de itiraf ediyor, diyeceklerdir. Ama onlar da bilsinler ki, kendi saçmalıkları ve hataları alabildiğine daha büyük ve tamamen başka cinstendir.

Ve Lenin bu hususta bir karşılaştırma yaparken, Turgenief'in bir romanından ilginç bir noktaya da dikkatleri çekti. Turgenief burada, kadının mantıklı düşünemeyeceği kanısında olan bir kadın düşmanının, erkeğin şu veya bu hesap hatasının kadın tarafından bütün hesabı hiçe indiren bir yanlışlık sayılacağını iddia etmesinden söz ediyordu. Ve Lenin işte buna dayanarak, bizim hatalarımızı, yani Bolşeviklerin işledikleri hataları emperyalistlerin hataları ile karşılaştırıyor ve şöyle diyordu: Bolşevik «iki kere iki, beş . . .» diyerek saçmaladığı zaman, onun hasımları

kapitalistler ve II. Enternasyonal'in sözümona kahramanları «iki kere iki, elinin körü!» deyip büsbütün saçmalyorlar. Bakın hele bir şunların ne yaptıklarına: Bu emperyalistler, ilerisini-gerisini pek düşünmeden Kolçak'a yardım vaadtiler ve onu Rusya'nın en yüksek yöneticisi saydılar. E ne oldu sonu? Tam fiyasko!

Lenin, Versay Barış Antlaşması'na değinerek bir örnek daha verdi. Bu münasebetle, daha başka konuşmalarında da belirttiği gibi, emperyalistlerin Rusya'ya ordularıyla nasıl girdiklerine, amma plânlarını gerçekleştiremeden nasıl eliboş döndüklerine de işaret edebilirdi. Ve yalnız bunu değil, emperyalistlerin daha nice büyük aptallıklarını da sayıp dökebilirdi.

Lenin, Komintern'in IV. Kongresine katılan diğer komünist partilerine, esas ödevlerinin, gerçek bir devrimci parti, yeni tipten partiyi kurmayı, devrimci eylem örgütünü, sistem ve metodunu yaratmayı, bu partinin devrimci olabilmesi, partisiz yığınlara etki yapabilmesi ve onları peşinden götürebilmesi için de Bolşevik Partisinin tecrübesini kendi koşullarına göre uygulamayı öğrenmek olduğunu söylüyordu.

Ve böyle partiler kuruldu. Onların yaratılması çalışmalarına Lenin de katıldı. Komintern'in dört kongresinin de hazırlanmasında ve yapılmasında Lenin'in büyük payı vardır. O kendisine dünya komünist hareketinin organizatör ve önderi unvanını kazandıran büyük dehâsını bu kongrelerde bütün yönleriyle ortaya koydu.

Geçenlerde, Moskovada, 75 ülkenin komünist ve işçi partileri temsilcilerinin uluslararası danışma toplantısı yapıldı. Bunlar arasında, kurulmuş memleketlerde daha Lenin zamanında kurulmuş eski komünist partilerinin etkisi altında doğmuş genç komünist ve işçi partileri de vardı. Bu danışma toplantısı da, çalışmaları ve sonuçlarıyla, Marks, Engels, Lenin fikirlerinin yeni bir zaferi oldu.

Leninizmin Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde Kazandığı Zafer

JIVKO JIVKOF

Bütün ilerici insanlık, tarihsel bir jübileyi, Vladimir İliç Lenin'in 100. doğum yıldönümünü kutlamaya hazırlanıyor. Bu bayramın büyüklüğü, Lenin'in adına ve faaliyetine doğrudan bağlı olan Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin zaferinden sonra insanlık toplumunun gelişiminde meydana gelen büyük dönüşümün ürünleriyle ölçülmektedir. Rus proleterlerinin yoksul köylüler ve devrimci asker yığınlarıyla birlikte, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin, Lenin'in partisinin yönetiminde, kapitalist sistemde açtıkları devrimci gedik, sonradan diğer ülkelerde sosyalist devrimlerin zaferiyle genişleyip derinleşmiştir. Kapitalizmin bir toplum sistemi olarak yokolacağı ve yeni toplumsal düzeni, komünizmi kurmakla ilgili tarihsel görevi işçi sınıfının gerçekleştireceği hakkındaki Marksizm-Leninizmin bilimsel öngörüsü doğrulanmıştır.

Lenin, emperyalizm koşullarında Marksizmin temel hükümlerini geliştirip zenginleştirmiştir. Lenin, siyasal egemenliği ele geçirme, proletarya diktaturasını sağlamlaştırma ve sosyalist toplum kurma savaşında SBKP'nin devrimci tecrübesini genelleştirirken, sosyalist devrimin ve sosyalizm kuruculuğunun ortak kanunlarını keşfetmiştir. Böylece o, Rusya ve dünya proletaryasına etkili bir fikir silâhı olan Leninizmi vermiştir. Hayat tamamıyla doğrulamıştır ki, Leninizm, çağdaş devirde Marksizm demektir. Marksizm-Leninizm bayrağı altında uluslararası komünist ve işçi hareketi, dünyada en kudretli devrimci bir toplum gücü haline gelmiştir. Onun başlıca kazanımı dünya sosyalist sisteminin meydana getirilmesidir.

Vladimir İliç Lenin'in 100. doğum yıldönümü arifesinde Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde emekçiler Bulgaristan Komünist Partisi'nin yönetiminde, Sovyet Ordusunun çözümleyici yardımıyla ulaşılan sosyalist devrim zaferinin 25. jübile yılını kutlayacaktır. Dokuz Eylül 1944 zaferi, Oktobr'un yüce dâvasının devamı, Marksizm-Leninizmin Bulgaristan'da zaferidir. 25 yıllık sosyalist gelişme içinde Bulgaristan halkı, yeni toplumu kurmada önemli başarılarla ulaşmıştır. Bu başarılar, Lenin'in adıyla, Leninizmle sıkı sıkıya bağlıdır. Onun için biz, tamamıyla haklı olarak, Vladimir İliç aynı zamanda bizimidir, Bulgarların da Lenin'idir, deyebiliriz. Onun adı ve yüce dâvası her Bulgar vatanseverinin kal

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde sosyalizmin tam ve kesin zaferi, Bulgaristan'ın 25 yıllık sosyalist gelişiminin başlıca ürünüdür. Memleketimiz, kapitalizmden sosyalizme geçiş yolunu oldukça kısa denebilecek bir süre içinde aşmıştır. Bulgaristan halkının yeni bir döneme, gelişmiş bir sosyalist toplumu kurma dönemine geçmesine imkân veren sosyalizm düzeninin sağlam temelleri atılmıştır. Bu yenileştirici süreci esinleyen, bütün zaferlerinde emekçileri yöneten, onlara önyak olan Bulgaristan Komünist Partisidir.

Partinin yöneticiliğinde geçen 25 yıl içinde Bulgaristan'da ekonomik temelde, politik üstyapıda, ideolojik ve kültürel alanda esaslı yenilikler yapılmıştır. Sosyalizm kuruculuğunun sosyal-sınıfsal, ekonomik, politik ve başka sorunlarının karmaşıklığı, onların, sınıfsal-bilimsel açıdan ve konkre koşullara göre, hem de daima nihai gayeye, yani sosyalizm ve komünizmin başarıyla kurulması amacına uygun olarak yaratıcılıkla ele alınmalarını gerektirmektedir. Bu yüzden, siyasal egemenliğin kazanılmasından sonra partinin, işçi sınıfı, emekçiler, uluslararası komünist ve işçi hareketi önünde sorumluluğu artmaktadır. Bu da, partinin yönetici rolünün daimi olarak sağlamaştırılmasını gerektirmektedir. Sosyalizmin kaderi partinin sosyalizm ve komünizmi kurmada emekçilerin savaşını düzenleme, birleştirme ve yönetme ustalığına bağlıdır.

Proletarya diktatürası, sosyalist devrimin temel sorunu, genel kanunudur.

Leninci öğretiyi klavuz edinen Bulgar Komünist Partisi, proletarya diktatürasının kendine özgü bir biçimi olan halk demokrasisi devletini kurmak suretiyle cesurane bir siyasal yaratıcılık göstermiştir.

İşçi sınıfının yönetiminde gerçekleştirilen işçi sınıfı ile emekçi köylüler arasındaki ittifak, proletarya diktatürasının bel kemiğidir. Bu genel kanuna uyan Bulgaristan Komünist Partisi, devamlı olarak Bulgaristan Çiftçi Halk Birliği ile kardeşçe işbirliğini sağlamlaştırmaya politikası yürütmektedir. BKP ile BÇHB arasındaki sıkı işbirliği, geniş halk yığınlarını birleştiren örgütün, Vatan Cephesinin temelidir.

Bizde sosyalist düzen vatandaşları geniş demokratik hak ve özgürlükler sağlamaktadır. Fakat bu hak ve özgürlükler toplum çıkarlarının, memlekette asayiş ve güvenliğin zararına kullanılamaz. Sınıflar-üstü demokrasi, toplumsal norm ve kanunlar tarafından kısıtlanmayan «başıbaşa» özgürlükler hiç bir toplumda yoktur. Egemenliğin halktan gelip halka ait bulunduğu, devlet örgütünün en yüksek bir biçimi olan sosyalist toplumda ise bunun sözü bile edilmez.

Halk egemenliği, demokratik yoldan seçilen temsil organlarıyla, yani Halk Meclisi ve devletin mahalli organları olan halk şuralarıyla (halk sov-

yetleriyle) gerçekleştirilir. Bunlara bağlı, çalışmalarına geniş bir uzmanlar ve toplumcu çevrenin katıldığı komisyonlar bulunur.

Toplumumuzda idare mekanizmasının yapısını karakterize eden temel doğrultu, sosyalist demokrasinin geliştirilmesidir. Sosyal idare sisteminin olgunlaştırılması meselesi, BKP Merkez Komitesinin 1968 yılı Temmuz Plenumunda, BKP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Todor Jivkov yoldaşın raporu esas tutularak bütün yönleriyle gözden geçirilmiştir. Plenum, gelişmemizin olgunlaşan sorunlarını çözmüştür. Aldığı kararlar, gelişmemizde beliren çelişmeleri, Partinin, vaktinde görüp çözümleme, eskiyen biçimleri daha ilerici biçimlerle değiştirme ustalığının, meseleleri yaratıcılıkla ele alışının yeni bir örneğidir.

Sosyal idare sistemini olgunlaştırmak için, en başta, sosyalist demokrasiyi yaygın bir hale getirmek gerekir. Bu sayede, bir yandan, temsili devlet organlarının ve toplumsal örgütlerin rolü yükseltilmekte, yeni işlere göre fonksiyonları değişmekte, öte yandan da, emekçilerin devlet ve üretim yönetimine gittikçe daha geniş ölçüde katılmaları sağlanmaktadır. İdare sisteminin bu olgunlaşma sürecinde, Sanat ve Kültür Faaliyetçileri Kongresinde seçilen Sanat ve Kültür Komitesi, Komsomol ve gençlik sorunlarıyla ilgisi olan diğer toplumsal örgütler temsilcilerinin ödeneksiz olarak katıldıkları Gençlik ve Spor Komitesi gibi yeni biçim toplumsal-devlet organları meydana getirilmiştir. Son yıllarda memlekette tarım kooperatifleriyle tüketim kooperatiflerini birleştiren Merkez Kooperatif Birliği kurulmuştur. Emek-Üretim Kooperatifleri Birliği de yıllardır başarıyla çalışmaktadır. Bu iki birlik, kooperatif demokrasisinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İşletmelerde emek kolektiflerinin temsil organları olarak ekonomi komiteleri meydana getirilmiştir. Bu komiteler, ekonomik çalışmaların yönetimine katılmaktadır. İşletmelerin yönetiminde kolektif metotla tekşefliğin doğru bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır.

Memleketin toplumsal-politik hayatında, Vatan Cephesi, sendikalar, Komsomol, sanat örgütleri, yazarların, bestekârların ve ressamların birlikleri gibi toplumsal örgütler önemli rol oynamaktadır. Sendikalara, önemli sosyal sorunların çözülmesinde, kolektif iş sözleşmesi anlaşmalarının imzalanmasında geniş haklar verilmiştir. Onlar çalışma koşulları ve emeğin ödenmesi ile ilgili bütün meselelerin çözülmesine aktif olarak katılmaktadırlar.

Partimiz V. İ. Lenin'in gösterdiği yolda ilerleyerek, memleketin toplumsal-politik, ekonomik ve kültürel hayatına emekçilerin gittikçe daha aktif olarak katılmalarını sağlamaktadır. Sosyalist demokrasi sosyalizmi kurmada yığınların yaratıcı girişimlerine geniş olanaklar açmaktadır.

BKP, geçen yıllar içinde politik meseleleri çözümlerken bütün ekonomik sorunlar üzerinde de dikkatle duruyordu. Yeni düzenin ekonomik alanda da zafere ulaşması, sosyalizmin gelişmiş maddi-teknik temelini kuruluması için de güçlüklerle dolu bir savaş vermek gerekiyordu. *Bugün Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, sosyalist üretim ilişkileri kesinlikle zafere ulaşmış, sanayii hızla gelişen ve köy ekonomisi irileştirilip makineleştirilmiş bir memleket*tir. Partimiz, bu temel üzerinde, halkın yaşayış seviyesini durmadan yükseltme ödevini başarıyla gerçekleştirmektedir. Parti, bu başarıları, Marksizm-Leninizm teorisini hiç şaşmadan kılavuz edinerek koşullarımıza göre yaratıcılıkla uygulayarak kazanmıştır.

SBKP'nin büyük tarihsel tecrübesi ve diğer sosyalist ülkelerdeki kardeş partilerin deneyleri partimiz için esin kaynağıdır. BKP, memleketin özel ulusal gelişme koşullarını sosyalizm kuruculuğunun genel kanunlarıyla daima ahenkleştirmiştir. Parti, Bulgaristan'ın ulusal koşullarına göre çözüm yolları bulmak suretiyle sosyalizm tecrübesinin zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Memlekette siyasal egemenliği kazanma savaşı sırasındaki spesifik koşullar ve yine o zamanın iç ve uluslararası karmaşık durumu, kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemindeki temel meselenin çözümünü de, yani üretim araçlarının toplumlaştırılması işini de etkilemiştir. Egemenliğin ele geçirilmesinden hemen sonra, burjuvazinin sadece faşist idaresi ile sıkı işbirliği yapmış en gerici kısmının mallarına el konmuştur. Fabrikalarda kapitalistlerin egemenliğini sınırlamak ve ekonomik çalışmalarda belirli bir düzenleme sağlayabilmek için işçi kontrolü kurulmuştur. Buna rağmen ekonomik mevzileri ellerinde tutan kapitalistler, halk idaresinin iktisadi alandaki çalışmalarını durmadan baltalamışlardır.

Karşı-devrim muhalefetine yenilgisinden, Bulgaristan'la barış antlaşması imzalanmasından ve emekçilerin kazanımlarının yeni anayasa kabul edilerek kanun yoluyla da güvence altına alınmasından sonra, memlekette büyük kapitalist mülkiyetin kamulaştırılmasına elverişli şartlar yaratılmıştır.

1947 yılı sonlarında kapitalist işletmelerin millileştirilmesi, memleketimizin sosyalizm yolunda plânlı gelişmesini kesin olarak sağlayan, ekonomimizde en devrimci bir tedbirdir. Millileştirme, halk ekonomisinin en önemli alanı olan sanayide sosyalist üretim ilişkilerinin egemenliğini sağlamıştır. Bu arada bankalar, toptancı iç ve dış ticaret devlet tekeline verilmiştir. Burjuvazi bu önemli mevzilerden itilmiş ve sınıf olarak ortadan kalkmıştır.

Sosyalist üretim ilişkilerinde tam zaferin sağlanması için kapitalist mülkiyetin millileştirilmesiyle birlikte küçük üreticilerin de sosyalist

temeller üzerine geçirilmesi gerekiyordu, ki Bulgaristan'da bunların çoğunluğunu emekçi köylüler teşkil ediyordu. Bunun yapılması lâzımdı, çünkü, tecrübemizin de gösterdiği gibi, ayrı iki temel üzerine, yani iri, toplulaştırılmış sanayi temeli ile parçabuçuk, geri kalmış küçük köy ekonomisinin temeli üzerine sosyalist toplum başarıyla kurulamazdı. Devrimci bir metot olan ve üretim araçlarını sömürücü sınıflardan alıp bütün topluma mal eden sosyalist millileştirme, küçük mal üreticilerine uygulanamazdı. Sömürücü bir sınıf olmayan geniş köylü yığınlarına ve esnafa, kapitalistlere yapılan muamele yapılamazdı, çünkü onlar işçi sınıfının müttefikleriydi. Köylüleri özel mülkiyetten mahrum etmek, işçi-köylü ittifakına darbe indirmek demekti.

Bulgaristan'ın özel koşulları yüzünden köy ekonomisinde, üretim tarzı reformunun bazı esaslı özellikleri vardı. Bu, özellikleri, her şeyden önce, köylülerin, bir yandan emekçi, öte yandan da özel mülkiyet sahibi olarak ikili tabiatlarından doğan iki zıt faktörün hâkim olduğu küçük sosyal-ekonomik yapı doğuruyordu. Özel mülkiyet esası üzerine kurulu küçük tarım üreticiliğinin çoğunluk oluşu, Bulgaristan'da sosyalist köy ekonomisi reformunun, toprak millileştirilmeden yapılmasını gerektiriyordu.

Dokuz Eylül halk zaferinen sonra, Partimiz, köy ekonomisini sosyalist temeller üzerinde kurma çalışmalarında, Bulgar köylüsü arasındaki eski kooperatifçilik geleneklerinden maharetle faydalandı. Georgi Dimitrof'un yöneticiliğinde parti (kısaca TKZS denen) emek-kooperatif tarım işletmeleri biçiminde, emekçi köylülerin gönüllü olarak en kolay kabul edebilecekleri kooperatifleştirme yolunu buldu. Özel toprak mülkiyetinin korunduğu TKZS'lerde köylüler, kooperatifteki çalışmalarına karşılık aldıkları mükâfattan başka, kooperatife kattıkları toprağın büyüklüğüne göre de rant alıyorlardı. Sonraları, güçlü köy iktisadiyatı işletmeleri meydana getirilince, köylüler ranttan, kendi kararlarıyla vazgeçtiler. Yapılan işe ve işin kalitesine göre sosyalist gelir bölüşüm prensibi TKZS'lerde tamamiyle yerleşti. Bulgaristan Komünist Partisinin bu büyük sorunu yaratıcılıkla ele alarak çözümülemesi ve Bulgaristan köylüsünün sosyalizm yoluna girmesi böyle oldu. Köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerinde kuruluşu hakkındaki Leninin kooperatifçilik plânı, Bulgaristanda böylece tamamiyle gerçekleştirildi.

Bulgaristan köylülerinin sosyalist düzene girmesi, kardeş sosyalist ülkelerin ve özellikle SSCB'nin büyük yardımları ve onlarla işbirliği sayesinde mümkün oldu. Bulgaristan, kooperatiflere gerekli tarım makine ve âletlerini en başta Sovyetler Birliği'nden alıyordu. Emek-kooperatif tarım işletmeleri, kişisel tarımdan büyük üstünlüklerini kısa zamanda gösterdiler ve kooperatiflere girmemiş köylüler için çekici bir güç oldular. Bu sayede ve partinin büyük siyasal ve örgütsel çalışmaları ve devletin mali yardımı ile sosyalist köy ekonomisine dönüşme süreci 1958 yılı

sonlarında tamamlanmış oldu. Bulgaristan'da kooperatifçilik düzeni tam zafere ulaştı.

Diğer ülkelerin tecrübesi gibi Bulgaristan'ın tecrübesi de, memleketin ekonomik kalkınmasında en doğru, en kestirme yolun, endüstrileşme yolu olduğunu doğruladı. Onun için de sosyalist endüstrileşme BKP'nin ekonomi politikasında başlıca yeri aldı.

Sanayiın hızla gelişmesi, birçok önemli ekonomik ve sosyal sorunların çözümlenmesine imkân verdi. Maddi-üretimsel temelin genişletilmesi, ulusal emek kaynaklarından tam olarak faydalanılmasına yol açtı. Şehirlerdeki işsizlikle beraber köylerdeki o muazzam gizli işsizlik de yokedilmiş oldu. Hızla gelişen sanayi, inşaat, ulaşım ve diğer kollar köy ekonomisinde serbest kalan işgücünü aldılar, sosyalizmin getirdiği çalışma hakkına gerekli maddi teminatı sağladılar.

Lenin, sosyalizmin tek maddi temelini, tarımı da yeni baştan düzenleyebilecek gücte olan ağır makine sanayii olduğunu söylemişti. Onun bu tâlimatını kılavuz edinen partimiz, emekçilerin çabalarını, metalurji ve elektrik enerji kaynaklarının yüksek tempolarla kurulmasına, makine yapımına, ağır sanayie ve kimya sanayiine yöneltti. Memlekette büyük sanayi işletmeleri ve kombinalar kuruldu. Böylece, tüm halk iktisadiyatının süratle çağdaş teknoloji düzeyine yükseltilmesi koşulları yaratılmış oldu. Bulgaristan, uluslararası sosyalist işbölümüne aktif olarak katıldı.

Bugün Bulgaristan'da sosyalist sayanide 1 milyon 100 binden fazla insan çalışmaktadır. Bu rakam 1939 yılında 100 bindi. Sanayi ürünleri 30 misli arttı. Şimdi memleketin ulusal gelirinin yarısından çoğu sanayiden gelmektedir.

Köy ekonomisi ürünleri dışında, sanayi malı ihracatı kat kat arttı. Hâlen sanayi malları, ihracatımızın yarısından fazlasını kaplamaktadır. Yalnız makine yapımı malları % 27' sini almaktadır. Düne kadar dışarıdan satın aldığı makineleri, başlıca, tarım malları ve hammadde ihraciyle ödeyen Bugaristan, bugün ithal ettiği makine ve donatımın büyük bir kısmını makinecilik yapınları ihraciyle karşılamaktadır.

Sosyalist devrimin 25. yıldönümünü Bulgaristan köylüsü de önemli başarılarla karşılamaktadır. Köy ekonomisinde, güçlü devlet ve kooperatif köy ekonomisi işletmeleri meydana getirilmiştir. Bunlar geniş ölçüde makineleştirilmiş ve modern agroteknik bilimle donatılmıştır. Hâlen memleketimizde 795 TKZS (emek-tarım kooperatifi) ve 156 DZS (devlet-tarım çiftliği) vardır. Bir kooperatife ve devlet çiftliğine ortalama 4.000 hektardan fazla işlenir toprak, 88 traktör, 17 biçerdöver ve daha birçok tarım makinesi düşmektedir. Bu toplumsal tarım çiftliklerinde işler hemen

hemen tamamiyle makineleştirilmiş durumdadır. Köy ekonomisinde çalışanlar iki kat azaldığı halde, ürünler iki mislinden çok artmıştır.

Hâlen köy ekonomisinde toprağın işlenmesini makineleştiren komple brigadalar ve büyük hayvancılık fermaları meydana getirmek gibi önemli işler yapılmaktadır. Köy ekonomisi üretiminde sanayi metotları gittikçe daha geniş ölçüde yer almaktadır.

Bulgaristan'ın köylü emekçisi kooperatif düzeninin tadını almıştır. Artık onu eski üretim tarzına, küçük kişisel çiftçiliğe döndürebilecek bir kuvvet yoktur. Bulgaristan köylüsü yoksulluktan kurtuluş yolunu sosyalist tarım kooperatifinde bulmuştur, geleceğini ve mutlu, varlıklı hayat kaynağını yalnız orada görmektedir.

Üretim güçlerinin
memleketin uluslararası işbölümüne aktif olarak katılışı, ülkede ulusal gelirin hızla artmasına ve buna dayanan halkın yaşama düzeyinin yükselmesine yardım etmiştir. Sosyalizm kuruculuğu yıllarında ulusal gelir beş mislinden fazla artmıştır. Sosyalizm, memleketimizde de tükenmez hayati gücünü göstermiş, eski toplum düzenine kıyasla büyük üstünlüklerini ispat etmiştir.

Sosyalizmin gücü ve büyüklüğü, Komünist Partisinin, gelişmenin aktüel sorunlarını yaratıcılıkla ele alması, yöneticiliğin en etkili metot ve biçimlerini uygulaması, toplumun daha sonraki gelişimine en çıkarlı yollar bulabilmesi sayesinde en açık bir şekilde görülür. Bu değişmez kaideye riayet eden Bulgaristan Komünist Partisi, şimdiki dönemde bütün halk ekonomisini çağdaş bilimsel-teknolojik temeller üzerine yerleştirmek için ekonomik yapıyı durmadan mükemmelleştirmeye devam ederek, memleket hayatını ekonomik gelişmede entenzif bir yola yöneltmektedir.

Son yıllarda partimizin en büyük girişimlerinden biri, bu yıl başından itibaren halk ekonomisinin bütün dallarında ve çalışmalarında uygulanan yeni halk ekonomisi yönetim sistemidir.

Sosyalizmin ekonomik kanunlarına ve memleketin konke şartlarına uygun olarak hazırlanan yeni iktisadi yönetim sistemi, üretim güçlerine daha süratli ve daha etkili bir gelişme sağlamaktadır. Bu sistem plânlama alanında bilimsel seviyeyi yükseltmekte ve mali-kredi sisteminin ve iktisadi hesabın rolünü artırmakta, emek ücretini iktisadi çalışmaların sonucuna bağlamak suretiyle maddi isteklendirmenin rolünü kuvvetlendirmekte, değer sisteminin ve değerlendirmenin mükemmelleştirilmesine, ticaretin, üretimi daha aktif olarak etkilemesine yardım etmektedir. Hükümet şimdi iktisadi çalışmaları ve ekonominin yönetimini daha etkili hale getirmek için geniş ekonomik vasıtalar kullanabilmektedir. Hâlen memleketin sosyal-ekonomik gelişimi ile ilgili tek plân sistemi, sadece, halk iktisadiyatının plânlı ve oranlı gelişmesini sağlayan ayrı kollar ve faaliyetler

arasında gerekli ahengi garantileyen mahdut sayıda en önemli rakamları öngörmektedir. İktisadi işletmeler, yeni sistemi kabulden öncekine kıyasla şimdi çok daha müstakildirler. Merkezi plânla ekonomik yönetim arasında tam bir uygunluk yaratılmıştır. Bu suretle iktisadi hayatta demokrasinin daha yüksek ve yeni bir gelişme aşamasına girilmiştir.

Partimiz, yeni sistemin prensip ve mekanizmasını hazırlarken, sosyalizmin «yeni modellerini» aramamış, riayet edilince sosyalizmin büyük üstünlüklerini en iyi şekilde meydana çıkaran iktisadi kuruculukta Lenin'in hayatta denenmiş demokratik santralizm prensiplerinden vazgeçmemiştir. Ekonomi yönetiminde, ekonomik hayatta mutlak surette kapitalizme özgü sarsıntılara, plânsızlığa yol açan ve «pazar sosyalizmi» denilen tam desantralizasyon (ademi merkezîyet) teorilerini partimiz kesinlikle reddetmiştir.

Bulgaristan Komünist Partisin güttüğü politikanın en karakteristik yönü şudur: Parti, «solcu» ve «sağcı» revizyonistlerin teoride ve pratikte yaptıkları gibi, gelişmenin ulusal özelliklerini hiçbir zaman sosyalizm kuruculuğunun genel kanunlarına karşıt koymaz. Bu yaratıcı yaklaşımın doğruluğu ekonomimizin sağlamlığında, gelişiminin süratli ve devamlı tempolarında en parlak ifadesini bulmuştur.

III

Sosyalist devrim, toplumun manevi hayatında, ideoloji ve kültür alanlarında derin dönüşümler yapmıştır. Yeni insanın Marksizm-Leninizm dünya görüşüne sahip, yeni hayatın bilinçli bir yaratıcısı olarak biçimlenmesine yardım etmiştir.

Emekçilerin bilinçlerinde ve aralarındaki bütün ilişkilerde meydana gelen bu derin dönüşümün temeli, üretim araçları üzerinden özel mülkiyetin kaldırılması, insanın insan tarafından sömürülmesinin yokedilmesidir.

BKP'nin kültür devrimine verdiği başlıca yön, öğrenim ve bilimde reformdur ve bunları sosyalizm kuruculuğu hizmetine vermektir.

Kültür devriminde en önemli rol, kaderleri proleterlerin kaderine sıkı sıkıya bağlı bulunan emekçi aydınlarla düşmüştür. Daha kapitalizm koşullarında, partinin fikrî yönetimi altında, kültür ve sanat faaliyetçileri yetişmiştir. Komünizm fikirlerinin doğruluğuna bütün kalbleriyle inanan bu sanatçılar, emekçiler üzerinde büyük duygusal ve eğitici etkiler yapan kudretli edebi eserler meydana getirmişlerdir.

Bulgaristan'da bilim, öğrenim ve kültür adamlarından önemli bir kısmı halkımızın ulusal kurtuluş savaşı devrinin fikir ve geleneklerinin yayıcısı olmuşlardır. Parti, aydınlar ve öğrenim gençliği arasında etkisini

genişletip derinleştirme içinde en çeşitli biçimler kullanmıştır. Memleketin birçok yerlerinde bulunan ve ulusal kurtuluş savaşı döneminin orijinal ulusal kültür ocakları olan okumaevlerinden, parti, emekçiler arasındaki politik-ideolojik çalışmalarında ustalıkla faydalanmıştır. Bulgaristan'da işçi Gençlik Birliği ve Bulgaristan Halk niversite Gençlik Birliği aracılığıyla, sonradan büyük bir kısmı faşizm ve kapitalizme karşı silhl savaşa katılmış olan ğrenci ve niversite gençliğine, parti, kuvvetli etkilerde bulunmuştur. Bulgar aydınlarının büyük bir çoğunluğu halkımızın devrimci ve demokratik geleneklerine sadık kalmışlardır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında aydınların ilerici ve demokratik eğilimli temsilcileri Vatan Cephesi bayrağı altında yer almışlardır. Bilim, kültür ve sanat adamları, Bulgaristan Komünist Partisinin yöneticiliğinde sosyalizm kuruculuğuna aktif olarak katılmışlardır.

Sosyalist devrimin zaferinden sonra BKP, Lenin'in burjuva uzmanlarından yararlanma politikasını izleyerek, aydınların pek büyük bir kısmını kendi tarafına çekmeye muvaffak olmuştur. Aynı zamanda, gerici görüşleriyle faşist idareye bir destek haline gelmiş olanları da tecrit edilmiştir. Parti, çabalarını, öğrenim müesseselerinde, bilim ve kültür enstitülerinde burjuva ideolojisini ortadan kaldırmaya yneltmıştir. ğrenim alanında demokratik temellere dayanan köklü reformlar yapılmıştır. Alınan ilk tedbirler, halk idaresine, ders kitaplarından, bilime aykırı, idealistik ve dini görüşleri atmasına imkân vermiştir. Okulların maddi temelleri sağlamlaştırılmıştır. Biçimi ulusal, muhtevası sosyalist olan Marksizm-Leninizmin yüce fikirleriyle, sosyalist manizmi ve realizmiyle, halklar arasında barış ve dostluk ideleriyle zenginleştirilen yeni nitelikte kültür meydana getirilmiştir. *Partinin güttüğü doğru politikanın sonucu olarak, Marksizm-Leninizm, yalnız işçi sınıfının değil, aynı zamanda bütün halkın ideolojisi haline gelmiştir.* Bu, sosyalist devrimin ideoloji alanında en büyük kazanımıdır.

Eski aydınların yeni baştan eğitilmeleri ve birleştirilmeleri, gayretlerinin yeni toplum kurmaya yöneltilmesi uğrunda partinin sabırlı ve devamlı çalışmalarıyla birlikte, halk idaresinin daha ilk yıllarında, başlıca işçi sınıfı ve emekçi köylüler arasından yeni sosyalist aydınlar yetiştirme yolunda kesin adımlar atıldı. ğrenim 16 yaşına kadar bütün çocuklar için parasız ve zorunlu hale geldi. Bir hayli yeni yüksek öğrenim müesseseleri kuruldu, emekçi çocuklarına kapılarını ardına kadar aan birçok genel öğrenim ve teknik okulları meydana getirildi. şimdi Bulgaristan, nüfus oranına göre, yüksek öğrenim yapanların sayısı itibariyle dünyada en n saftaki ülkeler arasında gelmektedir. Maddi-teknik bazları durmadan genişleyip mükemmelleşen pek çok bilimsel araştırma enstitüleri meydana getirildi. Bu suretle, okuma-yazma bilmeyen kalmadı, birçok yerde okul yokluğu gibi eskiden kalan kötü bir miras yok edildi,

sağlam Marksist-Leninist görüşlü, yeni toplumun aktif kurucusu yeni sosyalist aydınların oluşumu için gerekli bütün şartlar yaratıldı. Halk idaresi yıllarında yetişen bilim ve teknoloji aydınları, sosyal ve ümanist bilimler alanındaki çok sayıda uzmanlar kadrosu, memleketimiz ve halkımız için değerli bir kapitaldır.

Üretim güçlerinin süratle gelişmesi, yüksek ve orta öğrenimli uzman sayısının durmadan artışı, işçi sınıfının mesleki terkinde derin değişiklikler meydana getirdi.

Şimdi, sosyalist Bulgaristan'da işçi ve memurların hemen hemen % 17'si yüksek okullardan veya orta meslek okullarından çıkmıştır. Kalifiye işçilerin oranı da hızla artmıştır, ki bunların üretimde emekleri entelektüel emeğe gittikçe daha çok yaklaşmakta, bu da akıl emeği ile beden emeği arasındaki ve sosyal yapıdaki esaslı farkların gitgide kaybolmasına yol açmaktadır. Diğer taraftan, köy iktisadiyatının da yüksek verimli modern makinelerle donatılması, köy ekonomisi üretiminde sanayi metotlarının gittikçe daha geniş ölçüde uygulanması, şehirle köy arasındaki esaslı farkların da giderek ortadan kalkmasına yardım etmektedir. Mesleki terkipte, çalışma şartları ve karakterinde meydana gelen değişiklikler, hayat koşullarının ve yaşama tarzının durmadan iyileşmesi, emekçilerin çalışmalarında, sosyal ve kültürel aktifliğinde yeni biçimler doğurmaktadır. Bütün bunlar, insan kişiliğinin her yönden gelişmesi, onun beden ve ruhen ahenkli olarak yetişmesi için gerekli maddi ve sosyal şartları yaratmaktadır.

Sosyalist düzenleme döneminde toplumumuzda yapılan köklü dönüşümler, halkın yaratıcı güçlerini zincirden kurtarmış, kabiliyetlerinin gelişmesine yardım etmiştir. Halk arasından değerli yazarlar, şairler ve ressamlar, yüksek kabiliyetli müzisyen ve artistler yetişmiştir.

Köken ve çıkarları itibariyle halka sıkı sıkıya bağlı olan yaratıcı Bulgar aydınları, toplumun manevi ve ideolojik hayatındaki derin dönüşümlere, emekçilerde Marksist-Leninist dünya görüşü esasına göre sosyalizm bilincinin oluşumuna çok büyük katkıda bulunmaktadırlar. Radyo, televizyon, sinema, basın, tiyatro memleketin en hücre köşelerine kadar girmiştir. Bunlar, Bulgaristan Komünist Partisi tarafından emekçilerin kültür seviyelerinin yükseltilmesi, sosyalist yurtseverliği ve proleter enternasyonalizmi ruhunda eğitilmeleri yolunda güçlü birer araç olarak kullanılmaktadır. Mesleki ustalığın Marksizm-Leninizm dünya görüşü ile uygunlaştırılması, kültür adamlarımıza, yazar ve ressamlarımıza, yeni hayatın faal kurucuları olmaları imkânını vermektedir. Yalnız sınıfsal parti mevzilerinden – gerçek sosyalist kültür devrimi gerçekleştirilebilir, ideoloji cephesinde büyük atılımlar yapılabilir.

Diğer kardeş partilerin olduğu gibi, partimizin tecrübesi de gösteriyor ki, sosyalist kültür, geçmişten kalan ilerici kültür kalıtını (mirasını) ikrâr

etmek ve yıkmak yolu ile değil, insanlığın yüzyıllar boyu meydana getirdiği değerli eserlerden yararlanmak yolu ile yaratılabilmektedir.

Lenin diyor ki: «Marksizm, devrimci proletaryanın ideolojisi olarak evrensel önemini, burjuva devrinin gayet değerli ulaşımlarını asla reddetmiyerek, iki bin yıldan beri gelişen insan fikir ve kültürünün bütün değerlerini benimseyip işlemekle kazanmıştır.»

IV

Lenin'in ideleri, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin dış politikasında, uluslararası ilişkilerinde de gerçekleşmiştir. Parti ve hükümetin dış politikası, sosyalist ülkelerle bağlarının ve kardeşçe yardımlaşmanın genişletilip derinleştirilmesine, memleketin sosyalizm yolunda başarılı olarak gelişmesine en önemli bir dış şart ve emperyalist saldırı tehlikesine karşı bir teminat olan sosyalist topluluğun birlik ve beraberliğinin sağlamlaştırılmasına yönelmiştir.

Oktobr Sosyalist Devrimi zaferinden ve dünyada ilk sosyalist devletin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin meydana gelmesinden sonra, her memlekette sosyalizmin kurulması, ancak SSCB ile en sıkı dostluk ve işbirliği sayesinde başarıyla gerçekleştirilebilir. Partimizin varlığı bu genel sonuç, Bulgaristan'ın 25 yıllık sosyalist gelişmesince tamamiyle doğrulanmaktadır. Bu alanda da ekonomik ve askeri-politik kanunların birinci derecede önemi vardır.

Sosyalist enternasyonalizm prensiplerine göre gerçekleştirilen sosyalist ülkeler arasındaki işbirliği, bir memlekette sosyalizmin maddi-teknik temelini süratle kurulması, bilimsel-teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi için gayretlerin birleştirilmesinde güçlü bir faktördür. Memleketimizde, kısa denebilecek bir süre içinde ekonomik geriliğin giderilmesine ve emperyalist devletlerin ekonomik bağımlıktan kurtulmalarına ancak bu faktör imkân vermiştir.

Ekonomik Yardımlaşma Konseyinin, bu konseye üye sosyalist ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinin kendi ekonomilerinin entegrasyonu yoluyla derinleştirilmesi hakkında 1969 yılındaki XXIII. özel toplantısının kararları, Lenin'in tek dünya sosyalist ekonomisi kurma fikrini gerçekleştirmeye yolunda yeni bir aşamadır.

Askeri-politik işbirliği, sosyalist kazanımları emperyalist saldırısından korumak için sağlam bir teminattır ve her sosyalist ülkenin egemen olarak gelişmesi için en önemli bir faktördür. Bu alanda Varşova antlaşması, pek önemli bir rol oynamaktadır. T. Jivkov yoldaşın Moskova Danışma Toplantısında yaptığı konuşmada dediği gibi, anti-sosyalist ve revanşist güçler karşısında başlıca engeldir, Avrupa barışının güçlü bir bekçisidir. Varşova antlaşması, sadece dünya sosyalist sisteminin ve

Avrupa sosyalist ülkeler birliğinin temel çıkarlarına değil, aynı zamanda, Bulgaristan'ın ulusal bağımsızlığının çıkarlarına da uygundur.

Bulgaristan'da sosyalizm, Sovyetler Birliği'yle ve diğer kardeş sosyalist ülkelerle en sıkı işbirliği havası içinde kurulmakta ve bu hal, memleketimizde bu tarihsel ödevin çözümüne pek büyük hizmetlerde bulunmaktadır.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin dış politika ve uluslararası ilişkilerinde en önemli nokta, Bulgar halkının gerçek ve sağlam çıkarlarıyla enternasyonal görevlerinin bir bütün oluşudur.

Bu bütünlük en parlak ifadesini, Georgi Dimitrof'un, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti dış politikasının temel taşı olarak nitelediği Bulgar-Sovyet dostluğunda bulmuştur. Partimizin diğer kardeş sosyalist ülkelerle politikası da dostçadır. Bulgar halkının Sovyetler Birliği ve diğer kardeş sosyalist ülkelerin halklarıyla dostluk ve işbirliği büyük tarihsel bir kazanımıdır. Bu dostluğu tertemiz karumak, geliştirip derinleştirmek, bizim en yüksek enternasyonal görevimizdir.

Sosyalist ülkelerin kardeş partileri arasındaki ilişkilerden ve devletlerimiz arasındaki ilişkilerden edinilen tecrübe, yeni tip ilişkilerin otomatik olarak meydana gelivermediğini, rasgele gelişmediğini göstermektedir. Bu ilişkilere, sosyalist toplumda yönetici güç olan Marksist-Leninist partiler tarafından yön verilmektedir. Aynı ilişkilere çeşitli eğilimler dağıran türlü objektif ve sübjektif faktörler etkide bulunuyor. Fakat başlıca eğilim, tek tip toplumsal-politik ve ekonomik düzene, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunun ortak amaç ve ödevlerine dayanan eğilimdir.

Sosyalist ülkeler arasındaki karşılıklı ilişkilerde, ne kadar karmaşık da olsa, sosyalist enternasyonalizmi prensiplerine dayanılarak, tarafların ortak çıkarlarına uygun şekilde çözümlenemeyecek hiçbir problem yoktur. Tecrübe göstermiştir ki, ancak Marksizm-Leninizmin ve proleter enternasyonalizminin hayatta denenmiş prensiplerinden ayrılmalar, beliren zorlukların aşılmasını güçleştirebilir. Marksizm-Leninizmi çiğneyip, milliyetçi mevizlere geçen ve anti-sovyetizmi dış politikasında başlıca yön edinen Mao-Tse-Dun grubu işte bu duruma düşmüştür. Komünist ve İşçi Partilerinin Moskova Danışma Toplantısında, Marksizm-Leninizm ve proterya enternasyonalizmi prensiplerinden her türlü ayrılmalara karşı devamlı savaşın gerekliliği yeniden doğrulanmıştır. Hayatın gösterdiği gibi, bu prensiplerden her ayrılma, anti-sosyalist güçlere fırsat vermekte ve kaçınılmaz olarak anti-sovyetizmin tehlikeli yoluna götürmektedir.

Emperyalist-sömürge boyunduruğunu kırıp kapitalist olmayan gelişme yoluna giren gelişmekte olan ülkeler halklarının haklı ulusal bağımsızlık savaşını aktif olarak desteklemek Bulgaristan Halk Cumhuriyeti dış politikasının şaşmaz prensibidir. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti kahraman

Viyetnam halkına gerekli yardımı yapmaktadır ve ileride de, Amerikan saldırganlarına karşı kesin zafere ulaşana dek yardım edecektir. Dış politikamızla biz Batı Alman revanşizminin önlenmesine, Avrupa'da barışın ve halkların güvenliğinin teminat altına alınmasına her yönden hizmet etmekteyiz. Bulgaristan halkı, Arap halklarının İsraili işgalcilere karşı haklı savaşını desteklemektedir.

Bir Balkan devleti olarak Bulgaristan, Balkanlarda sürekli barışın ve bütün Balkan devletleriyle iyi komşuluk ilişkilerinin devam ettirilmesinden yanadır. Geçmişte, büyük emperyalist devletlerin Balkanlarda birçok defa çıkarları çarpışmış ve bunlar, Balkan halkları arasında silâhlı savaşlara yol açmıştır. Balkan ülkelerinin çoğunda ve bu arada Bulgaristan'da sosyalizm kurulması, halklarımız arasında devamlı bir barış ve anlaşmanın korunmasında en önemli bir koşuldur.

Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin kapitalist ülkelerle karşılıklı ilişkileri, Lenin'in değişik toplumsal-politik düzenlerdeki memleketlerin barış içinde yan yana yaşamaları prensibine dayanmaktadır.

Bulgaristan Komünist Partisinin politikasındaki enternasyonalizm, kardeş partilerle, uluslararası komünist ve işçi hareketi güçleriyle ilişkilerinin temelidir. Partimiz Marksizm-Leninizm prensiplerine bütün tarihi boyunca daima sadık kalmıştır. Saflarında her ne türlü olursa olsun, milliyetçilik belirtilerine ve proleter enternasyonalizminden sapmalara hiçbir zaman müsamahalı davranmamıştır. Aynı zamanda BKP, bütün dünya komünistlerinin Marksizm-Leninizm prensipleri temeline dayanan birlik ve beraberliklerinin sağlamlaşması uğrunda daima aktif olarak savaşmıştır.

Bu geleneklere bağlı olan Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi, bu yılın 5—17 Haziran günlerinde Moskova'da yapılan Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısının sonuçlarını, uluslararası komünist hareketinin ve dünyadaki bütün ilerici güçlerin, çağdaş emperyalizme karşı, barış, demokrasi ve sosyalizm için yürüttükleri savaşın büyük bir başarısı olarak değerlendirmektedir. Bu danışma toplantısı, komünist ve işçi partilerinin ilkesel temele dayanan birlik ve beraberliklerinin sağlamlaşmasında yeni, önemli bir aşamadır.

Partimiz için esas enternasyonallik ölçüsü, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne, yüce Lenin'in partisine olan tutumdur. SBKP bizim için daima hiç şaşmadan enternasyonal görevlerini yerine getiren örnek bir parti olmuştur ve bugün de örnek partidir.

Bulgaristan 25 yıldır sosyalizm yolunda gelişmektedir. Bu yıllar sürekli ve dinamik ilerleme yıllarıdır. Bu dönem içinde Bulgar halkı kapitalizmden sosyalizme tarihsel geçiş yapmış ve toplumsal-politik, ekonomik ve kültürel hayatın bütün alanlarında önemli başarılarla ulaşmıştır. Bu

başanlar Dimitir Blagoef ve Georgi Dimitrof partisinin, Bulgar komünistlerinin Lenin'den iyi ders aldıklarını, sadakatle yolundan yürüdüklerini göstermektedir. Ve şimdi bütün ilerici insanlık, Vladimir İliç Lenin'in 100. doğum yıldönümünü kutlamaya hazırlanırken, Todor Jivkov yoldaşın, Komünist ve İşçi Partileri Moskova danışma Toplantısında dediği gibi «...biz Bulgar komünistleri, Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümünü kutlamak için sosyalist toplumu başarıyla kurmaktan, Marksizm-Leninizmin temizliğini koruma savaşından, proletarya enternasyonalizmine bilfiil bağlılıktan, burjuva ideolojisine karşı atılımlı ve amansız savaştan, uluslararası komünist hareketinin ideolojik-politik birliğinin sağlamlaştırıp güçlendirilmesi ve yüce komünizm davamızın tam zaferi uğrunda bütün müfrezelerinin birlikte hareketi için çalışmaktan daha şerefli bir bir kutlama yolu görmüyoruz.»

Sosyalizm köylülere neler verdi

(Kooperatiflerde birleşen Bulgar köylüleri anlatıyor)

Toplumsal bir sınıf olarak köylüler sorunu, bu sınıfın devrimci olanakları sorunu, bu olanaklardan sosyalist devrim sürecinde faydalanma sorunu, milyonlarca köylüyü sosyalizmi kurma işine katma sorunu, bilimsel sosyalizm teorisinin temel sorunlarından biridir. İşçi sınıfının ve onun öncüsü olan komünist partisinin köylü sorunundaki politikası, Marksizm-Leninizm kurucularının geliştirdikleri prensiplere dayanmaktadır. Bu prensiplerin en önemlisi, kapitalizm düzenini devirmek ve yeni bir toplum kurmak üzere yürütülen savaşta, proletaryanın başlıca müttefikinin emekçi köylüler olduğu hakkındaki ilkedir.

Lenin, bu prensibin devrim savaşı stratejisine yaratıcı olarak nasıl uygulanacağını en güzel örneklerini verdi. Bu stratejinin Rusya şartlarına özgü olmadığını, her sosyalist devrime uygun düşen birçok ortak kanunları bulunduğunu gösterdi.

Köylerin sosyalist temeller üzerinde kurulması programını hazırlayan Lenindir. Bu program, kooperatif plânına dayanmaktadır. Proleter olmayan emekçi yığınlarının sosyalizmin kurulmasına katılmasını sağlamak ve işçi sınıfının yönetiminde bu sınıfla köylülerin ittifakını kuvvetlendirmek için en etkili yol, Lenin'e göre, köylülerin kooperatiflerde toplanmaları idi «... üretim araçları topluma geçtikten ve proletarya sınıf olarak burjuvaziye yendikten sonra kurulan kooperatif düzeni, sosyalist düzendir» diyordu.

Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin tecrübeleri, Marksizm-Leninizm teorisinin köylü sorunundaki temel sonuçlarının doğruluğunu ispat etmiştir. Bu tecrübeler inandırıcı bir şekilde göstermiştir ki, üretim araçların toplumsal mülkiyete geçtikten ve sömürüye son verildikten sonraki koşullar içinde, işçi sınıfının politik ve ekonomik desteği ile köy ekonomisini kooperatifleştirme yoluna girilmesi, köylülerin toplumsal bir sınıf olarak sosyal-ekonomik bakımdan kurtulmalarını sağlamış, onları sosyalist bir sınıf haline getirmiştir.

Sosyalist kooperatifçilik, çeşitli aşamalardan geçerek gelişmiştir. Çeşitli ülkelerde, konkr. tarihsel koşullara göre çeşitli biçimler almıştır. Fakat, kollektif işletmecilik olarak, köy ekonomisi üretiminin sosyalist sosyalizmas-

yon sistemi olarak ve köylüleri sosyalizm ruhunda eğitime biçimi olarak özü değişmeden kalmıştır. Bu yüzden, çeşitli sosyalist ülkelerde kurulan kooperatif işletmecilik, hem ulusal, hem de enternasyonal bir önem taşımaktadır.

Bu gerçekleri göz önünde tutan «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi redaksiyonu, Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesinin dostça yardımı ile, Bulgaristan'da kooperatör köylülerin temsilcileriyle bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Bu toplantı, dergimizin sık sık uyguladığı bir geleneğin, toplumun belirli bir tabakasının yaşama ve çalışma koşulları ve geleceği ile ilgili sorunları, söz konusu tabakanın temsilcileriyle görüşerek aydınlatma geleneğinin bir devamıdır.

Bulgaristan'ın Plovdiv sancağının Pirvenets köyünde düzenlenen bu görüşmeye aşağıda adları yazılı 14 emek-kooperatif işletmesi (TKZS) temsilcileri, parti üyeleri, çeşitli teşkilâtların temsilcileri, bilim adamları katılmıştır: Sliven sancağına bağlı Gavrilovo TKZS'sinden bu TKZS'ye bağlı Strupets köyü işletmesinin ekipbaşı *I. Ayranova*; Plovdiv sancağından Pirvenets köyü TKZS Başkanı *T. Aleksandrof*; Burgas sancağından Ekzarh Antimovo köyü TKZS'si Başkan yardımcısı ve Baş Tarım Mühendisi *T. Angelef*; Tolbuhin sancağından Preselentsi köyü TKZS'si ekipbaşı *J. Atanasof*; Ruse sancağından Slivo Pole köyü TKZS'si Başkanı *K. Berkov*, Vratsa sancağından Kneja köyü TKZS'si domuz ferması şefi, zooteknisyen *Ts. Berkovski*; Varna sancağından Dolen Çiftlik köyü TKZS'si ekipbaşı *A. Vasilef*; Köy ekonomisi Bilimleri Akademisi muhabir üyesi, Plovdiv Meyva Enstitüsü direktörü profesör *V. Velkof*; Sofya sancağından Obela köyü TKZS'si süt sağıcısı *E. Vidova*; Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi Köy Ekonomisi Şubesi Başkan yardımcısı *M. Georgief*; Silistra sancağından Nova Çerna köyü TKZS Başkanı *S. Drumef*; Bulgaristan Çiftçi Halk Birliği Plovdiv Sancağı Şubesi Başkan Yardımcısı *A. İvanof*; Bulgaristanda kooperatifçilik hareketinin öncülerinden *B. İliyef*; Burgas sancağından Balgarovo köyü TKZS Mekanizatörü *S. Kavalciyef*; Plovdiv sancağından Pirvenetz köyü TKZS'si Başkanı *P. Kordovski*; Tarım ve Besin Sanayii Bakan Yardımcısı *S. Kinef*; Plovdiv sancağından Kriçim köyü Parti Sekreteri *A. Lâhof*; Plovdiv sancağından Peruştitsa Bucağı Belediye Başkanı *N. Malinçef*; Plovdiv sancağından Tseretevo köyü Dimitrofovo Komünist Gençlik Birliği Sekreteri *G. Nalbantof*; Pleven sancağından Beglej köyü TKZS Başkanı *P. Nenof*; Plovdiv sancağından Yagodovo Köyü TKZS Başkanı *R. Petrova*; Bulgaristan Komünist Partisi Plovdiv Sancak Komitesi Sekreteri *L. Raşef*; Plovdiv'teki «V. Kolarov» Yüksek Köy Ekonomisi Enstitüsü profesörlerinden *I. Rañçef*; Bulgaristan Merkez Kooperatif Birliği Başkanı *S. Sülemezof*; Ruse sancağından Nikolovo köyü TKZS Yönetim Kurulu üyesi, ekipbaşı *J. Topalof*; Loveç sancağından Novo Selo Köyü TKZS Başkanı *P. Şeyretova*.

Dergimizi, Bulgaristan Komünist Partisinden *Mitko Grigorov*, Mogolistan Devrimci Halk Partisinden *Tserevin Davagsuren*; Fransız Komünist Partisinden *Pier Entjes*; İsrail Komünist Partisinden *Saliba Hamis*; Paraguay Komünist Partisinden *Gustavo Kolman* temsil etmişlerdir.

Kardeş partilerin redaksyonumuzdaki temsilcileri, ülkenin birçok bölgesini gezmişler, Bulgar köylüsünün nasıl yaşadığını ve nasıl çalıştığını yakından görmüşlerdir. Redaksyon Komitesi üyeleri Bulgaristan'dan ayrılmadan önce Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri, Politbüro Üyesi *Stanko Todorov* tarafından kabul edilmişlerdir.

Bu yazıda, Pırvenets köyündeki toplantıda, kooperatör köylülerle, ekonomi, parti ve çeşitli örgütlerin faaliyetçileri ve bilim adamlarıyla yaptığımız görüşmeler anlatılmaktadır.

Pırvenets köyündeki toplantıyı *Mitko Grigorof* açtı. *Grigorof*, Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin tarihsel tecrübelerinin, Marksizm-Leninizm teorisinin şu temel prensiplerini doğruladığını bildirdi: Birinci; emekçi köylüler işçi sınıfı ile ittifak halinde ve onun siyasal öncü gücü olan Komünist Partisinin yönetiminde, kapitalizme karşı yürütülen devrimci savaşa aktif olarak katılmaları şartıyla sosyal kurtuluşa kavuşabilir, kapitalist sömürden kurtulabilirler. İkinci; emekçi köylüler, köyleri sosyalist temeller üzerine kurma yoluna girmek, kendilerine, modern tekniği, emeği, bilimsel iş örgütlenme metodunu ve bilimin en yeni başarılarını uygulamak imkânını veren büyük kolektif işletmeler kurmak için kuvvetlerini birleştirdikleri takdirde, yalnız bu suretle, kısa tarihsel bir süre içinde yoksulluktan kurtulabilir, köy ekonomisinde üretim güçlerini hızla geliştirebilir, maddi ve kültürel yaşama seviyelerini yükseltebilirler. Emekçi köylüler, bunları ancak ve ancak, işçi sınıfıyla ittifak halinde ve Komünist Partisi yönetimi altında sağlayabilirler.

Bulgaristanın köy ekonomisini sosyalist temeller üzerinde kurma tecrübesi ibret verici derslerle doludur. Köy emekçilerinin kendi başarılarına, müstakil olarak kapitalist sömürü ve ezgisinden kurtulabileceklerini, müstakil köylü iktidarı kurabileceklerini iddia edenleri, onların bu hayallerini, tarih, kensinlikle, şiddetle yanlanlamıştır. İşçi sınıfı ile köylülerin yürüttüğü devrim savaşını ezmek, egemenliklerini kuvvetlendirmek, emekçileri daha da şiddetle sömürebilmek için, burjuvazi ile gerici güçler, şehir ve köy emekçileri arasına nifak sokmuşlar, birbirlerine cephe aldirtmişler ve aralarındaki ayrılıklardan daima faydalanmışlardır.

Sosyalist devrim zafere ulaşınca, Bulgaristan Komünist Partisi, köy ekonomisini sosyalist temeller üzerinde kurmaya girişti, bu işte temel olarak, Lenin'in kooperatifçilik plânını kabul etti ve ülkenin şartlarına

göre, yaratıcı şekilde uyguladı. Bulgaristan'da kooperatif işletmelerin kurulması ve güçlenmesi, sosyalist gelişim yoluna kesinlikle giren köy ekonomisinde elde edilen büyük başarılar, partinin bu alandaki politikasının doğru olduğunu ve çok iyi sonuçlar verdiğini gösterdi.

Bütün halkın, Komünist Partisinin yönetiminde sarfettiği çabalar sayesinde, köy ekonomisi, Bulgar iktisadının entanzif ve rantabil bir kolu haline geldi. Köylerin yeni çehresi, kooperatiflerde toplanmış köylülerin çalışma ve yaşama şartlarında meydana gelen değişiklikler, Bulgaristan'ın şehirle köy arasındaki farkları yoketme yoluna girdiğini ve bu sürecin başarıyla devam etmekte olduğunu göstermektedir. M. Grigorof, sözlerine şöyle son verdi: «Bulgaristan köy ekonomisi büyük bir gelişme içindedir. Köy emekçilerinin, ülkemizde gelişmiş bir sosyalist toplum kurulması dâvasına sağladıkları katkılar günden güne artmaktadır.»

1 – KISA TARİHSEL BİLGİLER

Bulgar köyünün sosyalist devrimin zaferinden önceki durumu

Devrimden önceki Bulgar köy ekonomisinde üretici güçlerin gelişme seviyesini, köylü yığınlarının durumunu S. Kinef anlattı. Kapitalist Bulgaristan, daha çok, ufak tarım işletmelerine bölünmüş bir ülkeldi. Çok büyük çiftlikler yoktu. Bununla beraber, kapitalist tarım işletmeleri çoktu. 1946 sayımına göre, 1.100.000 özel tarım işletmesinin % 67'sinden fazlası 5 hektardan fazla toprağa sahipti. Köy işletmeleri günden güne daha çok parçalanıyor, fakirleşiyordu. Köylünün bir çilesi de, topraklarının, çoğu zaman birbirinden uzak olan ufakık parçalara bölünmüş olmasıydı. Bir çiftçi ailesinin işletmesi, genel olarak, 11 ayrı tarladan meydana geliyordu. İşlenen toprağın tümü, her biri ortalama 0.37 hektarlık 12 milyon tarlaya ayrılmış bulunuyordu. Köy ekonomisinin bu özelliği yüzünden, makine, suni gübre ve çağdaş tarım tekniği hemen hemen kullanılamıyordu. Bu bakımdan, Bulgaristan'ın köy ekonomisi, Avrupa'nın en geri kalmış köy ekonomilerinden biriydi. Köylülerin önemli bir kısmı, toprağı sabanla ve diğer ağaç araçlarla işliyordu. Başlıca taşıt gücünü, büyük baş hayvanlar sağlıyordu: ineklerin dörtte üçü iş hayvanı olarak kullanılıyor, tarlalar bunlara sürülüyordu. Bu yüzden, hatta, Bulgar tarımına «inekli tarım» adı takılmıştı. Köydeki üretici güçlerin çok düşük gelişme seviyesi, Bulgar köy ekonomisinde son derece yetersiz bir verimle sonuçlanıyordu. Örneğin 1934–1939 yılları arasında, buğday verimi, hektar başına 12.5 kentaldı; mısır verimi 11.7 idi. 1939 yılında, bir inek yılda ortalama olarak 450 litre süt veriyordu ancak.

Lenin, Çarlık Rusyasındaki köylünün durumunu karakterize ederken, sefaletin, açlığın ve cahaletin gittikçe arttığını söyler ve uçsuz bucaksız küçük köy işletmeleri «okyanusu» sözünü kullanır. Bulgaristan köyleri de bu durumdaydı. Bulgaristan gibi, Rusya gibi, çoğunluğun köylü olduğu ülkelerde, kapitalist düzen, hep aynı çözülmez çelişmeler doğuruyor, köylülerin – sınıf olarak – yozlaşmasına yol açıyordu.

I. Ayranova, sosyalist devrimin zaferinden önceki Bulgar köylülerinin çetin hayatını anlattı. Ayranova'nın oturduğu ve çalıştığı Sliven sancağında, eskiden, köylülerin çektiği sefalet hakkında atasözleri bile vardı. Köylülerin kaderi, yoksulluktu, cahaletti, açlıktı. Sahibinin üstü başı gibi parça parça olmuş, yabancı otlarla, dikenlerle örtülü, bitkin toprak, köylülere açlıktan ölmeyecek kadar gıda sağlıyordu. Köylü, elindeki buğdayla kışın sonunu bulabiliyordu ancak. O da bitince, köylü kafileleri, arabalarına yükledikleri odun veya saman karşılığında buğday almak üzere daha zengin köylerin yolunu tutardı. Açlıktan dalakları şişen çocuklarının karnını doyurmak için, ellerinde torbaları, değirmen kapılarında bir avuç un dilenmek üzere yola çıkanlar da pek çoktu.

B. İliyef bir anısını anlattı: 1929–1932 bunalımı döneminde, köy ekonomisi maddelerinin fiatları korkunç derecede düştüğü için, köylülerin durumu bir facia halini almıştı. Devrin faşist hükümeti bile, köylülere yardım etmek üzere, bazı tedbirler almak zorunda kalmıştı. Ama bu tedbirler neydi ki? Devrin Başbakanı Muşanof'un alaycı bir açık yüreklilikle söylediği gibi, bu tedbirler, ancak «henüz yere yığılmamış olanları ayakta tutabilir, ama ölüleri canlandıramaz» dı. «Ölü» lerden kesti, fakir köylülerdi.

J. Atanasof da, devrimden önce, kendi köyünde, büyük çoğunluğun sefalet içinde yaşadıklarını anlattı. Topraksız veya az topraklı köylüler, karınlarını doyurmak ümidiyle, ağaların hizmetine giriyorlardı. Yarıcılık ve tefecilik yaygın haldeydi. Köylüler, damları samanla, mısır saplarıyla örtülü klübelerde yaşıyordu. Mobilya diye hiçbir şeyleri yoktu. Ot şiltelerde yatıyor, hasır üzerinde oturuyorlardı. Kandiller, en iyi şartlar içinde gaz lâmbaları kullanıyorlardı. Başlıca gıdaları, mısır mamaligası ve mısır – buğday karışımı ekmekti. Sağlık hizmetinden faydalandıkları yoktu. Köy çocukları, yarı harap okul binalarında okuyorlardı. İlk okulun dört sınıfı, bir tek odaya sıkıştırılıyordu. Bütün öğrencileri, tek bir öğretmen okutuyordu. Fakir ve orta halli köylülerin çocukları, ancak dört yıllık ilkokula devam edebiliyorlardı.

Bulgaristan'da devrimden önceki kooperatifçilik hareketi

S. Sülemesof, kooperatifçilik hareketinin Bulgaristanda 70 yıl önce başladığını söyledi. Uyanık köylüler, çıkmazdan kurtulmanın yolunu, çabalarını birleştirmede görüyorlardı. Köylüler, köy ekonomisi ürünlerinin alımı ve sürümü için, kredi bulmak için, sanayi ile ilişkiler kurmak için,

vs. için basit tipte kooperatifler kurmakla işe başladılar; ilk defa toprağı ortaklaşa işleme kooperatifleri, Birinci Dünya Harbinden sonra kuruldu. Bu gibi kooperatifler, özellikle, 1920–1923 ve 1937–1940 yılları arasında daha çok yayıldı. Ama köylülerin toprağı kolektif şekilde işlemek üzere giriştiğı bütün bu teşebbüsler genellikle başarısızlığa uğradı.

S. Sülemezof, 1938 yılında, Yambol sancağının Veselinovo köyünde bir kooperatife başkanlık ettiğı dönemi anlattı. 4–5 yıl içinde, köylüler, kooperatif çerçevesi içinde 530 hektar tutarında topraklarını birleştirip makine kullanmaya başlamışlardı. Gelirleri hemen yükselmşti. Kooperatif halinde çalışmak, köylülerin bilinç seviyesine de derin etkiler yapıyordu. Örneğın, faşistlere karşı kurulan çetelere giren köylüler arasında, pek çok kooperatif üyesi vardı. Faşizme karşı yürütölen savaşta, bu unsurlar, Bulgaristan Komünist Partisini aktif olarak desteklediler.

B. İliyef ise, Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin, Bulgaristan'daki kooperatifçilik hareketine yaptığı etkileri ve Sovyet kolektifleşme tecrübesinin Bulgaristan'da aldığı şekilleri anlattı. 1939'da, iktidarın çıkarttığı bütün engellere rağmen, Bulgar kooperatif hareketi temsilcilerinden bir grup, Sovyetler Birliğı'ne gitmeye muvaffak olmuştu. İliyef bu delegasyonda bulunuyordu. Heyet üç kolhozu gezdi, oradaki çalışmaları, işlerin düzenlenişini, gelir dağılımını vb. tetkik etti. Sovyet kolhozcuları, Bulgar arkadaşlarını turistler gibi değil, sınıf ve kavga arkadaşları olarak karşılamışlardı, tecrübelerini onlara anlatmış, düşebilecekleri hataları belirtmişlerdi. Heyet, bu geziden edindiğı faydalı bilgilerle Bulgaristan'a döndü. Aynı yılın güzünde, heyet üyeleri Pleven sancağında bir kooperatif-tarım işletmesi kurmaya girişti. İlk yılın sonunda bu kooperatife üç köy halkı katılmış bulunuyordu. Ertesi yıl, beş köy daha dahil olmuştu.

S o r u : Resmi makamların köylü kooperatif hareketine karşı tutumları nasıldı?

B. İliyef: «Daha ilk günden, resmi makamlar kooperatif hareketini çeşitli yollardan engellemeye çalıştılar. Faşist diktatürası döneminde, hele Hitler Almanyası Sovyetler Birliğı'ne saldırdıktan sonra, kooperatifler aleyhine çetin bir baskı başladı. Örneğın, Haziran 1941 sonlarında, Başbakan B. Filof, köylerde yeni yeni kooperatiflerin ortaya çıktığını, «zehirli mantar» gibi çoğaldıklarını, bunların «kökünü kazımak», bu mikropları» yok etmek gerektiğini bildirdi. Devletin güvenliğini savunma konununa ilâve edilen bir madde ile, toprağın kolektif şekilde işlenmesinin komünist propagandası telâkki edileceğı ve takibata uğrayacağı kabul edildi. Böylece 1941'den sonra resmi makamlar kooperatif işletmelerinin çoğunu kapattılar. Bunlardan sadece 29 tanesi, 9 Eylül 1944'e, yani Bulgaristanda sosyalist devrim zafere ulaşınca kadar yaşayabildi.»

S o r u : Devrimden önce Bulgaristan Komünist Partisinin kooperatifçilik hareketi karşısındaki tutumu ne idi?

B. İlişef: «Bulgaristan'da kooperatif hareketinin temelini atanlar komünistlerdir. Örneğin, Bulgaristan Komünist Partisinin kurucusu Dimitri Blagoyef, sosyalist görüşleri yayarken, bunları kooperatifçilik fikri ile ustaca birleştiriyordu. O, Bulgaristan'da ilk kooperatif kuranlardandır. Bulgaristan Komünist Partisinin kanısınca, burjuva Bulgaristanında kooperatifler, köylülerin, yoksulluğa, cehalete son vermelerine, yaşama şartlarını yükseltmelerine yardım edebilecek bir etkendi. Bunun için de, Komünist Partisi, kooperatifçilik fikrini daima desteklemiş, bu uğrunda etkili bir savaş yürütmüştür. Ama şunu da önemle belirtmeliyiz ki, komünistler, kapitalist düzen içinde kooperatiflerin geniş imkânlarla sahip oldukları hayaline hiçbir zaman kapılmadılar. Burjuva Bulgaristanı koşulları içinde, kooperatifler köyün temel sorunlarını çözümleyemezdi. Parti, köyde köklü devrimci dönüşümlerin ancak sosyalist devrimle gerçekleşebileceğini belirten Marksist-Leninist teorinin bu temel görüşünü daima paylaşmıştır.»

BULGARISTAN KÖYLERİNDE SOSYALİST DÖNÜŞÜMLER

Bulgar halkı sosyalizmi kurma yoluna gireli 25 yıl oldu. Bulgaristan komünistlerinin V. Kongresinde Georgi Dimitrof şöyle demişti: «Başka ülkelerin, başka şartlar içinde, yüz yılda elde ettiklerini biz, 15–20 yıl içinde elde etmek zorundayız.» Hedef işte buydu. «Her dakika için mücadele, sosyalizm mücadelesidir.» Dimitrof'un paroları işte buydu.

9 Eylül 1944'te sosyalist devrimin zafere ulaşması ve proletarya diktatoryasının özel bir şekli olan halk demokrasisinin iktidarı ele alması ile, S. Sülemezof'un belirttiği gibi, Bulgaristan, sosyalizmi kurma yoluna girdi. Köylülerin üretim kooperatiflerinde birleşmesi için gereken geniş olanaklar yaratıldı. Lenin'in kooperatifçilik plânını yaratıcı şekilde uygulayan Bulgar komünistleri, Bulgaristan şartları içinde, köylülerin, fazla sıkıntıya düşmeden sosyalist üretime geçmelerini sağlayan tarım işletmeleri biçimini tespit etti. Bu, TeKeZeSe (TKZS) denilen emek-kooperatif tarım işletmeleri şekliydi. Kooperatiflerle ilgili kanun, 1945'te kabul edildi. Aynı yıl içinde, makine ve traktör istasyonları kurulmasına başlandı. 1946 Nisanında, emeğe dayanan toprak mülkiyeti kanunu kabul edildi. Bu kanunun temeli, «toprak, işleyenlerindir» prensibiydi. Bulgaristan'da toprak reformu yapıldı. İşlenen topraklarda özel mülkiyet 20 hektarı aşamıyordu. 250.000 hektara yakın toprak, büyük çiftlik sahiplerinden alındı. Toprak reformu, tarım kapitalistlerine büyük bir darbe indirdi, kooperatiflerin kurulmasına geniş imkânlar verdi. Bunun sonucunda, daha 1945–1946' da ülkenin çeşitli bölgelerinde 480 kooperatif kuruldu. Bulgar köyleri, tarihlerinde ilk defa üretim kooperatifçiliği yoluna azimle girmiş bulunuyorlardı.

İ. Ayranova'nın toplantıya katılanlara anlattığı gibi, Strupets köyü halkı 7 Eylül 1949'da geçmişle ilgisini kesmeye karar verdi. Tarlaları birbirinden ayıran sınırları kaldırıp, bir kooperatif halinde birleştiler. Başlangıçta erkes, işin zor tarafının TKZS kurmak olduğunu sanıyordu. Oysa asıl orluklar kooperatif kurulduktan sonra ortaya çıktı. Üyelerine başta uğdayı, her şeyi sağlayacak bir kooperatifi, sıfırdan başlayarak, ecrübesiz, makinesiz harekete geçirmek o kadar kolay olmadı. Komünistlerle köylerde kooperatif hareketinin öncülüğünü yapanlar, dâvalarının haklı olduğunu, TKZS'lerin üstünlüğünü ispat edebilmek için, insanı aşırı kadar inatçı bir cesaretle direnmek zorunda kaldılar. Ne çok emek sarfedildi! Ama Strupets'deki kooperatörler, bütün engelleri aştılar, bütün zorluklar yendiler. Eserlerini, kooperatif işletmelerini sağlam temeller üzerinde oturmasını bildiler. Kısa bir dönem içinde, Strupets kooperatifi ancak örnek işletmelerinden biri haline geldi.

Balgarovo köyündeki «Georgi Dimitrof» kooperatifi 20 Ekim 1945 günü kuruldu. Bu kooperatifin kuruluş şartlarını anlatan *S. Kavalciyef'in* belirttiğine göre, o tarihte kooperatifin 353 üyesi bulunuyordu. Bu da yeni bir yaşamaya doğru atılmış önemli bir adım teşkil ediyordu. İlk zamanlar, zorluklar pek çoktu. İşletmeyi örgütlemek, ağalarla başa çıkmak, halkı kooperatif sisteminin üstünlüğüne inandırmak gerekiyordu. Bu işin ön safında komünistler bulunuyordu daima.

S. Kavalciyef şöyle dedi: «Sorunların hepsine çözüm yolu bulmak üzere günün yetmediğini, geceleri de uykusuz kaldığımı hatırlıyorum. Ama daha o çetin dönemde bile, kooperatif, özel işletmelere nispetle üstünlüğünü gösterebildi.»

S o r u : Lenin'in kooperatifçilik plânının Bulgaristandaki uygulanışında beliren özellikler konkre olarak nelerdi?

Bu soruyu *İ. Rañaf* cevaplandırdı: «Lenin için, kooperatifler, küçük üreticileri sosyalizme geçirecek bir yoldu; bu geçiş küçük üreticilerin kendi istekleriyle, gönül rızasıyla, aralıksız ve tedrici olarak, demokratik santralizm prensiplerine dayanılarak ve üretim araçları birleştirilerek gerçekleştirilmeliydi. Lenin'in bütün bu prensipleri Bulgaristan'da yaratıcı bir şekilde uygulanmıştır.

Kooperatifliğin Bulgaristan koşullarındaki özelliği şuydu: üretim alet ve araçları ortak mal haline getiriliyordu, ama toprak emekçi köylülerin mülkiyetinde kalıyordu. Yani toprak üzerindeki özel mülkiyet korunuyordu. Bunun için de kooperatiflerin (TKZS'lerin) ilk gelişim aşamasında, emeğe göre düşen gelir payından başka, köylülere, kooperatife verdikleri toprak ölçüsüne göre, toprak rantı denen bir yüzde ödeniliyordu. Halk iktidarı koşullarında da, bu rant sermayeye dönüşmüyordu. Yavaş yavaş, emek

gelirindeki toprak kirası payı rolünü kaybetmeye başladı. (1) Hâlen, TKZS üyelerinin genel kurullarında varılan kararlarla ülkenin bütün kolektif işletmelerinde toprak kirası kaldırılmıştır. Artık TKZS'lerde tek ödeme prensibi, sosyalizmdeki emeğe göre gelir dağılımı prensibidir.

S o r u : Bugün Bulgaristanda kooperatif topraklarının sahibi kimdir?

S. Sülemef: «Bulgaristan'da kooperatif toprakları, bu toprakları işleyenlerindir, yani kooperatörlerindir. Bununla beraber, kooperatörlerin, kooperatife girerken sahibi bulundukları toprak parçasını satmaya hakları yoktur. Yani gerçekte toprak, kolektif mülkiyet haline gelmiştir. Bu toprak, onu ortaklaşa işleyen emek kolektifinin tasarrufundadır.»

S o r u : Bir köylü, kooperatiften çıkmak isterse, toprağı kendisine iade edilir mi?

Soruyu *B. İliyef* şöyle cevaplandırıyor: «Kooperatiften çıkmak isteyen köylüye bir toprak parçası iade edilmelidir. Ama iade edilecek toprağın, köylünün kooperatife girerken sahibi bulunduğu toprak parçası olması şart değildir. Köylüye, eskiden sahibi bulunduğu toprağın, yüzölçümü ve niteliği bakımından eş olan bir toprak iade edilmelidir. Ne var ki, bu son 15 yıl içinde, hiçbir köylü kooperatiften çıkmak istememiştir.»

E. Vidova şu noktayı belirtiyor: «Eski zengin köylüler bile kişisel işletme lâfını etmez oldular. Köylüler, yeni hayatın üstünlüklerine kendi tecrübeleriyle inandılar. Geçmişe dönülemeyeceğini pek iyi anlıyorlar.»

S o r u : Kooperatiflerin ilk kuruluş döneminde hatalar yapıldı mı?

M. Georgiyef: «İlk zamanlarda işlenen en büyük hata, köylülerin kooperatiflere girmelerini sağlamak için şurada burada idarî (administratif) metotlara başvurulması olmuştur. Bunun sonucunda, kolektif işletmenin üstünlüğüne henüz yeteri kadar kanaat getirmemiş köylüler de kooperatiflere üye yapıldı. Bu duruma engel olmak üzere, Komünist Partisi Merkez Komitesi ile hükümet, 1951 yılında, kooperatiflerden ayrılmak isteyen köylülere bu imkânı veren bir kararname yayınladı. Ve o zamanlar, 50—60.000 kadar çiftçi (yani genel toplamın % 2—3'ü) kooperatiflerden ayrıldı. Partinin ve hükümetin bu kararı, kooperatif hareketinde yeni bir gelişmeye daha güçlü bir temel sağlamış oldu. 1952 yılı sonlarında, köy ekonomisinde kurulan kooperatiflerin sayısı 2747'yi buldu. Bunlar, tarıma elverişli toprakların % 48'ından fazlasına sahipti.»

(1) 1945 tarihli TKZS'ler Kanunu gereğince dağıtılan gelir tutarının % 60'ı emek karşılığı, % 40'ı (rant) toprak kirası karşılığı olarak veriliyordu. 1950 yılında kabul edilen TKZS Örnek Tüzüğüne göre, bütün gelirin en az % 70'i emek karşılığı olarak dağıtılıyordu. Toprak rentası % 30'dan azdı. 1953 yılında bu oran % 75 ve % 25 olarak tespit edildi. 1957 yılında, pratikte, kooperatif gelirlerinin % 4.92'si toprak rentası olarak veriliyordu. 1958 ise, 1 319 TKZS, bu toprak rantını vermekten vazgeçti.

Kooperatiflerin ilk kuruluş döneminde işlenmiş hatalar konusunda, S. Sülemezof da şunları söyledi: «Şurasını da unutmuyalım ki, 1950 yıllarının başlarında, köy ekonomisi üretiminin gelişmesinde maddi isteklendirme yollarını fazlasiyle küçümsemiştik. Örneğin, 1951–1952 döneminde, köy ekonomisi ürünlerinin fiatları bir hayli indirilmişti. Oysa kooperatiflerin üretimi sağlayabilmeleri için muhtaç oldukları araçların fiatları yükseltilmişti. Bu da, neticede, kooperatif üyelerinde üretime karşı ilgiyi azalttı. Köylülerden bazıları, kooperatiflerden ayrılmaya başladı. Topraklarını kendi başlarına işleyenlerde ise, kooperatife karşı duyulan kuşku arttı.

Komünist Partisinin Nisan (1956) Plenumu, Bulgar kooperatifçilik hareketinde önemli bir dönüm noktası teşkil eder. Bu toplantıda, bütün alanlarda olduğu gibi, köy ekonomisinde işlenen bir takım hatalara da son verdi. Özellikle, devletin kooperatiflere yardımı artırıldı. Köy ekonomisi üretiminde maddi isteklendirmenin rolü yükseltildi. Bu tedbirlerle, kooperatifçilik hareketinde yeni bir gelişme sağlandı. 1 Temmuz 1956 tarihinde, ülkede, genel köy işletmelerinin % 77'sini ve işlenen toprakların % 75'ini kapsayan 3056 kooperatif bulunuyordu. 1959 yılının sonlarında, Bulgaristan'da, toprakların yaklaşık olarak % 95'ini kapsayan 3452 kooperatif vardı. *Böylelikle, köylerin sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması işi, başarıyla tamamlanmış oldu.*

Fakat ortaya yeni sorunlar çıkmıştı: Bunlar, köy ekonomisi üretimini hızla artırmak ve entanzifleştirmekle ilgiliydi.

BKP, bu ödevleri başarıyla gerçekleştirmek için, TKZS'leri büyütme yoluna girdi. Bu da kooperatörlerin temel çıkarlarına uygun düşüyordu. 1959'da kooperatörler genel kurullarının aldığı kararlarla kooperatif işletmelerinin büyütülüp genişletilmesine başladı. Böylelikle, kooperatif sayısı 972'ye indirildi. Her biri ortalama 4.500 hektarlık toprağa malikti. Kooperatiflerin irileştirilmesi köy ekonomisine hızla gelişme imkânları sağladı, toprağın, makinelerin, emek kaynaklarının daha rasyonel şekilde kullanılmasına yol açtı.»

İ. Ayranova, bulunduğu sancakta, 1958 yılının sonlarında 7 köyün bir tek kooperatif içinde birleştiğini söyledi. Bu büyük kooperatif on yıldır üretim alanında büyük başarılar elde etmiştir. Partinin kooperatifleri irileştirme kararının ne kadar isabetli olduğu bugün artık tamamiyle anlaşılmıştır.

S o r u : Kooperatifler kurulurken devletten ne gibi yardımlar görüyordu?

S. Kinef: «Devlet, kooperatifçilik hareketine, daha başlangıcından beri çeşitli yardımlar yapmakta, destek olmaktadır. Bu yardımlar olmasaydı, kooperatif hareketi başarıya ulaşmazdı. Devletin yardımı fevkalâde büyük önem taşıyan siyasal, ekonomik ve mali tedbirlerdir. Bu tedbirlerden

bazılarını daha önce saydık (örneğin, 1945 TKZS Kanun, 1946 Toprak Reformu Kanunu, makine-traktör istasyonlarının kurulması vb.) Sanayiın 1947'de millileştirilmesini, ülkenin sanayileşmesi yolunda partinin çalışmaları da özellikle hatırlatmalıyız. Bütün bu tedbirler köylerdeki sosyalist dönüşümlerin temposuna ve başarısına çözümleyici etkiler yaptı. Yerli makine yapımı endüstrisinin kurulmasıyla de, köy ekonomisine gereken makineler sağlandı. Böylelikle, TKZS'lerin makina donatımı hızla mükemmelleşti.

Devletin malî politikası, köy ekonomisinin yeni temeller üzerinde kurulmasında büyük rol oynadı. Birinci Beş Yıllık Plân döneminde yatırımların %10'u, ikinci ve üçüncü beş yıllık plânlar döneminde yatırımların %11.7'si köy ekonomisine ayrıldı. Köy ekonomisine, Birinci Beş Yıllık Plân döneminde, yılda ortalama 56 milyon 500 bin, İkinci Beş Yıllık Plân döneminde 114.5 milyon, Üçüncü Plân döneminde 299 milyon levalık yatırım yapıldı.»

L. Raşef şu noktayı da belirtti: «Bulgaristan Komünist Partisinin kooperatiflere her yönden yardım politikası, Sovyetler Birliği'nin ve Sovyetler Birliği Komünist Partisinin tecrübelerinden büyük ölçüde faydalandı. Sovyetler Birliği'nin kolhoz kuruculuğu alanındaki zengin tecrübeleri ve kolhozların elde ettiği başarılar bizlere örnek oldu. Sovyetler Birliği'nden vaktiyle aldığımız, hâlâ da almakta olduğumuz büyük yardımları da belirtmeliyiz. Bulgar halkı, Kurtuluştan sonra hüküm süren kuraklık yıllarında, Sovyetler Birliği'nin, savaş sonrası döneminde çektiği bütün sıkıntılara rağmen, bize yaptığı gıda yardımını hiçbir zaman unutmayacaktır. Daha sonra da, Sovyetler Birliği, Bulgaristan'a defalarca yardımlarda bulundu, krediler verdi, makine, tohumluk gönderdi. Georgi Dimitrof'un dediği gibi, her canlıya hava ve güneş ne kadar lâzımsa, Bulgaristan emekçileri için de Sovyetler Birliği'nin dostluğu o derecede zorunludur. Dimitrof'un bu sözü yıldan yıla daha derin bir anlam kazanıyor, muhtevası gittikçe zenginleşiyor. Bulgaristan halkının Sovyetler Birliği'ne duyduğu sevgiyi hiçbir kuvvet yok edemez.»

II. BULGARİSTAN KÖY EKONOMİSİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

«Bugün Bulgaristan'da 854 TKZS, 152 devlet-tarım işletmesi (DZS), 30 tohumluk üretim işletmesi, 27 devlet-orman tarım işletmesi, Bulgaristan Köy-Ekonomisi Bilimler Akademisine bağlı 21 üretim bazı bulunmaktadır. Bu modern köy ekonomisi işletmelerinin elinde 4.800.000 hektarlık işlenmiş toprak vardır. Ülkede, köy ekonomisi üretiminin aşağı yukarı üçte ikisini TKZS'ler, %10'unu da DZS'ler sağlamaktadır. Köy ekonomisinde 1.843.000 kişi çalışmaktadır. Bunların 1.160.000'i TKZS'lerdedir. Her biri ortalama 15 beygir gücünde 86.000'den fazla traktör, 8.000'den fazlası biçerdöğ

olmak üzere 1.500 biçer ülkenin tarlalarında işletmektedir. Koope-ratiflerde, toprakların % 98'i makine ile sürülmektedir. Sürüm ve harman işlerinin yüzde 97'si makinelerle yapılmaktadır. 1967 yılında işlenir topraklara, hektar başına, ortalama olarak, 500 kilo kimyevi gübre serpilmiştir, yani 1948'e oranla, 100 kat fazla. Halk iktidarı rejiminde sistemli şekilde sulanan toprak tutarı 30 kat artmıştır, bunlar bugün 1 milyon hektarı geçmektedir.

1967 yılında, dekar başına düşen ortalama gelir şöyleydi: buğday: 360 kg; mısır 343 kg; ay çiçeği 173 kg; şeker pancarı: 342 kg; domates 3.035 kg.

(Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesine bağlı Köy Ekonomisi Şubesi Başkanı P. Kristef'le yaptığımız görüşmeden)

M. Georgiyef şunları anlattı: «Bugün ülkenin köy ekonomisi, Bulgaristan sosyalist ekonomisinin hızla gelişen bir dalıdır. Bu alanda, sağlam maddi ve teknik temeller yaratıldı, sosyalist üretim ilişkileri tam mânâsıyla hâkimdir. Bu da, köy ekonomisi üretiminin ileride de durmadan gelişmesinin ve mükemmelleşmesinin başlıca güvencesidir.»

M. Georgiyef sözlerine şöyle devam etti: «Partimizin ve halkımızın amacı, sadece köy ekonomisi üretimini geliştirmek değildir; bütün ekonomide – ve özellikle sanayide – genel ve çok yönlü bir gelişme sağlamaktır. Halk iktidarı kurulduğu günden bu yana, sanayideki üretim 30 kat artırılmıştır. Aynı dönem içinde, ulusal gelir 5 kat çoğalmıştır. Bundan sadece 25 yıl önce, Bulgaristan'ın ekonomik gelişme seviyesi, Yunanistan'ın ve Türkiye'nin gelişme seviyesinden hemen hemen farksızdı. Bugün ise, Bulgaristan'ın ulusal geliri, Yunanistan'inkine kıyasla 1,5, Türkiye'nin ulusal gelirinden 3 kat fazladır. Bulgaristan hızla gelişen modern bir sanayiye, durmadan mükemmelleşen bir sosyalist köy ekonomisine malik bir ülke haline gelmiştir.»

TKZS'lerde üretimin artışı

Görüşmelere katılanların çoğu, emek-kooperatif tarım işletmelerinde (TKZS'lerde) üretim alanında elde edilen başarıları büyük bir gururla belirtti. Örneğin, J. Atanasof'un bize verdiği rakamlara göre, çalışmakta olduğu TKZS'de, son iki yıl içinde, başlıca köy ekonomisi bitkilerinde çok yüksek sonuçlar elde edilmiştir: dekar başına 503 kg buğday, 612 kg mısır, 288 kg ay çiçeği çekirdeği gelir alınmıştır.

Ts. Berkovski, çalıştığı TKZS'de yılda yetiştirilen buğdayın, bütün Bulgaristan halkının iki günlük ekmeğini sağlayacak miktarda olduğunu

söylemiştir. Bir ineğin yıllık ortalama süt verimi, 3.700 litreye yükseliyor (1). Aynı kooperatifte, domuz ferması (domuz yetiştirme çiftliği) devlete her yıl 1.000 tondan fazla domuz eti satıyor.

R. Petrova dikkate değer bir örnek verdi. Çalışmakta olduğu TKZS'de 1966'da, dekar başına ortalama 370 kg, 1967'de ise 450 kg buğday elde edilmiştir.

P. Şeyretova: «Novoselo köyündeki TKZS'nin hızlı iktisadi gelişimini bir sayı ile dile getirebiliriz: 1959'a kıyasla işletmenin gayri-safi üretimi 1968'de dört kat artmıştır» dedi.

K. Berkof, Slivo Pole köyündeki TKZS'nin başarılarını anlattı. 1961–1965 döneminde, bu kooperatifteki buğday üretimi, dekar başına 256 kg. dan 408 kg'a; mısır üretimi 297 kg'dan 600 kg'a; inek başına süt verimi 3.180 litreden 4.000 litreye yükselmiştir.

S. Drumef, 1968 yılındaki şiddetli kuraklığa rağmen, çalıştığı kooperatifin, dekar başına ortalama 471 kg buğday ürettiğini söyledi. Bir ineğin ortalama süt verimi 4.000 litreyi, bir koyunun yine ortalama yün verimi 8 kiloyu bulmuştur. Neticede, bu kooperatifin genel üretim hacmi son dört yıl içinde iki kat artmıştır.

Bu örnekler istisnai değildir. Dergimizde çalışan kardeş partilerin temsilcileri, Tolbuhin sancağını dolaştılar, Parti sorumlularıyla görüştüler, bazı kooperatiflerin çalışmalarını incelediler. Bulgaristan Komünist Partisinin Tolbuhin Sancak Komitesi Birinci Sekreteri G. Krıstef, kendilerine şunları anlattı:

«Tolbuhin sancağı, Bulgaristan'ın başlıca zahire üreticilerinden biridir. 1959 yılında bu sancakta 440.000, 1967'de 970.000 ton (2,2 kat fazla) tahıl elde edildi. 1967 yılında sancakta ortalama buğday üretimi dekar başına 463 kg'ı buldu (120.000 hektarlık bir araziden). 1967 yılında, dünya ülkeleri arasında, sadece Hollanda ve Danimarka'da Tolbuhin'dekinden fazla buğday geliri elde edilmiştir. Şu da gözönünde bulundurulmalı ki, Hollanda'da buğday yetiştirilen toprağın yüzölçümü Tolbuhin sancağında-
kinden daha küçüktür.

Hayvancılıkta da çok büyük başarılar elde edildi. 1954 yılında bir ineğin ortalama süt verimi 709 litreyi, bir koyunun yün verimi 1.8 kiloyu buluyordu. Oysa 1968 yılında 3.300 litre süt ve 6 kilo yün elde edildi.» (1)

(1) 1967 yılında, TKZS'lerdeki çeşitli bitkilerin çoğunda ortalama verim, ülkenin ortalama veriminden yüksekti. Örneğin kooperatifler, dekar başına ortalama 311 kg buğday, 390 kg mısır, 180 kg ayçiçeği, 3.442 kg şeker pancarı ve 3.211 kilo domates elde ettiler.

(1) 1967 yılında Bulgaristan kooperatiflerinde bir inekten ortalama olarak 2.763 litre süt elde edilmişti. Yani 1960'a nispetle $\frac{1}{10}$ 50 bir artış vardı.

Önceden belirttiğimiz gibi, Bulgaristan köy ekonomisinde 152 devlet-tarım işletmesi (DZS) vardır. Dergimiz temsilcileri, bunlardan birini, Varna sancağındaki «D. Kondof» işletmesini ziyaret ettiler. İşletme direktörü B. Ledlof, Parti Sekreteri Y. Demirof, Sendika Komitesi Başkanı İ. Jelef, temsilcilerimize işletmenin çalışmaları konusunda bilgi verdiler. İşletmenin toprakları 14.200 hektar tutuyor. Tahıl, üzüm yetiştiriyor, hayvancılık da yapıyor. İşletme her yıl devlete 12.000 ton üzüm, 3 milyon litre süt, 5 milyon yumurta vs. satıyor. Üretimdeki yıllık artış, ortalama, % 6-7 dir. Üretimin rantabilitesi de artmaktadır. İşletme devlete yılda 1 milyon levalık kâr sağlamaktadır. «D. Kondof» işletmesi, modern bir tarım işletmesidir. Her çeşit makine ile donatılmıştır.

Kooperatiflerin maddi ve teknik temeli

Kooperatiflerde sağlam bir maddi ve teknik temel olmasaydı üretim alanındaki bu büyük başarılar elde edilemezdi. Konuşmacıların çoğu, köy ekonomisi çalışmalarındaki makineleşme saveyesini, işletmelerin donatımındaki makine, araç ve üretim fonları artışlarını (1) uzun uzun anlattılar.

P. Kordovski'nin bu konudaki konuşması dikkate değerdir. Kordovski, konuşmasında, Pirvenetz köyü TKZS'yle ilgili çeşitli rakamlar verdi. Bu kooperatifin elinde 120 traktör, 36 kamyon bulunuyor. (İşlenen toprak yüzölçümü 3.200 hektardır). Bağlarda, meyva bahçelerinde en önemli işler makine ile yapılmaktadır. Kooperatif, her yıl, üretim işlerine 1-1.2 milyon leva yatırmaktadır. Örneğin son zamanlarda, işletme 5.000 tonluk ürünü muhafaza edebilecek bir silo inşa etmiştir. Yüzölçümü 6 hektara varan tamamiyle otomatikleştirilmiş camlı limonlukları var. Bu limonluklar için kooperatif 1 milyon leva harcamıştır. Ama daha şimdiden yılda 220.000 levalık bir kâr getirmektedir.

S o r u : Ülkedeki TKZS'lerin gelirlerinden ortalama olarak ne kadarı yatırıma ayrılıyor?

S. Sülemezoğlu şu cevabı verdi: «Ortalama olarak TKZS'ler yıllık gelirlerinin % 12-15'ini üretim temellerini genişletme işine ayırırlar.»

İ. Ayranova'nın çalıştığı kooperatifte, son yıllarda, güçlü bir teknik temel yaratılmıştır. Bu işletmenin elinde 70 traktör, 30 kamyon ve pekçok makine bulunmaktadır. Kooperatif üyeleri kendi imkânlarından faydalanarak, kilometrelerce sulama kanalları açmışlardır. 4 büyük pompalama istasyonu kurulmaktadır. Kooperatif topraklarının % 65'inden fazlası sulama sistemine dahildir.

(1) 1967'de bu fonlar, kooperatif başına ortalama 1.298.000 leva olarak tespit edilmiştir. 1956'daki tutarın 10 katından fazla demektir.

T. Angelof'un belirttiğine göre, üye bulunduğu kooperatifte, 6 milyon leva değerinde temel fonlar kurulmuştur. Her yıl büyük işlere 700.000 leva sarfedilmektedir. Bunun böyle olması gerekir. Çünkü, üretimin hızla artabilmesi, köy ekonomisinin modernleştirilmesi, gereken çağdaş üretim araçlarıyla donatılması sayesinde mümkündür. Bugün, söz konusu kooperatifin 5.500 hektar tutarındaki topraklarında 102 traktör işlemektedir. Bu yılın sonunda traktör sayısı 120'ye, 1971 sonlarına kadar ise 150'ye yükselecektir.

S. Kavalciyef'in çalıştığı kooperatifin elindeki 4.500 hektarlık toprakta, 46 traktör, 22 kamyon, 11 biçerdöğەر makinesi, 3 pamuk toplayıcı makine çalışmaktadır. Çağdaş tekniğe göre donatılmış örnek bir atelye ve traktör tamir istasyonları da kurulmuştur.

KÖY EKONOMİSİNİ DAHA ETKİLİ GELİŞTİRME TEDBİRLERİ

«Yeni Beş Yıllık Plân döneminde, köy ekonomisi üretiminde sanayi metotları kullanmak, gitgide entanzifileştirmek ve tarımsal üretimin niteliğini sanayi üretiminin niteliğine yaklaştırmak suretiyle, köy ekonomisinin daha etkili hale getirilmesi sorununa büyük önem verilmektedir».

(BKP MK Birinci Sekreteri Todor Jivkof'un IX. Kongrende okuduğu rapordan)

M. Georgiyef şöyle dedi: «Bugün Bulgar köylerinde nitel bakımdan yeni süreçler gelişmektedir: köy ekonomisi üretimi yavaş yavaş sanayi temelleri üzerinde kurulmaktadır. Bu geçiş birkaç koldan gerçekleşmektedir; 1) Tahıl üretiminde makineleşme gittikçe artıyor. Kanımızca, bu üretimi kolunda bir iki yıla kadar makineleşme yüzde yüz tamamlanmış olacaktır. 2) Tavukçulukta, domuz yetiştirmede sanayi metotlarına geçilmektedir. 3) Kooperatiflerde ve kooperatifler arasında, yapım malı üreten sanayi işletmeleri gelişmektedir. 1964 yılından bu yana, Bulgaristan köylerinde basariyle uygulanmakta olan yeni yönetim ve plânlama sistemi, köy ekonomisi üretiminde gelişmekte olan bu köklü dönüşümleri kolaylaştıracak ve genişletecektir».

Bu görüşü derinlemesine açıklayan S. Kinef'in belirttiği gibi, üretimi ihtisalaştırma ve yoğunlaştırma, köy ekonomisini sanayileştiren önemli metotlardan biridir. Özellikle, köy ekonomisi çalışmalarının makineleştirilmesinde ihtisaslaşma ve yoğunlaştırma çok önemlidir. Bunun için de TKZS'lerde komple makineleştirme ekipleri günden güne artmaktadır. Bu üretim birimlerine belirli toprak birimleri, makine vs. verilmektedir. Çalış-

maların sonuçlarına göre, maddi isteklendirme primleri de ödenmektedir. Bu komple makineleştirme eğilimi şu sonuca yol açmıştır; Bulgaristan'da bir buçuk milyon hektarlık toprak işleyen 1.380 ekip ve 580 komple makineleştirme kolları kurulmuştur.

Bu ekipler ve kollarla yapılan çalışmaların etkinlik derecesini ölçmek için, en önemli ölçü, her mekanizatöre tahsis edilen işlenir toprak yüzölçümüdür. 1967 yılına kadar, her mekanizatöre 16.4 hektar düşüyordu. 1968 yılında ise 32 hektar ayrılıyordu. Plâna göre de bu ölçü, 100–120 hektara yükselecektir. Çağdaş teknik, buna imkân vermektedir.

P. Nenof bu bilgiye şunları ekledi: çalıştığı kooperatifte, 2.400 hektarlık toprakta, tamamiyle makineleşmiş bir ekip tahıl yetiştirmektedir. Bu ekte, 23 mekanizatör, 9 yardımcı bulunmaktadır. 1968 yılında, her mekanizatöre 90 hektar düşüyordu (yardımcıları hesaba katılırsa, bu, 64 hektardır). Bu yıl ise, ektedeki mekanizatör sayısını azaltmak, böylelikle her birine düşen toprak miktarını 140 hektara yükseltmek söz konusudur.»

J. Topalof, komple makineleştirme ekiplerinin çalışmalarını bütün ayrıntılarıyla anlattı. Topalof'un yönettiği ekip, aşağı yukarı 2.500 hektarlık toprakta yedi çeşit ürün yetiştirmektedir. Ekip çeşitli tipte traktörler, makineler, biçerdöğenler kullanıyor. Ekte 30 mekanizatör ve 17 yardımcı çalışıyor. Mukayese olarak, Devrimden önce aynı toprak yüzölçümünü, öküzlerle, atlarla, sabanla, ender olarak pullukla, 2.000 emekçinin katılımıyla 806 çiftçinin işlediğini söyleyebiliriz. Bugün ekibin her üyesinde 28 beygircüünde bir çekme kuvveti düşüyor. Sadece mekanizatörleri sayarsak – yardımcılarını hesaba katmadan – adam başına 43 beygirlik bir güc düşmektedir. Bu da demektir ki, insan emeğinin yerini tutabilecek teknik araçlar yeterlidir. Gelirler de kökten değişti. Ekip dekar başına 350–380 kg buğday, 450–480 kg mısır elde ediyor. Hem de sulama kanalları bulunmayan topraklarda.

J. Topalof şöyle devam etti: «Amerika'da bir ton buğday elde etmek için 1 saatlik emek lâzım. Ekibimiz şimdilik bir ton buğda için 2 saat çalışıyor. Yani Amerika'dan 1 saat «gecikiyoruz». Ama bu yıldan itibaren bu farkı indireceğimizi ve Amerika'daki sonuçlara varabileceğimizi umuyoruz.

Daha 1965 yılında, ekibimiz ilkbaharda yaptığı mısır ve ayçiçeği ekimlerinde, 4.2 metre üzerinden değil, 5 metrelik araziye eken makineler kullanmayı teklif etti. Böylece günde ekilen toprak tutarı 20 hektardan 38–41 hektarı buldu. 1965 yılında ne Amerika'da, ne de başka bir ülkede böyle bir sonuç elde edilmemişti. Tahıl ekilen toprağı kabartıp yumuşatmak üzere kullandığımız makinenin iş alanını 4.20 metreden 5.60 metreye yükselttik. Bu da 18 hektar yerine 48 hektar toprak işlememize imkân verdi. Bu sonuçlar da henüz dünyanın hiçbir yerinde elde edilmemiştir.

Bizde ise bu yıl, işletmelerin aşağı yukarı yarısında, teklif ettiğimiz metotlar uygulanacaktır.»

K. Berkof kooperatiflerin kendi sanayi bazlarındaki gelişmelerden bahsetti. Son yıllarda, Berkof'un çalıştığı TKZS'de, yılda 1.900 ton turfanda sebze veren 12 hektarlık limonluklar, yılda 6.000 ton meyva suyu ve nektar üreten bir fabrika, nihayet konsantre gıda maddeleri yapan bir başka fabrika kuruldu. Gelecek iki yıl içinde, TKZS'de, kendi ham maddelerini işleyen yeni işletmeler açılacaktır. Yılda 2.000 ton ürün verecek bir yem fabrikası projesi hazırlanmaktadır. Çilek ve çiçek yetiştirmek üzere 12 hektarlık yeni limonlukların inşası, meyva suyu fabrikasının genişletilmesi, perhiz yemekleri konserveleri ve çocuk mamaları yapacak bir fabrikanın kurulması düşünülmüştür.

Soru : İşletmelerinize gereken donatımı nereden temin ediyorsunuz? Bu donatım ne derecede moderndir?

Soruyu *K. Belkof* cevaplandırıyor: «Hem ülkemizdeki fabrikalardan, hem da sosyalist ve kapitalist ülkelerden alınan donatımlarla. İşletmelerimizin donatımları tamamiyle moderndir, dünya standartlarına uygundur.

Üretimin entanzifikasyonunu artırmak için, her şeyden önce fevkalâde etkili, 1.500 hektarlık toprağı sulayacak bir sulama sistemi kurmaya başladık. Bu sistem sayesinde, emek verimi 10 kat artacaktır.

İşletmemiz sanayileşmiş büyük bir tarım-kooperatif işletmesi haline gelmiştir.»

P. Şeyretova, dağlık bölgelerle tabiat ve iklim şartları elverişli olmayan bölgelerde bulunan kooperatiflerin etkili ve devamlı gelişmelerinde yardımcı işletmelerin ve sanayiın oynadığı rolden bahsetti. Şeyretova'nın verdiği bilgiye göre, üyesi bulunduğu kooperatifte elde edilen ürünleri işlemek üzere çeşitli işletmeler kurulmuştur. Örneğin, yetiştirilen elmalar, kara frenk üzümüleri, eriklerin % 80'i, ağaççileklerinin % 50'si ve südün hepsi mamulleştiriliyor. Kooperatifte şurup, meyva suyu, şarap, meyva kurusu ve sütlü besinler hazırlanıyor. Bugün, yardımcı işletmelerde sağlanan üretim, kooperatifin elde ettiği gayri-safi üretimin % 64'ünü teşkil ediyor. Kooperatif, sanayi üretim bazını genişletmeye kararlıdır.

S. Sülemesof, Bulgaristan'da köy ekonomisi üretiminde ihtisaslaşmayı ve yoğunlaştırmayı sağlamak için kooperatifler arasında kurulan sanayi-tarım birliklerinin tecrübelerinden bahsetti. Son yıllarda, kooperatiflerarası işletmelerin kurulması işi Bulgaristan'da çok hızlanmıştır. Bugün, ülkede, her biri 2.5–5 milyon tavuk yetiştiren 10 tavukçuluk kombinası kurulmuştur. 11 kombina daha inşa halindedir. Tavukçuluk merkezleri, genellikle, tekniğin en son buluşlarına göre donatılmıştır. 10 tane kooperatiflerarası domuz yetiştirme ferması inşa halindedir, her birinde yılda 10.000–30.000 domuz yetiştirilecektir. 1972 yılına kadar, tavuk ve domuz

yetiştiren bütün işletmeler, sanayi temelleri üzerinde düzenlenecektir. Kooperatiflerarası konserve fabrikalarının, soğuk hava depolarının sayısı gittikçe artmaktadır.

P. Berkovski'nin verdiği bilgiye göre, yaşadığı bölgede 6 kooperatif, yılda 32.000 domuz yetiştirebilecek büyük bir kombina kurmak üzere çabalarını birleştirmiştir. Tavukçuluk da aynı yoldan geliştirilmektedir. Bu tip işletmelerin geliştirilmesi, köylerdeki çalışmaların niteliğini değiştiriyor. Köylülerin emeği, gittikçe sanayi emeği niteliğini kazanıyor. Çok tabii olarak, mamullerin üretim masrafı büyük ölçüde azalıyor, emeğin verimi artıyor.

Köy ekonomisi üretimi ve bilim

Kardeş partilerin dergimizdeki temsilcileri, Bulgaristan Köy Ekonomisi Bilimleri Akademisi Başkanı, Akademi üyesi K. Daskalof'la bir görüşme yaptılar. Daskalof, köy ekonomisinin sanayileşmesi ve entanzifleşmesi için çok yoğun bilimsel çabaların şart olduğunu söyledi. Bilim adamları köy emekçilerine yardım ediyor. Bulgaristan'da, köy ekonomisinin gelişmesiyle ilgili sorunları inceleyen birçok deneme istasyonları, araştırma enstitüleri kurulmuştur. Köy Ekonomisi Bilimleri Akademisine bağlı, 1.200 bilim işçisinin çalıştığı 56 bilim araştırma enstitüsü vardır.

Akademinin çalışmaları, daha çok bilimsel-teknik tahminlere ve köy ekonomisi gelişimi görüşlerine yönelmektedir. Örneğin, ülkenin bugün varmış olduğu seviyeye ve dünyada elde edilen sonuçlara göre, 1975–1980 yıllarına kadar köy ekonomisinin 22 kolunda öngörülen gelişme olanakları, 3 ihtimal halinde tespit edilmiştir. Bilimsel araştırma enstitüleri, çeşitli sektörler için, 1975 yılına kadar, konkre gelişme plânları da hazırlıyor. Örneğin, sanayi metotlarının tavukçuluğa ve domuz yetiştirimine uygulanmasıyla ilgili plânlar tamamıyla hazırdır.

Geçen yıldan beri, enstitüler, köy ekonomisi üretimini ülkenin 27 bölgesine göre bölgeleştirme ve ihtisaslaştırma sorunlarını incelemektedir. Bu sorunla 700 bilim adamı uğraşmaktadır.

Bulgaristan bilim adamları, köy ekonomisi emekçilerine günlük işlerinde de büyük yardımlar sağlamaktadırlar. Seleksyon işlerinde çok büyük başarılar elde ettiler. Çeşitli alanlarda uygulanacak sanayi üretim metotlarını tespit ettiler. Bugün bilimsel araştırmalar daha çok Köy Ekonomisi Bilimler Akademisince yürütülüyor. Bilim adamlarının bütün çabaları, köy ekonomisinin gelişimi için büyük önemi olan 70–80 sorun üzerinde toplanmıştır.

Plovdiv'teki Meyvacılık Enstitüsünün Direktörü V. Velkof enstitünün çalışmaları hakkında bilgi verdi. Velkof şöyle dedi: «Enstitü çok çeşitli faaliyetler yürütüyor: yeni meyva cinsleri yaratıyor, üreticiler öğütler

veriyor, kooperatiflere gereken kadrolar hazırlıyor. Enstitü memlekette meyvacılığın bölgeleştirilmesi sorununu da inceliyor. Bulgaristan'da meyvacılığın geliştirilmesi programının hazırlanışına katılan Enstitü, köy ekonomisinin bu kolunda, 1980–1985–1990 yıllarına kadar öngörülen gelişim olanaklarını tespit etmiştir.»

V. Velkof'un belirttiğine göre, 1949'den bu yana, meyva bahçelerinin yüz ölçümü 3.5 kat artmıştır. Özellikle 1960'dan sonra, büyük başarılar elde edildi, entanzif meyva üretimine geçildi, ağaç cinsleri daha mükemmel hale getirildi. Bu entanzifleşmenin sonuçlarını gösteren sayılar verelim: 1960 yılında 568.000, 1968 yılında 1.062.000 ton meyva elde edildi. Halbuki aynı dönem içinde, meyva bahçelerinin yüzölçümü sadece % 35 kadar arttı.

Dergide kardeş partileri temsil edenler, Varna'daki komple tecrübe istasyona gittiler. Direktör S. Nenof, istasyonda 5 bilim adamının çalıştığını söyledi. Bu istasyonun yüzölçümü 170 hektardır. Başlıca vazifesi, üzüm, sebze, meyva türleri üzerinde denemeler yapmaktır. İstasyonda, bağcılara mahsus bir halk üniversitesi kurulmuştur. 1962 yılında 740 ekip başkanı ve 412 tarım mühendisi bu üniversiteden mezun olmuştur.

K. Berkof şöyle dedi: «Bugünkü şartlar içinde, bilimsel incelemeler yapılmadan ülkenin köy ekonomisi ilerliyemeyeceği gibi, ayrı ayrı kooperatifler de ilerleyemez. Bunun için de, kooperatifimizde, sorumlulara yardımlarda bulunmak üzere, bilimsel ve teknik bir konsey kuruldu. Bu konseyde bilim araştırmacıları, üretimde çalışan uzmanlar bulunuyor. Konsey, şimdiden, kooperatifin bütün iktisadi faaliyetini enine boyuna inceledi. Bu incelemeye dayanarak, iktisadi olanakların 1970 yılına kadarki gelişme plânını hazırladı. Plânı hazırlarken, başlıca sorunlarımıza – daha entanzif bir gelişme, daha yüksek bir emek verimi, üretimde daha yüksek bir rantabilite sorunlarına – çözüm yolları bulmaya çalıştık. Perspektif plânı, bütün kooperatif üyeleri tarafından uzun uzun incelendi ve tartışıldı. Ve hâlen azimle uygulanan bir hareket programı haline geldi.

S. Kınaf şunları söyledi: «Köy ekonomisi üretiminde bilimsel seviyenin yükselmesi bize şunu gösteriyor: Devlet, köy ekonomisi alanında yüksek vasıflı kadrolar yetiştirmek için elinden geleni yapmaktadır. 1968 yılı sonlarında, ülkemizin köy ekonomisinde yüksek tahsilli 18.000 uzman, orta tahsilli 52.000 uzman, 105.000'den fazla mekanizatör çalışmaktaydı. Ülkemizde 5 yüksek köy ekonomisi okulu, 156 teknik okul ve meslek okulu, 85 makinistlik – traktörcülük okulu vardır. Bu okullara 18.000–20.000 kız ve erkek öğrenci devam etmektedir. Okulu bitirince köy ekonomisi alanında çalışıyor; çağdaş tekniği uyguluyorlar.»

Beş Yıllık Plân nasıl gerçekleştiriliyor

Dergimiz temsilcileriyle yaptığı görüşmede, Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi Köy Ekonomisi Şubesi şefi *P. Kristef* yoldaş şu noktayı belirtti: «Partinin IX. Kongresinde alınan karar gereğince, amaç, beş yıllık plân dönemi (1966–1970) içinde, yıllık ortalama köy ekonomisi üretimini % 30 artırmaktır. Bu amacın her yıl nasıl gerçekleştirildiğini görelim:

1965	% 100
1966	% 116
1967	% 118
1968	% 107.9
1969	% 124.9

1968 yılında, Bulgaristan tarihinde eşi görülmemiş bir kuraklığın sonucu olarak, köy ekonomisinde üretim hacmi 1967 yılındakine kıyasla % 8 azalmıştır. Buna rağmen, 1965 yılındakinden % 7.9 yüksektir. Geçen yıl, ülkenin çeşitli bölgelerinde, ortalama buğday üretimi dekar başına 239 kiloyu buldu. Şurasını da belirtelim: Bulgaristan'da büyük bir kuraklık hüküm sürdüğü 1947 yılında, ortalama buğday verimi dekar başına 70 kiloyu bulmuştu ancak. Bütün bu sayılardan anlaşıldığı gibi, Partinin, köy ekonomisinde etkinliği artırmak üzere harcadığı çabalar ve kooperatör köylülerin gayretleri mükemmel sonuçlar vermektedir.

Bulgaristan Komünist Partisi IX. Kongresinde tespit edilen amaç, Beş Yıllık Plân döneminde köy ekonomisinde emek verimini % 40 yükseltmekti. Bu amaç, daha bu yıl gerçekleşmiş olacaktır. 1969 yılında köy ekonomisinin traktörleştirilmesi plânı da gerçekleşmiş bulunacaktır.

P. Kristef: «Beş Yıllık Plânda tespit edilen amaçların köy ekonomisi alanında başarıyla gerçekleştirileceğine eminiz» dedi.

III. BULGARISTAN KÖYLERİNDE TOPLUMSAL HAYAT

Köylerin sosyalist temeller üzerinde kurulmasında

Bulgaristan Komünist Partisinin yönetici rolü

L. Raşef: «Şimdiye kadar anlattıklarımız, ilk bakışta, kolayca gerçekleştirilecek şeyler sanılabilir. Oysa gerçekte, Bulgaristan köy ekonomisinin bugünkü durumu, baştan aşağı modernleştirilmesi, irileştirilmesi, üretimde endüstriyel metodlara geçilmesi, yüksek vasıflı uzman sayısının artırılması, köylerin yeni çehresi, kooperatörlerin bilincinde meydana gelen dönüşüm ve bu değişiklikler sonucunda özel mülkiyet, toprak kirası gibi kavramların önemini kaybetmesi, halk yığınlarında yeni, sosyalist bilincin, komünist ahlâk ilkelerinin doğmuş ve güçlenmiş oluşu, bütün bunlar, yoldaşlar, Komünist Partisinin köylerde yürüttüğü dev çalışmaların sonucudur.»

A. Lâhof, bir köy parti teşkilâtının çalışmalarını anlattı. 11.500 nüfuslu Kriçim köyündeki parti bucak komitesi 350 üyelidir ve kendisine 10 taban teşkilâtı bağlıdır. (1) Komünistler, kooperatifin, köydeki çeşitli işletmelerin, köyün sosyal hayatının yönetimine faal bir şekilde katılıyorlar. Yönetime katılımın bir şekli de üretimle, sosyal hayatla ilgili bütün aktüel sorunların parti toplantılarında incelenmesidir.

Komünistlerin, üretimde ve sosyal hayatta yönetime katılışlarının bir şekli daha vardır. Çeşitli örgütlerin yönetimine pek çok komünist seçilmektedir (örneğin kooperatif başkanlığına, bucak sovyeti yürütme komitesine vb). Komünistler, bu teşkilâtlarda, BKP Merkez Komitesinin, Parti Sancak Komitesinin ve kendi parti teşkilâtının kararlarını yerine getirmek suretiyle, partinin doğrultusunu gerçekleştiriyorlar.

S o r u : Parti teşkilâtının faaliyetindeki başlıca yönelim sizce nedir?

A. Lâhof: «Faaliyetimizin başlıca yönelimi, bizim için, halkın iktisadi ödevlerini yerine getirmesine yardım etmek üzere yürütülen propaganda, ideoloji ve eğitim çalışmalarıdır. Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesinin Temmuz 1968 tarihli genel toplantısında verilen kararlara uyan parti yöneticileri, kooperatiflerin ve işletmelerin iktisadi faaliyetine doğrudan doğruya karışmadan, üretim sorunlarının çözümüne Parti kanalıyla yardım etmeye çalışıyorlar.»

S o r u : Teşkilâtınızda ideolojik çalışmalar nasıl yürütülüyor?

A. Lâhof: «İdeolojik çalışmalar iki temel yönde yürütülmektedir.

1) Partinin görüşleri, konuşmalarda, dernek çalışmalarında, toplantılarda ve yığinsal örgütler vasıtasıyla yayılmaktadır. 2) Parti, TKZS'lerin, işletmelerin ve diğer örgütlerin iktisadi faaliyetlerinde ilerici nitelikte ne varsa, bunları destekler. Parti toplantılarında çeşitli sorunlar incelenir. Memleket hayatıyla, uluslararası hayatla ilgili olan bu sorunlar incelenip aydınlandıktan sonra, parti üyeleri, partisiz arkadaşlarına durumu veya sorunu izah ederler.»

Ovçarovo köyündeki TKZS'de, dergide kardeş partileri temsil eden arkadaşlar, Parti Bucak Komitesi Sekreteri M. Angelof'la görüştüler. Angelof'un verdiği bilgiye göre, bucak teşkilâtında 7 taban örgütü içinde toplanmış 246 Parti üyesi bulunmaktadır. Bucak komitesinde partililer, yılda üç dört defa genel toplantı yaparlar. Bu genel toplantılarda, IX. Kongre kararlarının yerine getirilmesi için alınması gereken konkre tedbirlerle ilgili sorunlar incelenir. Son toplantılarda incelenen sorunlardan bazılarını sayalım: partinin taban örgütlerinde mücadelecilik ve girişkenliğin

(1) Bulgaristan köylerinde toplam olarak 116.000 üyesi bulunan 3.997 parti ocak örgütü vardır. Bu üyelerin 93.000'i tarlalarda ve hayvan fermalarında çalışmaktadır.

artırılması, işletmelerde bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, komünistlerin çalışmaları vb. Genellikle, bu toplantılara, parti üyesi olmayanlar da çağılır.

Redaksiyonumuzun temsilcileri Plovdiv Parti Sancak Komitesi Birinci Sekreteri, Merkez Komitesi Politbüro yedek üyesi *Gâvurof* yoldaşla görüştüler. *Gâvurof* Plovdiv Parti teşkilâtında 47.250 üye bulunduğunu söyledi. Bunların 14.000'i tarımda çalışıyor. Köylerde 380 taban örgütü vardır. Bunların 210'u kooperatiflerdedir ve sayıları 11.000'dir. 5.000 köylü parti üyesi, tarımda çalışıyor, 939 üye hayvan yetiştiriyor, 1.584 üye mekanizatördür vs. 810 parti üyesi kooperatiflerde ve devlet-tarım işletmelerinde yöneticidir. Ortalama olarak, bir köydeki taban örgütünde 35-40 parti üyesi bulunur.

K. *Gâvurof*'un önemle belirttiği gibi, köy ekonomisi alanında faaliyet yürüten parti üyelerinin başlıca ödevi, Komünist Partisinin köy ekonomisi üretiminin hızla artırılmasıyla ilgili kararlarını yerine getirmektir. Parti üyeleri, parti tarafından tespit edilen amaçların gerçekleştirilmesi için, halkın yaratıcı güçlerini seferber etmeye çalışıyorlar.

Partinin yığınlar arasında yürüttüğü ideolojik çalışmaların temeli, emekçileri, sosyalist yurtseverlik ve proletarya enternasyonalizmi bilinci ile Sovyetler Birliği ile kardeşlik ve dostluk ruhunda eğitmektir. Parti, genç kuşağın eğitimine özel bir önem veriyor. Komünistler, gençlerin, halkımızın en iyi devrimci geleneklerine göre, gelişmiş sosyalist toplum yaratmak üzere harcanan çabalarla kaynaşan geleneklerine göre yetiştirilmelerinden sorumlu olduklarını bilinçle anlıyorlar.

Bulgaristan Çiftçi Halk Birliği

A. *Ivanof* şunları belirtti: «Bulgaristan Çiftçi Halk Birliği (BÇHB), Bulgaristan Komünist Partisinin kapitalizm ve faşizme karşı yürüttüğü savaşta, daha sonra da Vatan Cephesi hükümeti iktidarının güçlenmesinde, nihayet sosyalizmin kurulmasında ve gelişmesinde, ülkenin sanayileşmesinde ve köy ekonomisinin kollektifleşmesinde, her zaman en sadık müttefik olmuştur. (1) Özellikle köy ekonomisiyle ilgili bütün sorunlarda BÇHB üyelerinin etkili şekilde katılmadığı hiçbir teşebbüs yoktur. Birçok halde, Bulgaristan Komünist Partisi örgütleriyle BÇHB örgütleri köylerde, günün siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi için büyük önem taşıyan ortak eylemlerde bulunuyorlar.

S a r u : BÇHB ve Bulgaristan Komünist Partisinin politikaları arasında çelişme var mıdır?

(1) Bulgaristan Çiftçi Halk Birliği'nin 120.000 üyesi vardır.

A. İvanof: «1948 yılına kadar BÇHB sosyal bir tabakanın siyasal örgütü idi. 1948'de, Birlik bu tabaka prensibinden vazgeçti, ülkede sosyalizmin kurulmasını amaç edinen, emekçi Bulgaristan köylülerinden bir kesiminin siyasal bir sınıf örgütü haline geldi. Demek oluyor ki, BÇHB'nin politikası ile Bulgaristan Komünist Partisinin politikası arasında herhangi bir çelişme yoktur, olamaz da. Çünkü bu iki partinin amacı birdir: Bulgaristanda gelişmiş bir sosyalist toplumun kurulmasıdır.»

A. Vasilef, 1944 yılından beri BÇHB üyesi olduğu için, komünistlerle Birlik üyeleri arasındaki işbirliğinin ne kadar olumlu sonuçlar verdiğini iyi biliyor. Dolan Çiftlik köyünde, BÇHB örgütünün 48 üyesi, aktif bir şekilde üretime katılmakta, komünistlerle beraber ortak ödevleri yerine getirmektedir.

Dimitrofçu Komünist Gençlik Birliği

Bulgaristan gençliği, – özellikle Dimitrofçu Komünist Gençlik Birliğinde (Bulgar Komsomolunda) üye bulunan en ilerici unsurları –, Bulgaristan Komünist Partisince köy ekonomisinde daha etkili bir şekilde gelişmesini sağlamak üzere BKP tarafından alınan kararları gerçekleştirme işine katkıda bulunuyor. Bulgaristan Komünist Partisinin sadık yardımcıları olan köy komsomollarının yaşayışı ve çalışmaları hakkında bize G. Nalbantof bilgi verdi. (1) Nalbantof şöyle dedi: «Bucağımızdaki komsomol örgütünde 250 üye bulunuyor. Biz, kooperatifin içinde yaşıyoruz, TKZS'nin hayatına sıkı sıkıya bağlıyız. Bunun için de emeğiyle kooperatif işletmesine katkıda bulunmayan tek bir genç yoktur. Komünist Gençlik Birliğinin 80 üyesi tarımda çalışmakta, 15 üyesi hayvan yetiştirmekte, 30 üyesi mekanizatör-lük, 15'i de şoförlük yapmaktadır. Gençler sorumlu makamlara da getirilmektedir: Emek ekiplerinin büyük bir kısmını genç tarım uzmanları yönetmektedir. Gençlerin, tekniği öğrenebilmeleri için gereken şartları yarattık. Komsomollar, traktör ekiplerinde, teknik atelyelerinde çalışıyor. Komple makineleştirme şube ve ekiplerinin çekirdeğini teşkil eden bu gençler, yenilik ve rasyonel çalışma hareketinin önderliğini yapıyorlar. TKZS yönetim kurulu, gençlerden meydana getirilmiş üretim birlikleri arasında sosyalist yarışmalar örgütlemek üzere, her yıl Gençlik Birliğine tahsisat veriyor. Genç erkek ve kızların işe alınmasına veya işten çıkarılmasına TKZS yönetim kurulu, Komünist Gençlik Birliğinin fikrini sorduktan sonra karar verir. Böylelikle Komünist Gençlik Birliğinin etki ve otoritesi bucakta durmadan güclenmektedir. Birliğin gençler üzerindeki etkileri günden güne artmaktadır.

Spor yarışmaları ve gençliğin dinlenme işlerini düzenlemek, Komünist Gençlik Birliğinin faaliyetinde önemli bir yer tutuyor. Komünist Gençlik Birliği, üzerine aldığı bütün ödevlerde, daima şu temel amacı göz önünde

(1) Toplam olarak, Bulgaristan'da 818 Komünist Gençlik Birliği taban örgütü vardır. Bunlarda 132.000 üye bulunuyor.

bulunduruyor: gençliği sistemli olarak sosyalist yurtseverlik ruhunda eğitmek, çalışmaya, yurdu savunmaya hazırlamaktır. Aynı zamanda gençlere proletarya enternasyonalizmi, sosyalist ülkelerdeki halklarla dostluk, bütün dünya emekçileriyle dayanışma duyguları aşılanmaktadır.

Soru : Eski kuşakla gençlik arasında çatışmalar oluyor mu?

G. Nalbantof bu soruyu şöyle cevaplandırdı: «Burjuva propagandaları, ülkemizde bu gibi çatışmaların varlığını iddia ediyor. Ama gerçekte böyle çatışmalar hiç bir zaman olmadı, bugün de yoktur. Gençlere önemli, karmaşık ödevler verilmektedir. Temsilcileri, iktisadi işlerde, devlet idaresinde sorumlu makamlara getirilmektedir.»

Köy ve kooperatif demokrasisi

N. Malinçef bu konuda şöyle dedi: «Bulgaristan köylerinde iktidarın taban unsurunu, bucak halk savetleri teşkil etmektedir. Bunların başlıca ödevi, belediye işlerini, ticaret hizmetlerini, eğitim ve öğretim sorunlarını, kültürel faaliyetlerini düzenlemektir.

Her şeyden önce, köy emekçilerinin belediye faaliyetlerine nasıl katıldıklarını anlatmak isterim. Bu katılışlar, evvelâ savet üyeleri seçimleriyle dile gelmektedir. Örneğin, bizim bucakta 65 savet üyesi seçilmiştir. (1) Seçimler tam mânâsıyla demokratiktir. Halk, üye adaylarını genel toplantılarda seçer. Savet üyeleri belirli dönemler içinde seçmenlerine çalışmaları hakkında bilgi verir, savet toplantılarının kararlarını bildirir, savet oturumlarında incelenecek sorunlar konusunda seçmenlerin fikrini sorar. Emekçilerin halk savetinin faaliyetine ikinci bir katılma şekli de, daimi komisyonlardır. Bacağımızda böyle dört komisyon vardır. Halkın geniş kesimleri komisyonların çalışmalarına katılır. Halk savetinin görevi, kamu düzenini, vatandaşların haklarını ve sosyalist mülkiyeti korumaktır. Bu ödevlerimizi yerine getirirken, gönüllü emekçi müfrezeleri adını verdiğimiz teşkilâtın yardımından faydalanıyoruz. Bizim köyde bu müfreze 100 kişiliktir.

Soru : Bulgaristanda köy halkı vergiye tâbi tutuluyor mu? Belediye halk savetlerinin bütçelerinde vergi oranı nedir?

N. Malinçef: «Köylüler vergi ödüyor. Her aile, köyün bayındırlığı, çöplerin kaldırılması, su vb. için yılda 5—6 levalık bir meblağ öder. Ama bu vergiler, belediye savetinin bütçesinde pek önemsiz bir kesim tutar. Bu bütçenin en büyük kısmı, bucak saveti sınırları içinde bulunan işletmelerin ödediği gelir ve kazanç vergileri teşkil eder. Örneğin bizim

(1) Toplam olarak, Bulgaristan'da 55.194 üyesi bulunan 1.164 köy halk saveti (şurası) vardır.

belediyemizin bütçesi, yaklaşık olarak, 2 milyon levadır. Bunun içinde, halkın ödediği vergiler sadece 25.000 leva tutarındadır.»

B. İliyef, kooperatif demokrasisinin nasıl geliştiğini, günden güne nasıl daha mükemmel bir hale getirildiğini, kooperatif üyelerinin işletmenin yönetimine geniş ölçüde nasıl katıldıklarının anlattı. Kooperatifin en yüksek kurulu, TKZS üyelerinin genel toplantısıdır. Bu toplantı, prensip olarak, yılda üç defa yapılır. Ama olağanüstü sorunlara çözüm yolları bulmak gerekirse, üyeler bu toplantıyı herhangi bir tarihte yapabilirler. 1959'dan, yani TKZS'lerin büyütülmesinden bu yana, bir kooperatifte genellikle 5-6 köy halkı çalışmaktadır. Bütün üyelerin genel toplantıda bulunması ya güçtür, ya da büsbütün imkânsızdır. Bunun için, genel toplantıdan önce, köy toplantıları düzenlemek yoluna gidiliyor. Bu köy toplantılarında, TKZS üyeleri genel kurula gidecek temsilcileri seçiyor, kendilerine gereken talimatı veriyor. Bugün temsilcilerin genel toplantı çalışmalarını bölgesel radyo vasıtasıyla yayma yoluna başvuruluyor. Kooperatif üyeleri bu yeni usulden çok memnun kaldıklarını söylüyorlar.

Kooperatif demokrasisinin başarılı başka bir şekli de, fermalarda ve çalışma ekiplerinde yapılan üretim toplantılarıdır. Genellikle bu toplantılar ayda bir yapılır. Toplantılarda, kooperatif üyeleri, ortaya çıkan yeni üretim sorunlarını aralarında incelerler, iş şartlarının iyileşmesine yardım edebilecek tekliflerde bulunurlar.

Kollektif yöneticiliğin birçok işletmede uygulanan başka bir şekli de, üretim kurulları veya ekip kurullarıdır. Bu kurullarda genellikle 10-12 kişi, ekipbaşı, şube başkanları, en başarılı üreticiler vb. bulunuyor. Genellikle, ekipbaşı, kurulu cumartesi akşamları toplantıya çağırır, haftalık çalışmaların bilânçosunu yapar, ertesi hafta görülecek işleri belirtir. Bundan sonra yerine getirilecek ödevleri, ekip yönetim kurulunun incelediği sorunları ekip üyelerine bildirir.

Genel olarak, kooperatif yönetim kuruluna aktivistler grubu seçilir. Bu grup, kooperatifin en önemli üretim ve örgüt sorunlarını, çeşitli meselelerini inceler. Kooperatifin yönetim kurulu genellikle ayda iki defa toplanır.

Soru : Kooperatifin yönetici organlarına seçilen üyelerde ne gibi vasıflar aranır?

B. İliyef: «Genellikle, işleri iyi örgütlemesini bilenler, işlerinin ustaları, köylülerin değer verdiği, siyasal bakımdan olgun insanlar seçilir. Bunlar belirli bir süre için seçilir. Ama görevlerini yerine getiremedikleri takdirde, tüzükler, kooperatif üyelerine, bu süre bitmeden yeni yöneticiler seçme hakkını tanımaktadır. Pratikte böyle olaylara rastlanmaktadır.»

İ. Ayranova, başkanı olduğu ekibin üretim kurulunun çalışmalarını anlattı. Bu ekip 85 kişiliktir, 5 şubeye ayrılmıştır. Ekip üretim kurulunun

görevi, her şeyden önce, işleri şubeler arasında taksim etmek; şu veya bu işin gerçekleşmesine, işin önemine göre, öncelik tanımak, vb. dir. Bunlardan başka, özel işletmeler, üyelerin çeşitli şikâyetleri vb gibi, daha genel bir nitelik taşıyan sorunlar da haftada bir kere kurul toplantısında ele alınmaktadır.

Köylülerin bilincinde meydana gelen değişiklikler

M. Georgiyef: «Bulgaristan köylerinde gerçekleşen sosyalist dönüşüm-lerle birlikte, büyük değişiklikler meydana geldi. Köylüler, yeni hayatın, sosyalist düzenin faal ve bilinçli birer etkeni oldular. Köylüler artık çalışmalara, üretime, sosyalizmin kurulmasına yeni bir tutum takınmaktadır. Kooperatif üyeleri işletmenin yönetimine, belediyelerin çalışmalarına faal şekilde katılıyor, parti üyesi oluyor, parti komitelerinde sorumlu görevler yükleniyorlar.»

R. Petrova: «Bulgaristan'da kooperatörler tüm kooperatif işletmesinin sahipleri olduklarını bilinçle anladılar. Denilebilir ki, köylerde beliren kolektivizm bilinci, özel mülkiyete bağlılık duygusunun yerini almıştır.»

J. Topalof, emek sürecindeki yeni ilişkilerden, arkadaşça yardımlaşma ilişkilerinden bahsetti. Ekibinde çalışan 30 mekanizatörden 22'si, komünist gençlik teşkilâtı üyesi, 8'i parti üyesidir. Böyle bir ekip her çeşit soruna çözüm yolu bulabilir. Bu ekip, 1959 yılında, ülkede ilk defa olarak «akıncı komünist emeği ekibi» ünvanını kazandı. Ekip, kendi teşebbüsüyle, kollektif bir para fonu kurdu. Ekip üyeleri, gönüllü olarak, her ay bu fona para yatırıyorlar. Bu paralar kollektif sinema ve tiyatro ziyaretleri, hastalara yardımlara vb. masraflara ayrılıyor. Ekipten biri hastalandığı zaman bu fondan kendisine günde 2 leva ödenmektedir (kooperatifin verdiği hastalık sigortasından başka), 5 mekanizatörden kurulu bir komisyon, tekniker ve meslek okullarına devam eden öğrencilerin çalışmalarını izliyor. Her ay, en başarılı öğrencilere ekibin kasasından bir para ödülü veriliyor. Ekibimizdeki bütün mekanizatörlere, yaptıkları başarılı çalışmalara karşılık, yabancı ülkelere gezi biletleri sağlanmaktadır.

Ekipteki 30 kişiden 4'ü liseyi bitirmiş, biri yüksek öğretim görmüştür. Diğerleri ise 7 yıllık okul mezunudur, Hepsi, iki yıllık makine ve traktör okulunu bitirmiştir. Hepimiz traktör, biçer-döğer makinesi, kamyon sürmesini biliyoruz. Her birimiz 3—4 alanda uzmanız. Mekanizatörler faal bir şekilde sosyal çalışmalara katılmaktadır.

Meselâ, beni alınız. Ben sadece ekipbaşı değilim, aynı zamanda partinin ocak teşkilâtının sekreteriyim. Traktörcülerden biri Komünist Gençlik Birliğinin sekreteridir, üçü Komünist Gençlik Birliğinde üyedir, ikisi parti üyesi, üçü partinin bucak komitesinde üye, biri de spor cemiyetinin başkanıdır.»

Soru : Ekibinizde 8 parti üyesi, 22 Komünist Gençlik Birliği üyesi bulunuyor. Amaç bu 22 genci mutlaka parti üyesi yapmak mıdır?

J. Topalof: «Gerçekte, parti üyeleri genellikle Komünist Gençlik Birliğinde yetişir. Ekipte çalışan 8 parti üyesi vaktiyle Komünist Gençlik Birliği üyesi idiler. Ben de bu örgütte üye idim, sonra partiye kabul edildim. Ama bundan, bugün gençlik teşkilâtında üye bulunanların mutlaka ileride partiye kabul edilecekleri mânasını çıkartmayınız. Bu 22 gencin en mükemmel olanlarını partiye alırsınız. Bu da gencin siyasal ve ideolojik olgunluk seviyesine, vatandaş olarak faaliyetine, işine karşı takındığı tutuma, parti üyesi olma isteğine bağlıdır. Partinin, fikirlerini yaymak için militanlara ihtiyacı vardır.»

Soru : «Topalof yoldaş, siz, Sosyalist Emek Kahramanı'sınız. Bulgaristan'da, kooperatif üyelerine bu yüksek unvan verilirken kullanılan ölçüler nedir? Kooperatif üyelerine böyle unvanlar verilmesini kim kararlaştırır?

J. Topalof'un belirttiğine göre, her iş sektörüne özgü belirli ölçüler vardır: üretimde elde edilen verim, makinelerden yararlanma derecesi vb. Bu ölçülere varılınca, bölgesel teşkilâtların teklifi üzerine, Bulgaristan Millet Meclisin Bürosu, unvanın söz konusu kimseye verilir verilmeyeceğine karar verir. Ben 20 yıldır mekanizatör olarak çalışıyorum, 42 yaşındayım. Sosyalist Emek Kahramanı unvanını almazdan önce, Georgi Dimitrof nişanını, Kızıl Emek Bayrağı nişanını, altın, gümüş, bronz emek madalyaları aldım. Halk iktidarı rejimi kooperatif üyelerinin çalışmalarına büyük değer veriyor. Bunun için de kooperatif üyeleri çok iyi çalışmaya gayret ederler. Bütün hayatımız, sosyalist devletimizin, emekçi halkımızın çıkarlarına hizmet etmekle geçer.»

Kooperatif işletmelerindeki üretimde kadınların rolü

Köylü kadının üretim ve sosyal faaliyet alanlarındaki yeni durumunu bize *N. Petrova* şöyle anlattı: «Bu yeni durum, köy ekonomisinin sosyalist temeller üzerine kurulmasının en büyük başarılarından biridir. Kadınlar işletmemizin başlıca gücünü teşkil ediyor. Köy ekonomisi üretiminin makineleştirilmesini geliştirmek için nasıl çabalar harcadığımızı size anlattılar. Ne var ki, sebzeçilik ve meyvacılık başta olmak üzere, bazı süreçlerdeki çalışmaların makineleştirilmesi henüz mümkün değildir. Sebze ve meyvaların toplaması işi tamamiyle bizim çalışan kadınlarımıza düşüyor. TKZS'mizde 572 kadın çalışıyor, bu, genel kooperatör sayısının % 60'ı demektir. Tarım mühendisi bir kadın, ekipbaşısıdır, 15 kadın da şube başkanıdır. Sekiz kadın muhasebede çalışıyor, üç kadın kooperatifin yönetim kurulunda üyedir. Hatta kooperatif başkanı da kadındır. Çeşitli hizmetlerde 17 kadın vardır. Diğer kadınlar tarlalarda, fermalarda ve meyva bahçelerinde çalışıyor. Bilindiği gibi, ülkemiz nefis üzümü, elmaları,

domatesleri, şeftalileri ve diğer meyvaları ile bütün dünyada ün salmıştır. Çünkü bunlara, Bulgar köylü kadın güzelliğinden bir şeyler katmıştır.

Ülkemizdeki bütün TKZS'lerde emeğin karşılığı, işin karmaşıklık ve zorluğuna ve tek tarife sistemine göre ödenmektedir. Kadınların emeği de bu sisteme göre ödenir. Onlar, çalışma gücüne sahip her kooperatif üyesinin sağlamak zorunda olduğu asgarinin çok üstünde randman veriyorlar. Örneğin, bu asgari, yılda 195 gün diye tespit edilmiştir bizim kooperatifte. Oysa kadınlar yılda 250 gün, hatta daha fazla çalışırlar. Kooperatif yönetim kurulu, kadınların emeğini primlerle, memleket içi ve dışı parasız gezilerle de mükâfatlandırıyor. Kooperatifimizde çalışan kadınlardan 20'si üstün emeklerine karşılık, çeşitli nişan ve madalyalarla taltif edildi. Kadınlar canı gönülden çalışıyorlar, çünkü halk iktidarı, onların yaşayışlarını kolaylaştırmak için pekçok şeyler yaptı. Biz kooperatifte bir fırın kurduk. Ekmeklerimizi oradan hazır alırsınız. Bir dispanserimiz, bir lokantamız var. Çamaşır makineleri, buz dolapları, elektirik sobaları ve kadınların işini fevkalâde kolaylaştıran çeşitli makineler sayesinde, köylü kadını evişi esaretinden kurtulmuş bulunuyor.»

İ. Ayranova: «Bulgaristan köylerinde, kadının erkeklerle tamamiyle eşit olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Bununla beraber, ev işlerinde sağlanan bütün kolaylıklara rağmen, yapılacak daha pekçok iş var. Kültürünü yükseltmesi ve sosyal işlere katılabilmesi için, kadın daha çok boş vakte muhtaçtır.

Kadınların, köy ekonomisi üretiminde daha iyi rol oynayabilmeleri için bazı problemlerin çözülmesi gerekiyor. Kadınlara uygun işler yaratılması, bu problemlerden biridir. Bazı işletmelerde, kadının bütün yıl boyunca devamlı iş bulması sorunu henüz tamamiyle çözümlenmemiştir. Kooperatifler, konke şartlara göre, bu duruma, geçici de olsa, çareler bulmaya çalışıyor. Örneğin, *T. Angelof*'un anlattığı gibi, onun çalıştığı kooperatifte, kadın el emeği yedeklerini kullanabilmek üzere, çilek yetiştirmeye başlamıştır. *T. Berkovski* ise, kadınların, büyük bir kısmını kooperatifin inşa ettirdiği bir konserve fabrikasında çalıştıklarını söyledi.»

M. Georgiyef'in verdiği sayılar, kadınların köy ekonomisi alanındaki emeğine devletin ne yüksek bir değer verdiğini göstermektedir. 6.400'den fazla köy kadını çeşitli devlet ödülleriyle taltif edilmiştir. On bir kadına «Sosyalist Emek Kahramanı» unvanı verilmiştir.»

Herkese iş sağlama sorunu

S. Sülemezof bu konuda şunları söyledi: «Köy ekonomisi üretiminin makineleştirilmesi emeğin verimini fevkalâde arttırdı. Bu da yeni sorunlara yol açtı. Bunlardan biri herkese iş sağlama sorunudur. Tarımın birkaç kolunda, kooperatif üyeleri yılda ortalama 130–140 gün çalışıyor.

Geri kalan günlerde, emekleri kullanılamıyor. Birçok işletme tamamiyle makineleştirildiği için, orada işi kalmayan birçok emekçinin başka alanlara yerleştirilmesi gerekiyor. Bütün bunlar, bu problemlerin devlet çapında çözülmesini icabettiriyor. Başvurulan çözüm yollarından biri, makineleştirme sonucunda serbest kalan emekçilerin, hâlâ çok el emeği gerektiren köy ekonomisi dallarına (örneğin tütün üretimine, meyvacılığa) aktarılmasıdır. İkinci çözüm yolu, köylerde sanayi işletmelerinin kurulmasıdır. Üçüncü çözüm yolu ise, el emeğinin köy ekonomisi alanından sanayi alanına plânlı şekilde aktarılmasıdır. Biz her üç yola da başvuruyoruz.»

S. Kinefde şöyle dedi: «Yapılan incelemelerden anlaşıldığına göre, 1967 yılına kadar köylerden çıkanların sayısı yılda 80–100 bini buluyordu. Tahminlerimize göre, gelecekte bu sayıyı yılda 60–70 bine indirmek mümkün olacaktır. Devletçe hazırlanan sanayi kuruculuğu programı bu etkeni göz önünde tutmaktadır. Sanayi, köy ekonomisi üretimi alanında serbest kalan el emeğini kullanabilecek duruma getirilmektedir.»

K. Berkof şu örneği verdi: «Kooperatifimizde 2.511 kişi çalışmaktadır. Kooperatifin her üyesine ortalama 22 dekarlık toprak düşüyor. Emeğin tam mânasıyla kullanılması ve verimli olması için, bu toprak miktarı gerçekten yetersizdir. Teknik ilerlemelerle, birçok emekçinin emeğine ihtiyaç kalmadı. Bu sorun bir an önce çözülmemelidir. Öte yandan, gençler için, sanayi işçilerinin içinde yaşadığı ve çalıştığı şartlara yakın koşullar yaratılmalıdır. Köylerde sanayi işletmeleri (meyva suyu ve yem fabrikaları, limonluklar, vb) kurarak, bu sorunlara çözüm yolları bulmaya çalışıyoruz. Bu yola başvurarak, 205'i genç, 400 kişiye iş bulabildik. Böylelikle, tarımın sanayileştirilmesi sorunuyla beraber, her kese iş sağlama sorunu da çözümlenmiş oluyor.»

Bulgaristan Komünist Partisi Tolbuhin Sancak Komitesi Birinci Sekreteri G. Krıstef yoldaş, kardeş partilerin dergimizdeki temsilcilerine, sancakta iş sağlama sorununun oldukça ciddi bir problem olduğunu söyledi. Kooperatiflerdeki bütün tarım işlerinin tamamiyle makineleştirilmesiyle 20.000 kişi serbest kalacaktır. Bunların yarısı, sancakta ilk defa kurulmakta olan tütüncülük alanında çalışacaktır. Diğerlerine ise, köylerde ve şehirde inşa halinde bulunan sanayi işletmelerinde iş bulunacaktır.

G. Krıstef sözlerine şöyle devam etti: «Gelecekte, bağcılık, turfanda sebze gibi büyük el emeği istiyen köy ekonomisi kollarını geliştirmeyi de düşünüyoruz. Görüldüğü gibi bizde, köy ekonomisi alanında herkese iş sağlama sorununa devlet ölçüsünde plânlı çözüm yolları aranmakta ve bulunmaktadır. Hiç şüphesiz, sosyalist Bulgaristanda, çalışma gücüne sahip her insan hiçbir zaman işsiz kalmıyacak, tecrübelerine ve yeteneklerine uygun işlerde çalışacaktır.»

Şehirle köy arasındaki farkların kaldırılması

İ. Rañçef: «Bu, hayatın önümüze çıkardığı, hayatın gerektirdiği bir

sorundur. BKP'nin, köy ekonomisini sanayileştirme doğrultusu, şehirle köy arasındaki farkları yok edecek en kestirme yoldur. Köy ekonomisinin sanayileştirilmesi, bu farkların giderek ortadan kalkmasını sağlamaktadır.»

B. İliyef: «Şimdiye kadar anlattıklarımızdan anlaşılacağı gibi, sosyalizm Bulgar köylülerini sadece sömürüden kurtarmakla kalmamış, aynı zamanda, hayatlarına yepyeni, zengin bir muhteva kazandırmış, köylüleri komünist ilkelerinin gerçekleşmesi uğrunda savaştan militanlar haline getirmiştir. Köylünün ideolojimizi benimsemesi hiç şüphesiz çok güzel bir şeydir. Fakat, köylüler, bu ideallerin, uğurlarında mücadele etmeye değer olduğuna kendi hayat tecrübesiyle inanmamış olsaydı, bu güzel şeylere ulaşılmazdı. Bu tecrübeler köylüde şu kanaati uyandırıyor: Sosyalizmin kurulması ilerledikçe kendi hayatı günden güne iyileşiyor, daha muhtevalı, daha kültürlü bir yaşayışa kavuşuyor. Evine refah giriyor. Geleceğine güvenle bakıyor. Sosyalizm için bundan daha iyi propaganda olamaz!

Toplumsal üretimin artışı ile kooperatifçi köylülerin gelirleri de sistemli olarak arttı. Örneğin, 1953 yılında toplumsal üretimdeki bir kooperatif üyesinin yıllık ortalama geliri 284 levayı, 1967 yılında ise 886 levayı buluyordu. 1969 plânında bu gelirin 1.025 leva olması öngörülmektedir. Kişisel işletmenin sağladığı gelirler de buna katılınca, kooperatif üyelerinin elde ettiği genel gelirlerin, halk ekonomisinin diğer kollarında çalışan işçi ve memurların gelirlerine yakın olduğu görülür.» (1)

P. Kordovski'nin anlattığına göre, çalıştığı kooperatifte, 1968 yılında, her kooperatif üyesi, emeğine karşılık ortalama 1.483 leva almıştır. Bu ise, 1959 yılındakinden 2.2 kat fazladır, yani üretimdeki artış kadardır.

S o r u : Kooperatif üyeleri emeklerine karşılık sadece para mı alırlar? Yoksa kazançlarının bir kısmı aynı olarak mı ödenir?

P. Kordovski'nin verdiği bilgiye göre, emeği ödemenin esas şekli paradır. Ama ilâveten, bazı ürünler kooperatif üyeleri arasında taksim edilir.

J. Atanasof da şu izahatı verdi: «Çalıştığım kooperatifte, bu son yıllarda, üyeler emeklerine karşılık, yılda ortalama 1.400 leva almışlardır. TKZS'de bugün 450 aile vardır. Hepsi de radyoya, % 70'i televizyona sahiptir. (2) 12 kişinin özel otomobili, 200'den fazlasının motosikleti var. Otomobil almak üzere sıraya girmiş üyeler de pek çok.»

S o r u : Kooperatif üyeleri para biriktirebiliyorlar mı? Ortalama olarak ne kadar biriktiriyorlar?

(1) 1967 yılında, Bulgaristan'da işçi ve memurların ortalama yıllık nominal ücreti 1.284 leva idi.

(2) 1968 yılında, Bulgaristan köylerinde 78 bin radyo, 204 bin televizyon vardı. Başka bir deyişle, köylü ailelerin % 80'inde radyo, % 20'sinde televizyon bulunuyordu.

J. Atasof'un verdiği bilgiye göre, çalıştığı kooperatifte, üyelerin büyük çoğunluğu para biriktiriyor. Bu paraların miktarına gelince, istatistik verilerine göre, 1967 yılında, Bulgaristan'da, her işçi bankaya ortalama olarak 247 leva, her kooperatif üyesi 327 leva yatırmıştır.

E. Vidova şunları söyledi: «Bizim kooperatifte, hayvan yetiştirimi alanında çalışan kooperatif üyelerinin yıllık ortalama geliri 1949 levadır. En iyi çalışanlar, mükâfat olarak, dış gezilere gidebiliyorlar. Kooperatif üyelerimizden 130 kişi böylece Sovyetler Birliğinde, Demokratik Almanya'da ve Çekoslovakya'da turistik geziler yapmıştır.»

T. Aleksandrof'un belirttiğine göre, 1968 yılında, yönetmekte olduğu ekibin her üyesi 1.620 Leva gelir elde etmiştir. Bundan başka, plânda öngörülen kârları aşan 5.200 leva, ekibin 230 üyesi arasında taksim edilmiştir. S. Drumef'in belirttiğine göre, kooperatör aileler için kişisel işletmeler de bir gelir kaynağı teşkil ediyor. Kooperatif İşletmeleri Tüzüğüne göre, her üyeye, yönetim kurulunun kararıyla 2—5 dekarlık toprak veriliyor. Drumef'in çalıştığı işletmede, kişisel yararlanmalara dörder dekarlık toprak parçası verilmiştir. Onlar, bu yardımcı işletmelerde ailelerinin bazı ihtiyaçlarını, hayvanlarının yemini sağlayabilecek ürünler yetiştiriyorlar. Her kooperatif ailesinin, buzağısı ile bir ineği, yavruları ile iki dişi domuzu, beş domuzu, kuzularıyla beş koyunu olabilir. Dağlık bölgelerde, kooperatif üyeleri onbeş koyuna, bir katıra ve bir eşeğe sahip olabiliyor. Tavuklar ve kovanlar için hiçbir sınır yoktur.

Kooperatif üyesi kendi kişisel toprak parçasını işlemek üzere gereken araçlara sahip olabilir. Toprağın sürülmesi gibi ağır işleri kooperatifin traktörleri yapar. Üstelik, kooperatif üyelerine tohumluk ve gübre dağıtır. Köylünün özel olarak yetiştirdiği ürünleri taşımak üzere de kendisine gereken taşıtlar verilir.

Demek oluyor ki, kooperatif ailesinin kişisel işletmesinden sağlayacağı gelir, kooperatifin kendisine sağladığı yardıma büyük ölçüde bağlıdır.

Soru: Kooperatif üyesinin kişisel işletmesinden sağladığı gelir ne kadardır?

S. Drumef'e göre, kişisel işletmede yetiştirilen ürünleri devlete satan kooperatif ailesi, bundan yılda ortalama 300 leva kazanır.

Soru: Kollektif işletmeden sağlanan verimle, kişisel işletmeden sağlanan verim arasında fark var mıdır?

S. Drumef: «Pratikte ortalama verim her iki tip işletmede de aynıdır. Çünkü tohumluk, gübre, işleme tarzı bakımından aralarında hiçbir fark yoktur.»

Soru: Kooperatif üyesi kişisel işletmesinde yetiştirdiklerini devlete satmak zorunda mıdır?

S. Drumef: «Böyle bir zorunluluk yoktur. Kooperatif üyesi bu ürünleri istediği yere satabilir. Yahut da ürün toplayan bir teşkilattan faydalanabilir. Örneğin, ürün toplayan bir teşkilata bir domuz satan kooperatif üyesi, prim olarak, yem de alır. Bu şartlar içinde, doğrudan doğruya müşteriler ile anlaşacağına, böyle bir teşkilattan faydalanmayı tercih eder.»

Köylerde kültürel devrim

P. Nenof: «Yeni rejimin köyümüze sağladığı ilk kazanç, bir lisenin açılması oldu. Çalışmayı sevdikleri kadar okumayı da seven köylüler, özellikle gençler, hemen liseye girdiler. Böylelikle kültür devrimi, gerçekte o gün başladı. Yirmi dört yıl içinde, lise seviyesinde orta öğrenim görmüş uzman sayısı 5 kat arttı. Yüksek öğretim yapanların sayısı ise 24 kat fazlaştı. Köyümüz memlekete yüksek tahsilli 329 uzman yetiştirdi. 256 kişi meslek ve teknik okullarını bitirdi. 130 kişi orta öğrenim (lise seviyesinde) yaptı. Köyümüzde her evde orta öğrenim veya üniversite eğitimi yapmış insanlar vardır. Köyümüz gibi ufak bir yer için, buna gerçekten kültür devrimi denilmez mi?»

A. Lanof: «Köyümüzde inşa edilen okula bugün 1.700 öğrenci devam ediyor. Okulumuzda 70 öğretmen var. Devrimden önce ise, 16 öğretmen vardı. Köyde üniversite veya orta öğrenim görmüş 350'e yakın uzman bulunuyor. Kurulan modern tiyatro binasında, Sofya'dan, Plovdiv'ten ve diğer büyük şehirlerden gelen opera ve tiyatro sanatçıları konserler, temsiller vermektedir. Bundan başka, hergün işleyen 400 kişilik bir sinemamız da var.»

G. Nalbantof: «Bundan yirmi dört yıl önce, köyümüzde yüksek öğrenim yapmış tek bir insan yoktu. Bugün bu durumda 30 kişi var. Orta öğrenime gelince, liseyi bitirmeyen insan pek kalmadı. Bu gerçek, tek başına, köyün varlığı kültür seviyesini, genç kuşağa sağlanan öğretim ve eğitim olanaklarını pek güzel dile getiriyor.»

Son zamanlarda, Bulgaristan kooperatif üyeleri, yüksek okullara burslu öğrenciler gönderiyor. Bunu, dergimizde çalışan kardeş partilerin temsilcilerine Ovçarevo köyü TKZS'si Başkanı M. Krayçef anlattı. Çeşitli enstitülere gönderdiği 36 öğrencinin her birine, kooperatif, ayda 70 leva burs ödüyor. Bu burslarla yüksek okulları bitiren ve bugün kooperatifte çalışarak zooteknisyenler (hayvancılık uzmanları), mühendisler ve 10 tarım mühendisi var. Böylelikle, kooperatif kendi uzmanlarını yetiştirmiş oluyor. Burstan faydalanmış olan gençler, bu kooperatifte çalışmak zorunda değildir. Başka işletmelerde de çalışabiliyorlar.»

Bulgar köylerinin yeni çehresi

Konuşmacılar, büyük çapta kurulan yeni konutların, kültürel ve beledi hizmetlerin, Bulgar köyüne kazandırdığı yeni görünüşü anlattılar. Örneğin,

P. Nenof'tan şunları dinledik: «Köyümüzde, halk iktidarı kurulduğu günden bu yana, yani son 24 yıl içinde, TKZS idare binası, okul, kültürevi, fırın, hamam, şekercilik atelyesi, stadyom, hastane inşa edildi. Sokaklara asfalt döşendi, her eve elektrik ve su getirildi. Köyün bütün aileleri, yeni ve çoğu ikişer katlı evlerde oturuyor. Eski evlerden hiçbirisi kalmadı.»

Atanasof'un anlattığına göre, köyünde, bu son yıllarda çok büyük bir inşaat programı gerçekleştirildi. Sekiz yıllık bir okul, 300 kişilik salonlu bir kültürevi, doğumevi de bulunan bir dispanser, kooperatif idare binası, modern bakkaliye, bir çocuk yuvası, bir fırın yapıldı.

N. Malinçef de, kendisinin bulunduğu bucakta son yirmi beş yıl içinde birçok toplumsal binanın yapıldığını anlattı. Bucak sınırları içinde bulunan üç köyde kültürevleri inşa edildi. Merkez köyde 10.000 kişilik modern bir stadyom yapıldı. Güreşçileri ile ün salmış bu köyde, kooperatif üyeleri büyük bir güreş salonu inşa ettiriyorlar. Şu noktayı da belirtmemiz gerek: Peruştitsa, basketbol ekibi milli ligte oynayan dünyanın tek köyüdür.

K. Berkof şunları söyledi: «Kooperatifimiz 1969–1970 yılı için yeni meskenler ve hizmet binaları inşa programı hazırladı. Programda, mevcut çocuk yuvalarından başka, 250 çocuk için üç yeni yuva, iki kültürevi, modern satış mağazaları, üç milyon levaya çıkacak bir spor kompleksi inşası öngörülmektedir. Spora, özellikle yüzme sporuna, büyük önem veriyoruz. Yüzücülerimizden bir kaçını milli takımda yer almıştır.»

Redaksoyanumuzun temsilcileri, Pırvenets köyüne giderek, Bulgar kooperatif üyeleriyle görüştüler, köyün çocuk yuvasını ve dispanserini gezdiler. Binaların ikisi de güzel. Temsilcilerimiz, kooperatif üyeleriyle kültürevinde konuştular. Bu iki katlı modern binanın 400 kişilik bir temsil salonu, büyük bir kütüphanesi, bir okuma salonu, amatör sanatçılara ve derneklere ayrılan çeşitli kısımları var.

Kardeş partilerin dergimizdeki temsilcileri, Ovçarovo köyünde eskiden ırgat, bugün kooperatif üyesi *S. Popof*'un evini gezdiler. Üç kişilik aile (*Popof*'un kendisi, karısı ve oğlu) iki katlı kârgır bir evin yarısında (dikey olarak ikiye bölünmüştür) oturuyor. Kendilerine düşen yüzölçümü 108 m² dir. Evi kooperatif inşa ettirmiş. 8.000 leva değerinde. Evi satın almak için *S. Popof*, faizsiz olarak yirmi yılda ödenecek 4.000 levalık bir kredi almış. Bu krediden başka, kooperatif kendisine karşılıksız 2.000 leva vermiş. *Popof* da kendi parasından 2.000 leva ödemiş. Kooperatif bu tipten 9 ev inşa ettirmiş. Onuncusu bitmek üzere. 60 kişi şimdiden bu evlere talip, Elindeki imkânlarla kooperatif her yıl bu tipten 20 ev yaptırtabiliyor. Evin iç donatımı tam mânasiyle moderndir. Mobilyalar şehir evlerindekielerden farksız, radyosu, televizyonu var. Ailenin kazancı (üçü de kooperatifte çalışıyor) yılda 3.000–3.500 levayı buluyor. Evin bitişiğindeki 5 dekarlık bahçe yılda yaklaşık olarak 300 leva getiriyor.

S. Kinef, konut ve resmî bina inşaatı ile ilgili bazı sayılar verdi: köylerde 9 Eylül 1944 tarihine kadar hiçbir çocuk yuvası, hiçbir çocuk bahçesi yoktu. Bugün ise, bunların sayısı 6.390'a yükseliyor. 1939 yılında, Bulgar köylerinde sadece 32 sinema salonu vardı. 1967'de bu sayı 2.614'e yükseldi. Aynı dönem içinde, köy kütüphaneleri sayısı, 2.453'den 4.141'e ulaştı. Bu kütüphanelerin büyük çoğunluğu yeni binalara kavuştu. Doğum evlerinin sayısı 1939'da 4 iken, 1967'de 859'a yükseldi. Köylerin yarısından çoğu akar su tesisatına kavuştu, % 90'ından fazlası elektriğe. Halk iktidarının kurulduğu günden bu yana, köylerde pek çok yeni mesken (644.000) inşa edildi. Başka bir deyişle köy evlerinin yüzde 56'sı yeni binalardır.

Kooperatif üyelerinin sosyal sigortaları

M. Georgiyef: «Kooperatiflerin teknik ve maddi temelinin sağlamlaşması ve gelirlerinin artması sonucunda, kooperatif üyelerinin sosyal sigorta sorunu memleket çapında çözümlenebildi. Kooperatör köylüler için bir millî emeklilik fonu kuruldu. Bu fon, kooperatiflerin ödediği aidatla sağlanıyor. Bu aidat, kooperatiflerin gelirlerine göre tespit edilmektedir. Emekli maaşının tutarı, çok tabii olarak, her kooperatif üyesinin emek katkısına göre tespit ediliyor. Ama emekçinin emekli maaşı, çalışmış olduğu kooperatifin gelirine bağlı değildir.» (1)

Yaşlı kooperatif üyelerine, devletin ödediği emekli maaşından başka, kooperatifler de, iktisadi imkânları nispetinde ilâve emeklilik ücreti veriyorlar, öğrencilerin, çocukların okul masraflarını üzerlerine alıyorlar, bütün köylü emekçilerin yıllık izinleriyle yakından ilgileniyorlar.

1967'den beri, kooperatiflerde hastalık veya gebelik nedeniyle çalışamayanlara – tıpkı işçiler ve memurlar için olduğu gibi – mali yardım usulü kabul edilmiştir.

J. Atanasof, çalıştığı kooperatifte, emekli kooperatörlerin ayda ortalama olarak 35–40 leva maaş aldıklarını, kooperatifin de kendilerine ayda ayrıca 20 leva ödediğini anlattı.

S. Berkovski çalıştığı TKZS'de, emekli kooperatörlerin arzu ettikleri takdirde ufak tefek işlerde çalıştıklarını, böylelikle, emekli maaşlarına ayda ortalama 10 leva daha eklediklerini, TKZS'nin bütün emeklilere parasız ekmek verdiğini söyledi. (2)

(1) 1968 yılında emekliye ayrılmış kooperatör sayısı 841.000 di. Devlet emekli maaşının ortalaması ayda 25 levadır. Emeklilik yaşı kadınlar için 55, erkekler için 60'dır.

(2) Kooperatör emeklilere parasız ekmek ve daha başka gıda maddeleri dağıtması üsülü çok yaygındır. Bugün kooperatiflerin % 48'i bu usulü uygulamaktadır. Kooperatiflerin % 50'si emeklilere devletin verdiği emekli maaşına ilâveten bir para yardımında da bulunuyor.

P. Nenof'un da çalıştığı kooperatifte, bütün emeklilere parasız ekmek verilmektedir. Kooperatif üyelerinin ücretli izinleri vardır. Kooperatifin deniz kıyısında bir dinlenmeevi de mevcuttur. Ayrıca bir balneosanatoryum kiralamaktadır. Bütün üretim birimlerine (ekiplere, şubelere vb) ucuz gıda maddeleri sağlanmaktadır.

Kooperatifler çocuklara büyük ilgi gösteriyorlar. Bu noktayı birçok konuşmacı önemle belirtti. Örneğin, *P. Kordovski*'nin anlattığına göre, çalıştığı kooperatifte bir buçuk yaşından yedi yaşına kadar bütün çocukların bakımı kooperatife aittir. Birleşik işletmenin altı köyünde çocuk yuvaları yapılmıştır. Çocuklara sabahdan akşama kadar bu yuvalarda bakılıyor. Yemekler parasızdır. Çocuklarla uzman eğitimciler meşgul oluyor. Yaz tatilinde kooperatif, 7-14 yaşları arasındaki bütün çocukların bakımını üzerine alıyor. Hepsini dinlenme kamplarına gönderiyor.

R. Petrova, çalıştığı kooperatifin, çocuklarla doğuşlarından itibaren ilgilendiğini söyledi. Her köyde, gebe kadınlar daimi doktor kontrolü altındadır. Bu iş için özel dispanserler vardır. Ve konsultasyonlar parasızdır. Parasız süt, sütlü mamuller ve mamalar hazırlayan mutfaklar, 100 kişilik bir çocuk yuvası ve 30 kişilik bir kreş de vardır. Anababaları işte bulundukları için öğle yemeğini evde yiyemiyen çocuklar, okul yemekhanesinde karınlarını doyuruyor. Yazın öğrenciler için bir dinlenme kampı kuruluyor. Bundan başka da çocukların bir kısmı devlet müesseselerinin ve sendikaların dinlenme kamplarına gönderiliyor. Kooperatifin 465 üyesi emekli maaşı almaktadır. Kooperatif üyelerinin onbeş günlük ücretli izini var. Bu izinlerini, ülkenin en güzel dinlenme evlerinde geçirebiliyorlar. Hastalık halinde, hastalık sigartalarını alıyorlar.

Ovçarovo bucak halk saveti (şura) Başkanı *H. Nikolof*, bu bucakta gelenek haline gelen bir usulden bahsetti: evlenenlere 100 levalık hediye, askere giden gençlere ise 50'şer leva verilmektedir. Her doğan çocuk için bankada 40 levalık bir hesap açtırılmaktadır. Ovçarovo kooperatifi Başkanı *M. Krayçev* ise şu noktayı belirtti: Ovçarovo kooperatifinde 498 emekli kooperatör bulunuyor. Kooperatif, emekli maaşlarına ilâveten, ayda 20 leva veriyor. TKZS'nin deniz kenarında 80 kişilik bir dinlenme evi var. Bu evde 15 günlük bir dinlenme için her kooperatör 12 leva ödüyor. Her yıl yaklaşık olarak 900 kooperatif üyesi tatillerini dinlenme evlerinde geçirebiliyorlar.

Mutluluk nedir

Kardeş partileri redaksiyonumuzdaki temsilcileri bu soruyu bundan önce, Leningratlı işçilere sormuşlardı. (Bak: Yeni Çağ, sayı 7) Bu soruyu Bulgar kooperatif üyelerine de sormak ilginç olacaktı muhakkak. Onlara göre mutluluk neydi? Sovyet işçilerinin ve Bulgar köylülerinin bu soruya verdiği cevaplar arasında ortak bir yön olacak mıydı?

Bu konuda aldığımız cevaplar bize şunu gösterdi: Leningrat işçilerinin mutluluk anlayışı ile Bulgar kooperatif üyelerinin mutluluk anlayışı birbirine pek yakındır. Bu da tabiidir, çünkü her iki halde de mutluluk kavramı, sosyalizmle başlayan yeni hayata bağlanmış oluyor.

Sözü toplantıya katılanlara bırakalım:

İ. Ayranova: «Mutluluk kavramı çok geniştir. Sömürüden kurtulmuş bir toplumda yaşayan, herkesin mutlu olmasına yardım edebilen, sağlığı yerinde olan, çocuklarının geleceğini garanti altına alabilen, çocuklarını şerefli sosyalizmi kurucuları olarak yetiştirebilen insan mutludur.»

E. Vidova, Ayranova gibi, mutluluk kavramının çok yönlü olduğunu söyledi. Herkesin mutluluk anlayışı kendine özgüdür. Vidova devamla şöyle dedi: «Örneğin ben, basit bir inek sağıcısıyım, mutluluktan ne anladığımı söylemek istiyorum. Çok iyi çocuklarım var diye mutluyum. Oğlum İnşaat Mühendisliği Enstitüsünde öğrencidir. Kızım teknik okulunda okuyor. Akşamları hepimiz sofraya oturduğumuz, konuştuğumuz, tartıştığımız zamanlarda mutluyum. Henüz pek genç olmalarına rağmen şimdiden pekçok şey biliyorlar. Bu mutluluğumu sosyalizme borçlu olduğumu biliyorum. Bu mutluluğa sosyalist Bulgaristan'da kavuşabildim.»

R. Petrova şu noktayı belirtiyor: «Bulgar kadınları, çalışmaları değerlendirildiği, barış şartları içinde çalışabildikleri, halk iktidarı genç kuşakla, çocuklarla yakından ilgilendiği için mutludurlar.»

J. Topalof: «Ben şahsen, kooperatifteki işimden büyük bir mutluluk duymaktayım. Hayatın günden güne düzeldiğini, bu gelişmede kendi emeğinin de rolü olduğunu görmek, büyük bir mutluluktur. Mutluluk veren başka bir duygu da, gerek kooperatif içinde, gerekse bütün ülkede yapılan her şeye sahip çıkabilme duygusudur. Herkesin mutluluğu için çalışmak, yarınından emin olmak... Bundan daha büyük bir mutluluk kaynağı tasavvur edilebilir mi? Biz, kooperatif üyeleri, burada anlatılan, Bulgar köylülerinin hayatını baştan aşağı değiştiren bütün dönüşümlerin, bütün başarıların, Komünist Partisinin akıllı politikası ve Sovyetler Birliği'nin yardımıyla gerçekleştiğini çok iyi biliyoruz. Bunun için de, köy emekçilerinin Komünist Partisine duydukları güven sonsuzdur. Sarsılmaz bir güvendir bu. Onlar, Komünist Partisinin yönetiminde, Bulgaristan halkının sosyalizm ve komünizmi kurma yolunda başlarıyla yürüyüceğine bütün kalbleriyle inanıyorlar.»

Kardeş partilerin dergimizdeki temsilcileri, Bulgaristan'dan ayrılmazdan önce Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri, Politbüro Üyesi *Stanko Todorof* yoldaşla görüştüler. Stanko Todorof, Bulgaristan Komünist Partisinin, önümüzdeki dönemde ekonomi, politika ve ideoloji alanlarında gerçekleştirmeye karar verdiği başlıca ödevler hakkında temsilcilerimize izahat verdi.

Stanko Todorof şöyle dedi: «Partimiz, Bulgaristan'daki gelişmenin bugünkü dönemini, gelişmiş bir sosyalist toplumun yaratılması aşaması olarak tanımlamıştır. Gücünü halktan, yani işçilerden, köylülerden, halk aydınlarından alan Partinin yönetimi altında ülkenin sosyalizm yolunda ilerleyişi bu aşamayı **hazırlamıştır**.

Gelişmiş bir sosyalist toplumu kurmaya çalışan Bulgar Komünist Partisi, Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Todor Jivkof yoldaşın taşabbüsü ile ve rehberliği altında, BKP'nin IX. Kongresinde alınan kararların ruhuna uygun olarak, bugünkü aşamanın gerektirdiği ödevleri öne koyan fevkalâde önemli bir takım belgeler hazırlamıştır. Bulgaristan'da sosyalist toplumun gelişmesinde daha mükemmel hale getirilecek yönetim düzeninde başlıca yönelişleri tespit eden Temmuz (1968) Plenumunda alınan kararlar bunlar arasında fevkalâde büyük bir önem taşımaktadır.»

Stanko Todorof, memlekette üretici güçleri geliştirme alanında ulaşılan büyük başarıları belirterek şöyle devam etti: »Bugünkü şartlar içinde entanzif ekonomik gelişim yolunda bilimsel ve teknolojik devrim yolunda, uluslararası entegrasyon yolunda yürümek kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bulgaristan Komünist Partisi, bütün halk ekonomisini, çağdaş bilimsel — teknolojik temele oturtmaya çalışıyor.»

Stanko Todorof, sanayi metotlarının ve teknolojinin köy ekonomisine uygulanması alanında Partinin tespit ettiği doğrultunun önemi üzerinde durdu ve şöyle dedi: «Köy ekonomisi üretiminin baştan aşağı makineleştirilmesi ve daha etkili bir şekilde örgütlenmesi, başlıca verim oranlarında dünya ölçüsünde sonuçlara varmamızı sağlayacaktır. Köy ekonomisinde etkinliği artırma sorunu sadece teknik ve ekonomik bir sorun değildir, aynı zamanda gelişmiş bir sosyalist toplumun kurulması uğrunda yürütülen savaşta fevkalâde önemli politik, ekonomik ve toplumsal bir sorundur.»

«Bulgaristan Komünist Partisinin bugün karşılaştığı bellibaşlı ekonomik ve politik sorunlar hangileridir?» sorusuna karşılık olarak, Stanko Todorof, özellikle sosyalist toplumda demokrasinin yalnız ve yalnız Komünist Partisinin yönetimi altında gelişebileceğini önemle belirtti. Hangi mevziden olursa olsun, partinin yönetici rolünü herhangi bir şekilde küçümseme, sosyalizmin temellerini çökertir. Todorof, Bulgaristan halkının komünist inançlarını, gerek yurduna, gerekse enternasyonalizme karşı olan ödev bilincini geliştirmek için, Partinin harcadığı ideolojik çabaların bu alandaki büyük önemini anlattı.

Görüşmemize son verilirken, redaksyonumuzda kardeş partileri temsil eden yoldaşlar, kendilerine, Bulgar köylerinin bugünkü yaşamını yakından incelemek olanaklarını sağlayan Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesine teşekkürlerini Todorof yoldaş vasıtasıyla bildirdiler.

İkinci Dünya Harbi otuz yıl önce başlamıştı

TADENŞ ENDRUŞÇAK

1

Hitler Almanyası ordularının Polonya'ya saldırısı üzerinden 1 Eylül 1969'da 30 yıl geçmiş bulunuyor. İkinci Dünya Harbi, 1 Eylül 1939'da bu saldırı ile başladı.

Alman emperyalizmi, daha Birinci Dünya Harbi sona erdiği zaman, revanş ve yeni istilâ plânları hazırlamaya koyulmuştu. Polonya'ya saldırısı, yıllarca süren bu politikasının doğal bir sonucuydu. Alman emperyalistleri, Polonya'yı bir devlet olarak ortadan kaldırmak istiyorlardı. Kapitalistlerle yunkerler ve Alman generalleri, memleketin askeri gücünü artırmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Alman haklının, mevcut uluslararası durumdan memnun olmamasını sağlamak için her çareye başvuruluyor, revanş fikri durmadan propaganda ediliyordu. Alman-Polonya hududunda sık sık provokasyonlar yapıyorlardı. Alman militaristleri, Polonya devletini ortadan kaldırmayı amaç edinmişlerdi. General Hans fon Sekt'in deyişiyle, bu devletin varlığı Alman çıkarlarına, daha doğrusu, Alman yayılma plânlarına ters düşüyordu. Gdansk'ı (Almanların Danzing dedikleri şehir), Polonya deniz kıyılarını – ki Almanları oraya alaylı bir şekilde «koridor» diyorlardı –, Poznan bölgesini, 1922'de Polonya'ya geri verilmiş olan Yukarı Silezya topraklarını Almanya'ya katmak için çılgınca bir kampanya yürütüyorlardı.

Bu revanşist istekler, Almanya'da gericilerin bütün ilerici güçlere, tabii, en başta komünist hareketine karşı ötedenberi uyguladıkları korkunç terörle sıkı sıkıya bağlı idi. Vaymar Cumhuriyeti döneminde (1919–1933 yılları arasında) kudretli ve etkili bir siyasal güç olan Alman Komünist Partisi, gericilerin aralıksız baskısı altında çalışıyordu. Sosyal-demokratların sağcı liderlerinin anti-komünist tutumları, irticain işçi sınıfına karşı güttüğü politikayı kolaylaştırıyordu.

Polonya-Almanya ilişkilerinin gerginleştiği ve milliyetçilerin kuduzca saldırılarda bulundukları sırada, Leh ve Alman komünistleri, proletarya enternasyonalizmi prensiplerine candan bağlı olduklarını, yaptıkları işbirliği ile ortaya koyuyorlardı. Bu işbirliği, özellikle Silezya işçileri arasında bütün gücü ile geliyordu. O zamanlar Almanya sınırları içinde bulunan Silezyanın bu bölgesinde, ulusal hakları uğrunda savaşıyan Lehler

ve işçi sınıfının dâvasını savunan komünistler, şovnist Almanların baskınlarına uğruyorlardı. 1932 yılının 9 Ağustos gecesi, Silezya'nın Almanya kısmında gerici haydutlar, Almanya Komünist Partisi Merkez Komitesi' üyesi, Leh Konrad Petsuh'u canavarca öldürdüler. Câniler cezalandırılmadı. Hatta çok geçmeden iktidara gelen Hitler tarafından «Kan nışanı» ile mükâfatlandırıldı.

Vaymar döneminde, Almanya'ya, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa hükümetleri tarafından Daves plânı çerçevesi içinde mali ve politik yardımlar yapıldı. Almanya ile Batılı devletler arasında 1925 yılında imzalanan Lokarno antlaşması, emperyalist Alman çevrelerini Doğuya, Polonya ve Çekoslovakya'ya ve öncelikle Sovyetler Birliği'ne saldırıya teşvik ediyordu.

Gericiler tarafından hazırlanan koşullar sayesinde Hitler, 30 Ocak 1933'te iktidarı ele geçirmeye muvaffak oldu. Almanya Hitlerin ve faşist partisinin eline geçtikten ve Üçüncü Rayh ilân edildikten sonra uluslararası durum hızla değişmeye başladı: En gerici çevrelerin çıkarlarını savunan faşizm, artık uluslararası çapta hücumlara geçmiş bulunuyordu. Almanya'da terör şiddetlenmiş, Almanya Komünist Partisi Kanundışı ilân edilmişti. Militarizm, anti-komünizm, nasyonalizm ve rasizm, artık Rayh'in resmi ideolojisiydi. Avrupa üzerinde harp bulutları dolaşıyordu. Hitler, Alman emperyalizminin «Drang nah Osten» şiarına uygun olarak, Doğu Avrupa'yı Almanya'ya ilhak etmek için çalışmalara koyulmuştu. Yeni «hayat sahaları» için mücadele ettiğini söylüyor ve bu sahaları doğuda arıyordu. «Kavgam» adlı kitabında şöyle diyordu:

«Biz, Almanların geleneksel emellerini Güney ve Batı Avrupa'da gerçekleştireceğiz ve Doğu'ya yöneleceğiz... Avrupa'da yeni topraklar istediğimizi söylerken, en başta Rusya'yı ve ona tâbi devletleri gözönünde bulunduruyoruz.»

Sovyetler Birliği, Hitlercilerin gittikçe daha belirgin bir hal alan saldırı tehlikesi karşısında Avrupa'da sağlam bir kollektif güvenlik sistemi kurulması için bir mücadeleye koyuldu. Bu amaçla Doğu Avrupa devletleri arasında bir pakt yapılmasını teklif etti.

Uluslararası komünist hareketi yoğun çalışmalara girişti. 1935 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında, Moskova'da, Komintern'in VII. Kongresi yapıldı. Georgi Dimitrof, bu kongrede, önemli bir rapor okudu. Faşizm bütün yönleriyle incelendi, gerici, harpçi özü açıklandı ve en tehlikesinin Alman faşizmi olduğu belirtildi; halklar barış ve demokrasi mücadelesini güçlendirmeye çağrıldı. Kongre, kapitalist ülkelerde işçi ve antifaşist tek halk cepheleri kurulması şiarını yükseltti. Polonya Komünist Partisi, Kongrenin çalışmalarına büyük katkılarda bulundu. Kominternin VII. Kongresi, bu suretle, dünya komünist hareketi tarihinde en önemli olaylar-

dan biri olarak yer aldı ve bu hareketin gelişmesi, strateji ve taktiği üzerinde büyük etkileri oldu.

Hitlerciler, 1936 yılında revanşist politikayı daha da aktifleştirdiler. Aynı yılın Mart ayında faşist Almanya Ren bölgesini askerileştirdi. Çok geçmeden Almanya ile Japonya arasında «Anti-komünizm paktı» imzalandı. Paktın hedefi Sovyetler Birliği'ydi. Bir süre sonra faşist İtalya da bu pakta katıldı. (İtalya o sırada Afrika'ya karşı saldırganlık politikası güdüyordu.) Anti-komünizm, böylece, Almanya ile müttefiklerinin politikalarında kılavuz şiar haline geldi. Uzak Doğuda gittikçe daha saldırganlaşan Japonya ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkiler gerginleşti.

Hitler, 1937 yılında, macera arkadaşlarını Berlinde toplayarak, kendilerine, en yakın gelecekte gerçekleştirmeyi düşündüğü istilâ plânlarını açıkladı. Bu toplantıda alınan kararlar «Gosbah protokolu» adı ile bilinmektedir ve bu dokümanın, Hitlerle yardımcılarının niyetlerini değerlendirmede büyük önemi vardır.

Hitlerin orduları, 1938 Martında Avusturya'yı işgal ve ilhak ettiler, aynı yılın sonbaharında da Çekoslovakyanın Südet bölgesini istilâ ederek, bu memlekete ölüm darbesi indirdiler.

İngiliz ve Fransız hükümetlerinin, saldırgana tâviz verme politikaları Hitlercilerin bu ilhaklarını bir hayli kolaylaştırıyordu. Avusturya ve Çekoslovakya bu politikanın kurbanı olmuşlardı. Almanya, İtalya, İngiltere ve Fransa arasında 29–30 Eylül 1938'de imzalanan Münih antlaşması saldırganı kışkırtma politikasının en açık bir ifadesiydi. O sırada Birleşik Amerika ayrıcalık politikası güdüyor, bu da Hitlerin işine yarıyordu. İngiltere ile Fransa, İtalya'ya ve Uzak Doğuda Japonya'ya karşı da tâviz politikası uyguluyorlardı. Bu politika, öncelikle anti-komünizm temeline dayanıyor, özellikle, Berlin-Roma-Tokyo Mihverini kurmuş olan faşist devletlerle Sovyetler Birliği arasında silâhlı bir çatışmayı hedef tutuyordu.

O zamanki büyük emperyalist devletler – İngiltere, Fransa ve Birleşik Amerika –, Mihver devletlerini Sovyetler Birliğine saldırtmak için, küçük ve orta devletlerin Almanya ve ortakları tarafından yutulmasına gözyumaya hazırdılar. Büyük emperyalist devletler eski hesaplarını temizlemek istiyorlardı. Küçük ve orta devletler, uluslararası politikada ikinci derecede birer faktördüler. İkinci Dünya Harbi arifesinde «Üçüncü Rayh»la, İngiltere ve Fransa arasında kurbanlık koyun haline gelmiş olan Polonya da bu durumdaydı.

Faşist Almanya, Çekoslovakya'yı yuttuktan sonra Polonya'ya döndü. Hitler hükümeti, 24 Ekim 1938'de, Serbest Gdansk (Danzing) şehrinin Almanya'ya verilmesini ve Polonya içinden eksteritorial ulaşım yollarının geçirilmesini Polonya hükümetinden istedi. Fakat asıl amaç, Polonya'nın bir devlet olarak ortadan kaldırılmasıydı.

Bağımsız Polonya devleti, 1918 yılında, Rusya'daki Oktobr Devrimi sayesinde, aynı zamanda, Almanya ile Avusturya-Macaristan'ın harpte yenilgisi, bu ülkelerde yapılan devrimler ve Polonya halkının ulusal ve sosyal kurtuluşları uğrunda yıllar boyu yürüttükleri savaşlar sonucunda kuruldu. Polonya devleti, bu memleketin yeni tarihinde en belirgin bir olaydı. Fakat, iktidar için ve Polonya devletinin toplumsal düzenini belirleme uğrunda yürütülen savaşta devrimci ve ilerici güçler değil, sağcı gruplar üstüngeldi ve bunun sonucunda Polonya, burjuva-pomeşçik devleti biçimini aldı. Dış politikasında Sovyet aleyhtarı bir yol tuttu. Politik, askerî ve ekonomik alanlarda, 1920 yıllarında başta Fransa olmak üzere, Batılı devletlerle bağlandı. Polonya'nın batılı müttefikleri, ona, Sovyetler Birliği'ni diğer Avrupa devletlerinden tecrit etmek üzere kurulan anti-sovyetik «korunma kordonu»nun önemli bir halkası gözü ile bakıyorlardı.

Sovyet Rusya, Polonya halkının ayrı bir devlet kurma hakkına saygı gösterdi ve Polonya devleti kurulduktan hemen sonra bu bağımsız devleti, kayıtsız-şartsız tanıdı. Sovyet hükümeti, birçokları Lenin'in imzasını taşıyan resmî dokümanlarla bunu ifade etti. Halbuki, Almanya'nın yönetici çevreleri, Versay antlaşmasını imzalamalarına ve Polonya ile diplomatik ilişkiler kurmalarına rağmen, bu devletin batı hudutlarını tanımaya yanaşmadılar ve Polonya devletine «geçici bir olay» gözü ile baktılar.

Batı Polonya topraklarındaki – Deniz boyu, Büyük Polonya ve Silezya – halkı, 1918–1921 yılları arasında Polonya ile birleşmek için yığinsal ve kanlı bir mücadele yürütmek zorunda kalmışlardı. Bu ulusal kurtuluş savaşı, sosyal kurtuluş mücadelesine sıkı sıkıya bağlıydı. Özellikle işçi sınıfının çözümleyici bir rol oynadığı Yukarı Silezya'da sosyal kurtuluş mücadelesi en yüksek noktasını bulmuştu. Halkın yığinsal direnmesi ve silâhlı savaşı sonucunda, Alman emperyalistleri bu toprakları bırakmak zorunda kaldılar, fakat, bu yenilgiyi bir türlü hazmedemediler, aynı toprakları geri almak için her fırsattan istifadeye koyuldular.

Alman militaristlerinin bu saldırganlık niyetlerine ve Polonya ile harp hazırlıklarına rağmen, Polonya hükümeti 1934–1938 yılları arasında «Üçüncü Rayh»la birçok meselelerde işbirliği yaptı. 1934 yılında Polonya-Almanya saldırmazlık anlaşması imzalandı. Polonya-Almanya yakınlaşmasına, en başta, 1926 yılından itibaren memleketin idaresini eline almış olan siyasal grubun lideri Yozef Pilsudski ile dışişleri bakanı Yosef Bek öncülük etmişlerdi. Bunlar, Hitler Almanya'sının Polonya'yı tehdit etmediğini iddia ediyor ve Almanya ile işbirliğinde bu yanlış görüşe dayanıyorlardı. Hitlerle o zamanki Polonya hükümeti arasındaki yakınlaşmanın ortak temeli herşeyden önce anti-komünizmdi.

Polonya hükümeti, bu işbirliğine dayanarak, Sovyetler Birliği tarafından teklif edilen Doğu paktına ve Avrupa'da kolektif güvenlik sistemi kurulmasına yanaşmıyor, Ren bölgesinin silâhlandırılmasını hoş karşılıyor, Avusturya ve Çekoslovakya politikasında Hitler'i destekliyordu.

Fakat Pilsudski – Bek tarafından güdülen bu politika, Polonya'yı felâkete sürükledi. Hele Südetlerin işgali ve Çekoslovakya'da direnen kuvvetlerin ezilmesi sonucunda, Alman harp tehdidi açıkça Polonya'ya yöneldi.

Pilsudski ile Bek'in Hitler Almanyasıyla ilişkileri Polonya halkı arasında iyi karşılanmıyordu, hemen hemen bütün muhalif partiler bu politikaya karşı mücadele yürütüyorlardı. Özellikle Polonya Komünist Partisi, yönetici çevreleri şiddetle tenkit ediyor, mevcut rejimin aşırı gerici, faşist ve ulusal ihanet rejimi olduğunu delillerle ortaya koyuyordu. PKP, Polonya'nın Hitler istilâsı tehdidi altında bulunduğunu belirtiyor, Yukarı Silezya'nın savunulmasını, Gdansk'ta serbest şehir statüsünün korunmasını ısrarla istiyordu. Parti, halkı yönetici çevrelere karşı mücadeleye çağırıyor ve bu yolda organize ediyordu. PKP, «Düşman solda dağıldır» şiarını yaymaya başladı ve bu mücadelede büyük başarılar elde etti. 1936 ve 1937 yıllarında, halk yığınlarının ve muhalefetin baskısı altında, yönetici çevrelerin durumu bir hayli sarsıldı.

Nihayet 24 Ekim 1938'de Hitler isteklerini açıkça ortaya koydu. Bu istek karşısında Polonya halkının – işçi sınıfı, köylüler ve aydınların – Alman militarizmine ve yayılma politikasına karşı tepkisi o derecede şiddetli oldu ki, Polonya hükümeti, Berlin'e yaranmak için hiçbir tâvizci harekette bulunamadı. Alman taraftarı Bek, halkın tek irade halindeki baskısı karşısında, Hitlerin sürekli tazyiklerine rağmen, Alman hükümetinin isteklerini reddetmek zorunda kaldı.

3

Hitler, Mart 1939'da Çekoslovakya ve Moravya'yı istila ettikten, bir kukla Slovakya devleti meydana getirdikten ve Klaypedu'yu işgal ettikten sonra, uluslararası durum şiddetle gerginleşti. İşte bunun üzerinedir ki, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa arasında, saldırganlığa karşı bir yardımlaşma antlaşması imzalanması için görüşmeler başladı. Fakat, batılı devletler, Almanya ile Sovyetler Birliği arasında bir harp patlamasını istiyor ve bu yüzden görüşmelerde ağır davranıyor, çeşitli bahanelerle müzakereleri uzatıyorlardı. Kısacası, onların isteği, Faşist Almanya ile Sovyetler Birliği arasında bir harpti.

İngiltere ve Fransa hükümetleri, Polonya'ya karşı güttükleri politikada da bu görüşe dayanıyorlardı. 1939 yılı baharında, bir yandan, Polonya'nın devlet güvenliğini garanti altına alıyorlar, öte yandan da, Hitleri, sistemli olarak doğruya, Polonya'ya sıldırtmaya çalışıyorlardı. Fakat, bu arada,

Rayh'in başarıları arttıkça endişeleri de artıyordu. Çünkü, İngiltere ve Fransa ile Almanya arasındaki çelişkiler gittikçe şiddetleniyordu. Artık, kendilerini tehdit eden tehlike de gözle görülür bir hal almıştı.

Bütün bunlara rağmen, 1939 yılı baharında İngiltere ve Fransa'nın Sovyetler Birliği'ne karşı düşmanlıkları ağır basıyordu. Bu kör düşmanlık duygusu, onları, Sovyetler Birliği'yle yardımlaşma anlaşmasını imzalamaktan alıkoyuyor ve bu durum, Hitler'in saldırganlık politikasına cesaret veriyordu. Polonya ve Rumanya hükümetlerinin, bir Alman saldırısı karşısında Sovyet askerlerinin kendi topraklarından geçmesine yanaşmamaları, durumu daha da gerginleştiriyordu. İşte bu koşullar, Sovyet hükümetini, Hitler tarafından teklif edilen Sovyet-Alman saldırmazlık anlaşmasını imzalamaya mecbur etti. Sovyetler Birliği, 23 Ağustos 1939'da imzalanan bu pakt sayesinde, memleketin savunmasını kuvvetlendirmek için iki yıla yakın kıymetli bir zaman kazandı ve aynı zamanda, Batı devletlerinin, faşist Almanya ile Japonya'nın ilk darbeyi Sovyetler Birliğine indirmesi üzerine kurdukları hesapları da altüst etti.

Uluslararası durum son derecede gergindi. Hitlerin, Mart ve Nisan 1939'da verdiği direktifler gereğince, harekete hazır Alman ordularıyla üç tarafından çevrilmiş bulunan Polonya her an saldırı tehlikesi altındaydı. Polonya ile İngiltere arasında 25 Ağustos 1939'da imzalanan yardımlaşma anlaşması, – tahmin edildiği gibi – Hitlerin saldırı emrinde sadece bir dakikalık – evet, sadece bir dakikalık – bir gecikme yaratabildi.

O günlerde Polonya'da bütün yurtsever güçler, Alman saldırısına karşı koymak için azimle birleşiyordu. Birhayli geç seferber edilen askeri birlikler, batı hududuna doğru giderken bütün halkın destek ve sempatisini üzerlerine toplamışlardı. Polonya Komünistleri, faşist saldırısına karşı koymaya hazırdılar. Polonya'nın burjuva – pomeşçik hükümeti pekçok komünisti zindanlara atmıştı. Onlar da, serbest olan arkadaşlarıyla birlikte savaşmak azmindeydiler, biriktirdikleri üç-beş kuruluşlarını savunma ihtiyaçları için veriyorlardı.

Leh ulusu ve en başta geniş halk yığınları, yapılacak harbin, bir ulusal kurtuluş savaşı, XIX. yüzyılda başlayan ulusal -kurtuluş savaşının ve özellikle 1918–1921 yılları arasında Alman emperyalizmine karşı yapılan savaşın bir devamı olduğunu biliyordu.

4

Ve Alman orduları, 1 Eylül 1939 sabahı, Orta Avrupa saatiyle 4'ü 45 geçte Polonya'ya saldırdılar. Hitler ordusu, gerek sayıca, gerekse tank, uçak ve topçu kuvveti bakımından Polonya ordusundan kat kat üstün durumdaydı. Bu koşullar içinde, bu harbin kaderi önceden belirlenmişti. Polonya yapılmazdı. Batılı müttefikleri, mevcut anlaşma gereğince

kendisine yardım etmekle yükümlü olmalarına rağmen, seyirci kalmışlardı. İngiliz ve Fransız hükümetleri Hitler Almanya'sına harp ilân ettikleri halde, hiçbir askeri harekette bulunmamışlardı.

Buna rağmen, Leh askerlerinin ve bütün Leh halkının kahramanca savaşı sayesinde, Hitler ordularının 1939 Eylülündeki Polonya seferi, Ren bölgesinde, Avusturya ve Çekoslovakya'da olduğu gibi bir zafer yürüyüşü şeklinde olmadı. Polonya'nın başşehri Varşova halkı efsanevi kahramanlıklar yarattı, Hel yarımadası garnizonu sonuna kadar savaştı, Vesterplate üssü ve Modlin kalesi insanüstü bir kuvvetle döğüştü. Son büyük muharebe, Ekim ayının başında Kotsk şehrinde cereyan etti. Varşova'da ve deniz kıyılarında işçi birlikleri eşsiz kahramanlıklar gösterdi. Yurt savunmasında Polonya komünistleri önemli bir rol oynadılar. Bunların çoğu zindanlardan doğrudan cephelere gidiyorlardı.

Faşist orduları Polonya'yı istilâ ederken, Batı Ukrayna ve Batı Belorusya ahalisini Hitlercilerden korumak, Sovyetler Birliği için bir zorunluk halini almıştı. Ve Sovyet ordusu, bu görevi gerçekleştirdi. Böylece, Batı Ukrayna Ukrayna ile, Batı Belorusya da Belorusya ile birleşme imkânlarına kavuştu. Sovyet devleti de, savunmasını daha fazla kuvvetlendirmiş oldu.

1939 Eylül hareketi, Polonya halkı için, İkinci Dünya Harbinin ilk muharebesiydi. Yenilgi, harbin kaybedilmesi olduğu anlamına gelmiyordu. Polonya'da hiç kimse, savaşın sona erdiği kanısında değildi. Ve çok geçmeden, Polonya topraklarında, yığınsal, güçlü bir direnme hareketi başladı. Bu hareket Harbin sonlarına doğru gerilla savaşı karakterini aldı. İstilâcılar amansızdı. Terör korkunçtu. Milyonlarca insan hayatını kaybetmişti. Bunlar, halkın mücadele azmini zayıflatmıyor, güçlendiriyordu. Hitlercilerin niyeti, Polonya halkını tamamiyle yok etmektir. Osvientsim, Treblinka, Maydanek ve Ştutof ölüm kampları, faşist istilâcılarının göttükleri bu yok etme politikalarının en açık ifadeleriydi.

Eylül 1939 kampanyasındaki yenilgi, Polonya halkını harekete geçirmişti. Memleketin her yerinde yenilginin nedenleri inceleniyor ve gereken sonuçlar çıkarılıyordu. Burjuva-pomeşçik rejimi ve bu rejimin halk düşmanı iç ve dış politikası enine boyuna ve şiddetle eleştiriliyordu. Bu eleştiriler sonunda ve işgalcilere karşı yürütülen çetin ve kanlı savaş sırasında yeni Polonya'nın çehresi belirdi. Onun en reel ve ilerici, en olgun ve aynı zamanda devrimci çehresi, Ocak 1942'de kurulan Polonya İşçi Partisinin programında belirgin bir hal aldı.

Hitlercilerin 1941 yılında Sovyetler Birliği'ne saldırmaları sonucunda Sovyet halkı harbe girince, Polonya halkının mücadele azmi daha da kuvvetlendi. Sovyet halklarının mücadelesi, yalnız İkinci Dünya Harbi'nin sonunu belirlemekle kalmadı, aynı zamanda Polonya'nın kaderi üzerinde de çözümleyici bir etki yaptı.

Sovyet halkları, faşist Almanya'ya ve müttefiklerine karşı yürütülen harbin en ağır yükünü omuzlarında taşıyorlardı. Hitlercilerin «blitzkrieg» (yıldırım harbi) Sovyetler Birliği'nde işlemez hale geldi. Sovyet topraklarında cereyan eden kanlı savaşlarda faşist ordularının bozguna uğraması, kuvvetler oranını temelden değiştirdi, anti-faşist koalisyondaki devletleri harekete geçirdi, Batı ülkelerinde ve hatta Almanya'da direnme hareketini aktifleştirdi. Polonya Ulusal Kurtuluş Komitesi'nin, Sovyet ve Polonya askerleri tarafından kurtarılan topraklarda, Lüblıyana yakınlarındaki Helm'de 24 Temmuz 1944'te yaptığı toplantı sonunda yayınladığı manifest, Polonya tarihinde bir dönüm noktası oldu. Ve yeni Polonya'nın, sosyalist Polonya'nın tarihi işte bundan sonra başladı.

Hitler Almanyası ve müttefikleri, başta Sovyet halkları olmak üzere, birçok halkın ortak çabalarıyla tam bozguna uğratıldı. Sayısız kurbanlar ve kayıplar pahasına kazanıldı bu zafer. On milyonlarca insan can verdi, pekçok maddi ve kültürel değer yeryüzünden silindi. Bütün bunlar bize, İkinci Dünya Harbinin verdiği acı dersleri hiçbir zaman unutmamamızı, sonuçlarını sağlamlaştırmamızı, çağdaş Avrupa'nın güvenliğini kuvvetlendirmemizi emrediyor.

İkinci Dünya Harbi altı yıl sürdü ve faşist Almanya ile müttefiklerinin kayıtsız-şartsız teslim olmalarıyla sonuçlandı. Sınıfsal karakteri son derecede belirgin bulunan bu harbe, bir taraftan, işçi ve köylülerin sosyalist devleti olan Sovyetler Birliği ile özgürlükleri uğrunda savaşan halklar, bütün demokratik ve anti-faşist güçler, öte yandan da, aşırı gerici faşist devletler (Almanya, Japonya, İtalya ve müttefikleri) katılmıştı. Bu yüzden, İkinci Dünya Harbi, halkların özgürlükleri için, anti-faşist, demokratik ve sosyalist güçlerin zaferi uğrunda yapılmış bir savaştır. Polonya, faşis Alman istilâsında ilk silâhlı direnci göstermiştir ve Hitler Almanya'sına karşı kazanılan zafere büyük katkıda bulunmuştur. Polonya halkı, bu kakisiyle övünmektedir.

1945 yılının unutulmaz Mayıs ayında, İkinci Dünya Harbi'nin sebepleri ve başlatılması sorumluluğunu kimlerin taşıdığı sorunu üzerinde hiç kimsenin şüphesi yoktu. Bu sorumluluğun «Üçüncü Rayh»ta olduğu inancı örtaktı. Ve o zamanlar, gerek Avrupa'nın, gerekse bütün dünyanın hudutları ve güvenliği üzerinde kararlar alınırken ve Nürenberg'te harp suçluları yargılanırken kimsenin tartışma konusu yapmadığı bu inanca dayanılıyordu. Bütün bunlar, Alman emperyalizmi bir daha dünya barışını tehdit etmesin diye yapılıyordu. Potsdam Konferansında dört devletin aldığı kararlar da aynı amacı taşıyordu. İkinci Dünya Harbinin bütün sorumluluğunu «Üçüncü Rayh»ın taşıdığı, bu yüzden cezalandırılması gerektiği konusu o zamanlar Almanya'da bile tartışılmıyordu. Almanya

Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulmasında büyük bir rolü olan Özgür Almanya Ulusal Komitesi tarafından yayınlanan gazetelerde bu hususta birçok bildiri yayınlanmıştı. Hatta, sağcı Alman tarihçisi F. Mayneke, «Almanya faciası» adlı eserinde, «Üçüncü Rayh»ın sorumluluğunu, bazı tereddütlerle de olsa kabul ediyordu.

Ne var ki, Batı Almanya'da revanşist eğilimler, yani İkinci Dünya Harbi sonucunda meydana gelen durumu değiştirme istekleri arttıkça, Almanya'nın bu harbi açma sorumluluğundan sıyrılma iddiaları da yaygın bir hal almaktadır. Batı Alman revanşist politikası, bu soruna büyük bir önem vermektedir. Çünkü, Almanya'nın harbi açma sorumluluğu (yani, yalnız Hitler'in değil, onun partisinin, büyük sermayenin, yunkerlerin ve Alman toplumundaki diğer bazı grupların sorumluluğu) kaldırılırsa, harpten sonra Almanya hakkında alınan kararlar, en başta Potsdam kararları temelden yoksun kalacaklardır, bunların haksız kararlar oldukları ileri sürülecektir. Bu yüzden, Almanya Federal Cumhuriyeti bu mesele üzerinde ısrarla durmaktadır. Böyle bir sonuç elde etmeye muvaffak olurlarsa, «Üçüncü Rayh» saldırıganlık lekesinden kurtulacak, galip müttefiklerin hincına uğramış «masum» bir kurban olduğu ilân edilecektir. Bu yoldaki propagandalar, harp sonrası Avrupasının hukukî, politik ve moral temellerini yıkma amacıyla yapılıyor.

Amerikalı tarihçi L. Hogen'in «Mecburi harp» adlı kitabı, bu tür propagandalara bol malzeme vermiştir. 1961 yılında, Birleşik Amerika'da değil, Batı Almanya'da yayınlanan bu kitapta, yazar, İkinci Dünya Harbini açma sorumluluğunun, Hitler'e ve «Üçüncü Rayh»a değil, Polonya'ya ait olduğunu ispata çalışıyor. Hogen, Polonya hakkında düşmanca iddialar öne sürüyor, Gdansk meselesindeki sebatlı tutumunu yeriıyor, buna karşılık, Hitler'in ve «Üçüncü Rayh»ın haklı olduklarına göstermeye çalışıyor. Bu kitap, delilleri noksan, yanlış ve tandanslı olarak ortaya koymasına rağmen, Federal Almanya'da geniş ölçüde reklâm edildi, Hamburg'ta çıkan «Şpigel» dergisinde bu münasebetle seri halinde makaleler yayınlandı. Hogen, Federal Almanya'ya dâvet edilerek, konferanslar verdi, kendisine 10 bin Mark tutarında para ile Leopold fon Ranke armağanı verildi. İki yıl sonra da aynı yazarın yine Federal Almanya'da «İkinci Dünya Harbinde Fransa'nın direnişi» adlı kitabı yayınlandı. Bu kitapta, Hitler'e tâvizler vermiş olan Münih anlaşması savunuluyordu.

Batı Almanya'da çıkan «Ulusal ve Askeri Alman Gazetesi» ve «Avrupa Ulusu» adlı dergiler başta olmak üzere birçok neo-faşist yayın, Hogen'den çok önce bu alanda faaliyet göstermeye başlamışlardı. Harbin sorumluluğu meselesi bunların başlıca konusuydu. «Avrupa Ulusu» dergisi, 1964 yılında aynı soruna özel bir sayı hasretti. Bunda, örneğin, Polonya'da harpten önceki Alman azınlığının korkunç bir baskı altında tutulduğu, 1939'daki Glinitsk provokasyonunun uydurma bir olay olduğu, Hitlerin

1941'de Sovyetler Birliğine saldırmak zorunda kaldığı, çünkü Sovyet Ordusunun Almanya'ya darbe indirmek için hazırlandığı iddia ediliyordu. Bu gibi uydurmaları tartışma konusu yapmak, onların seviyesine düşmek olur. Ne var ki, bunlar, Batı Almanya'nın içinde ve dışında aralıksız olarak yayılmakta ve bu kalpazanlıkları gerçek sanan insanlar da bulunmaktadır.

Batı Almanya'da revanşizmi tarihsel temellere dayandırmak için çaba harcayan ve Hogen'in görüşlerini yayan bir Tarih Enstitüsü vardır. Dr G. Graber'in yönetiminde olan bu enstitü, yüksek okul öğretim üyelerine hitabeden ve harbin sorumluluğu meselesi üzerinde sık sık duran bir dergi yayınlamaktadır.

Derginin amacı, öğretim üyelerine ve onların aracılığı ile de gençliğe yukarıda söz konusu olan görüşleri aşılmasıdır. Batı Almanya'da, Glazbek, Valendi, Rihthofen gibi birçok tarihçi bu görüşleri yaymaktadır. Ayrıca, İngiltere'de Taylör ve Nikol, Birleşik Amerika'da Börnesistler ve daha birçok irili ufaklı tarihçiler bu alanda yoğun faaliyette bulunmaktadır.

Almanya Federal Cumhuriyeti tarih biliminde Hogen, Glazbek, Valendi ve benzerlerinin görüşlerinden başka görüşlerin bulunmadığını sanmak, elbetteki yanlıştır. Fakat, bu görüşlerin son yıllarda yaygın bir hal aldığı da bir gerçektir. İkinci Dünya Harbinin «Üçüncü Rayh»ın saldırganlık politikası yüzünden patlak verdiğini, bu harbin sorumluluğunu «Üçüncü Rayh»ın taşıdığını tarihsel doğrulara dayanarak savunanlara karşı çetin bir mücadele yürütülmekte, tarihsel doğruları savunanlar bu suretle izole edilmekte, bunların etrafında bir şüphe havası yaratılmaktadır. Bu yüzden de, faşist Almanya'nın saldırganlık politikasındaki sorumluluğunu hafifleten çeşitli görüşler ortaya çıkmaktadır.

Bu hafifletici görüşlerin taraftarlarına (örneğin Yakobsen'e) göre, İkinci Dünya Harbine katılan devletlerin hepsi, harpten aynı derecede sorumludur. Bu suretle onlar, saldırganla kurbanları arasındaki farkı ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Bu arada, harbin bütün sorumluluğunu Hitlerin üzerine yıkan tez gittikçe yaygın bir hal almaktadır. (Riter ve Hilgruber bunlar arasındadır.) Böylelerine göre, «kötü Hitler kendisine muhalefet eden ve harp istemeyen akıllı komutanların iyi ordusunu» bu felâketli yola sürüklemiştir. Harble ilgili hâtıra kitaplarının çoğuna bu ruh hâkimdir. 20 Temmuz 1944'te Hitler'e suikast tertipleyenler, neredeyse, birer milli kahraman mertebesine yükseltilmekte, Alman askerlerinin yigittliği, Alman tekniğinin ve askerî ekonomisinin üstünlüğü övülmektedir. Doğruların bu türlü yorumlanmasıyla güdülen amaç, Alman asker ve subaylarının »olağanüstü« yeteneklere sahip olduğu masalını aşıl原因an militarist Alman geleneklerini devam ettirmektir. Ünlü militarist ve gerici General Hans fon Sekt gibilerini öven kitaplar (Mayer Velker'in «Sekt» adlı kitabı) yayınlamak suretiyle bu eğilim türlü biçimlerde yaygınlaştırılmaktadır.

Almanya Federal Cumhuriyeti'nde çıkmakta olan birçok eserde ve okul kitaplarında harbin sorumluluğu meselesi kasten sükûtle geçiştirilmektedir. Buna karşılık, Almanya harbi kaybetti ve galip gelmesi için neler yapılmalıydı, gibi meseleler enine boyuna tartışma konusu haline getirilmektedir. Bazı akl-ı evveller de, «Almanya, Sovyetler Birliği'ne saldırmazdan önce Akdeniz bölgesini ele geçirmeliydi, bu suretle Sovyetler'i batıdan olduğu gibi güneyden de vurmak elanalarında sahip olacaktı» demektedirler. Halbuki böyle bir plân vardı ve Teder plâni adını taşıyordu. Hitler'in tuttuğu «Barbaros plâni» ile birlikte incelenmişti.

Bazıları da, Batılıların, Sovyetler Birliği'ne karşı Hitlerle anlaşma yapmalarını büyük bir yanlışlık olarak sık sık ortaya koymaktadırlar. Bu işte Hitler de suçlu görülmektedir. Bu hata işlenmeseymiş «Üçüncü Rayh»ın birçok kalıntıları kurtarılabilmiş.

Bütün bunlar, artık gerçekleşmesi imkânsız emeller için dökülen gözyaşlarıdır. Ne var ki, bu dövünmeler sırasında, Federal Almanya Bundesferinin ve NATO kuvvetlerinin revanşist programları gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Tarihin amansız doğruları, zamanımız olaylarının iyice anlaşılmasını, bizi yarınlara götüren en kestirme yollardan yürümemizi kolaylaştırmaktadır. Son otuz yıl içinde Avrupa'da ve bütün dünya'da derin değişiklikler olmuştur. Avrupa halkları, artık, Batı Almanya'da ve diğer ülkelerdeki saldırgan güçleri dizginleme olanaklarına sahiptirler. Varşova antlaşmasındaki sosyalist ülkeler Avrupa'da etkili bir güvenlik sistemi kurulması için çaba harcamaktadırlar. Budapeşte Danışma Toplantısının ve Varşova antlaşması devletlerinin teklifleri, aynı zamanda komünist ve işçi partilerinin son Moskova toplantılarının kararları, bütün barışseverleri, faşizmin yeniden sahneye çıkmasına, silâhlanma yarışı politikasına ve yeni kanlı maceralar hazırlanmasına karşı enerjik bir mücadele yürütmek için azimlendirmişlerdir. Tarihsel tecrübe ve dersleri kılavuz edinen Avrupa'daki ilerici ve demokratik güçler, Avrupa'yı sürekli barış, ilerleme, halklararası semereli işbirliği bölgesi haline getirmek için çalışmaktadırlar.

Ho Şi Min yoldaşın hâtırası önünde saygıyla eğiliyoruz

Dünya komünist ve işçi hareketiyle ulusal kurtuluş hareketi ağır bir kayba uğradı. Hareketimizin büyük faaliyetçisi, kahraman Viyetnam halkının yüce evladı, Viyetnam Emekçi Partisi Merkez Komitesi Başkanı, Viyetnam Demokratik Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı Ho Şi Min yoldaş, 3 Eylül 1969'da Hanoy'da, bir kalb krizi sonucunda, 80 yaşında aramızdan ayrıldı. Bütün ömrünü halkının mutluluğu, Marksizm-Leninizm fikirlerinin

zaferi, sosyalist ve komünist toplumun kurulması savaşına hasretmiş olan bu coşkun devrimci saflarımızdan ayrılmış bulunuyor. Ho Şi Min yoldaş, geceli gündüzlü çalışması, çetin devrimcilik azmi, demir gibi iradesi, örnek cesareti ve bunların yanında alabildiğine sadeliği, alçak gönüllülüğü, insanlara ve emeğe karşı sonsuz sevgisiyle bütün komünistlerin, dünyadaki tüm demokratik ve ilerici güçlerin saygı ve sevgisini kazanmıştı.

Ho Şi Min yoldaş, daha pek genç yaşında koloniyalizm ve emperyalizme karşı savaşa katılmış, bu yüzden birçok defa tutuklanmış, zindanlara atılmıştı. Büyük Oktobr Sosyalist Devrimini sonsuz bir sevinçle karşılamış ve bu devrimde, Viyetnamın kurtuluş ışıklarını görmüştü. «Oktobr Devrimi, dünyanın beş kesimini güneş gibi aydınlatıyor ve ezilen, sömürülen milyonlarca insanı uyandırıyor» diyordu. Viyetnam'da ilk komünist olarak harekete geçti, Marksizm-Leninizm prensiplerine dayanan Viyetnam Emekçi Partisini kurdu, bu halkın, kurtuluş ve sosyalizm uğrundaki savaşına önderlik etti.

Viyetnam halkının ulusal kurtuluş savaşı Ho Şi Min yoldaşın yönetiminde durmadan genişledi ve Ağustos 1945'te parlak bir devrim zaferiyle sonuçlandı: Güney doğu Asya'nın ilk sosyalist devleti olan Viyetnam Demokratik Cumhuriyeti kuruldu. Bu devletin ilk Cumhurbaşkanı olan, Viyetnam işçi sınıfının ve bütün halkın sevgili önderi Ho Şi Min yoldaş, Viyetnam halkının Fransız sömürgecilerine karşı giriştiği savaşın başına geçti. Ve kahraman Viyetnam halkı, onun önderliğinde, bu emperyalist saldırısını ezici darbelerle defettikten sonra, Birleşik Amerika emperyalistlerinin ve uydularının Güney Viyetnam'a saldırısına karşı çetin bir direnme hareketine girişti.

Ho Şi Min yoldaş, sağlam bir Marksist-Leninist, inançlı bir enternasyonalist, sosyalist topluluğun ve dünya komünist hareketinin birlik ve beraberliği uğrunda azimle mücadele eden bir savaşçıydı. Saldırganlık ve harbe, uluslararası durumun gerginleşmesine daima karşı çıkmış, barışı ve halkların güvenliğini savunmuştu.

Ho Şi Min yoldaş, vasiyetnamesinde, Viyetnam halkını, Amerikalı müstevlilere karşı kesin zafere kadar savaşmaya, uluslararası komünist hareketinin birliği uğrunda çalışmaya çağırıyor ve şöyle diyordu: «İstiyorum ki, Partimiz, Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmi temeli üzerinde, sağduyuyu ve duyguyu kılavuz edinerek, kardeş partilerin birliğini yeniden sağlamak için âzami gayret sarfetsin ve buna etkili katkıda bulunsun.

Kardeş partilerin, kardeş ülkelerin mutlaka birleşeceklerine bütün kalbimle inanıyorum.»

Seçkin devrimci, uluslararası komünist hareketiyle ulusal kurtuluş hareketinin ünlü faaliyetçisi Ho Şi Min yoldaşın aziz hâtırası bütün dünya komünistlerinin ve ilerici insanlığın kalbinde ebediyen yaşıyacaktır.

TKP 49 yaşında

Türkiyenin çeşitli bölgelerinde ayrı ayrı çalışan komünist teşkilâtlarının temsilcileri 10 Eylül 1920 de Bakû'de toplanarak, Türkiye işçi sınıfının ilk Marksçı-Leninci partisini, Türkiye Komünist Partisini kurdular. Kongrenin Türkiye'de yapılmasına Ankara hükümeti izin vermemiştir.

Kongre, Komünist Partisinin, Türk proletaryası, Türk emekçileri karşısındaki tarihsel vazifesini ancak Marksçı-Leninci prensiplere dayanarak yerine getirebileceğini belirtti; memleketin konkre meselelerini bu prensiplerin ışığında inceliyerek partinin önünde duran vazifeleri tesbit etti; pratik hedeflerini çizdi; program ve tüzüğü hazırladı ve kabul etti.

Kongrede, memleketimizi işgal altında bulunduran emperyalistleri, yabancı kuvvetleri kovmak, Marsizm-Leninizm idealini işçi sınıfı ve fakir köylüler arasında hızla yaymak, halkın kendi kaderini kendi eline alması için gereken durumu, zemini hazırlamak, TKP'nin en yakın ödevleri olarak tesbit edildi.

Türk komünistleri, milli kurtuluş hareketinin daha başlangıcında, emperyalizme karşı mücadelenin ancak halkın bütün kuvvetlerinin, tüm anti-emperyalist güçlerin tek cephede birleşmesiyle başarılabileceğini belirttiler.

49 yıllık bir tarihi olan Türkiye Komünist Partisinin legal çalıştığı müddet topu topu iki yıldır. Bu iki yıl da gerici çevrelerin tertip ve provokasyonlarıyla doludur. 47 yıl illegal çalışmak zorunda bırakılmasına rağmen TKP, emekçi sınıfların haklarını, memleketin gerçek milli menfaatlerini bütün gücüyle savunmuştur. Onu bu hedefinden, uzun yıllar süren ağır illegal çalışma şartları, durmadan sertleşen baskı ve terör havası, çeşitli işkence metadları, provokasyonlar ve ihanetler alıkoymamıştır.

TKP 47 yılı illegal çalışma şartları içinde geçen 49 yıllık faaliyeti boyunca, iki cephede, yani bir yandan halkın demokratik haklarını çiğniyen burjuvaziye karşı, diğer taraftan partiyi içinden vurmak isteyen likidatörlere, burjuvazinin değişik renkteki ajanlarına karşı savaşmıştır. Parti, burjuvazinin devlet organlarından, açık, gizli polisinden, basın ve propaganda araçlarından darbeler yediği gibi, likidatörlerin ve içindeki ajanların yıkıcı faaliyetlerinin acısını da çekmiş, ağır yaralar almış, büyük kayıplara uğramıştır.

Fakat Partinin Kuruluş Kongresinde tesbit edilen ulusal hedeflerin gerçek ve canlı niteliği, uzun vâdeliliği ve milli ihtiyaçlara uygunluğu, yönetici ve militanların ağır fedakârlıklara katlanmaları, partinin, aldığı derin yaralara rağmen canlılığını kaybetmesini önlemiştir.

Birinci Kongreden bu yana dünyada ve Türkiyede çok şey değişmiştir. Derebeyliğin, büyük ticaret burjuvazisinin ve işbirlikçilerin yekpare gibi görünen hakimiyetindeki çelişmeler açığa vurulmuş, bu hâkimiyet sarsılmış ve yer yer çatlaklar vermiştir. Yabancı tekellere bağlı işbirlikçi burjuvazi ile yabancı tekellerin ve yerli ortaklarının ağırlığını omuzlarında gündengüne daha fazla duyan yerli sanayi ve ticaret burjuvazisinin işbirlikçi burjuvazi ile çelişmeleri daha belirgin bir hale gelmiştir. Türkiye tarihinde ilk defa işçi sınıfı legal sosyalist bir partiye kavuşmuş ve bu parti 15 kişilik bir grupla parlamentoya girmek imkânını bulmuştur. Sendika hareketi kökleşmiş, sarı sendikacılık emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin bütün gayretlerine rağmen devrimci sendikacılığın gelişmesini önleyememiştir.

İşçi sınıfı halkımızın emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık savaşında tarihsel öncü ödevini yükümlenmiş, ulusal bağımsızlık savaşının omurgası olmuştur. Bu tarihsel gelişme, yurtsever gençlik hareketinin serpilip, halkımızın bağımsızlık savaşında etkili bir güç olarak belirmesini sağlamıştır. Bu zemin üzerinde milli burjuvaziye bağlı yurtseverler artan bir cesaretle anti-emperyalist bağımsızlık savaşına katılmaktadırlar. Buna rağmen Türkiye bugün de emperyalistlerin politik, ekonomik ve askeri bağımlılığı altındadır. Yurdumuzun ekonomik ve sosyal gelişmesini engelleyen dış ve iç setler yıkılmış değildir. Yabancı sermaye ekonomimizin kilit noktalarını eline geçirmiş, memleketin gelişme yollarını tıkamıştır. Derebeylik artıkları toplumun yapısında hâlâ önemli bir yer tutuyor. Türk köylüsü topraksız ve perişandır.

Memleketin sosyal ve ekonomik hayatında birçok değişmeler, gelişmeler olmuştur. Fakat Birinci Kongrenin ele aldığı milli kurtuluş savaşını hedefe ulaştırma, demokratik bir toprak reformu ile köylüyü toprağa kavuşturma, derebeylik ilişkilerini kaldırma, ağır sanayii kurarak ekonomik ve politik kalkınmayı hızlandırma, emekçi yığınlarının demokratik hak ve özgürlüklerini genişletme, sosyalizme yönelmiş barışçı bir Türkiye kurma meseleleri hâlâ çözümlenmemiştir.

TKP bugün bu meselelerin çözüm yollarını memleketin bugünkü objektif şartları içinde arıyor ve hedefine bugünkü şartların gerektirdiği savaş metodlarıyla ulaşmaya çalışıyor.

Ne var ki TKP'nin bundan 49 yıl evvel tesbit ettiği bu sorunlar bugün artık geniş bir emekçi, aydın yığınının malı olmuştur. Emperyalistlerin gerici eliyle memleketimizde yıllardır körükledikleri anti-komünizm

histerisine rağmen, Türkiye Komünist Partisinin şiarları geniş halk yığınlarıncı günden güne daha çok benimsenmektedir.

Birinci Kongrenin kendilerine teslim ettiği savaş bayrağını, Marksizm-Leninizmin yüce bayrağını uzun ve çetin mücadelelerde yere düşürmeyen Türk komünistleri, gelecek yıl Leninin 100. doğum yıldönümünü ve partimizin 50. kuruluş yıldönümünü yeni yeni atılımlarla kutlamaya hazırlanmaktadır.

A. S.

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin Seçim

ÇAĞRISI

Seçmen Yurttaş!

Genel seçimler yaklaşıyor. Gerici büyük burjuvazinin, büyük toprak ağalarının partisi AP, iktidarı elinde tutmak kaygı ve gayretine düştü. Geçen seçimlerde çoğunluğun oyunu elde etmenin yolunu bulan bu parti eski vaatlerini şimdi yeniden hatırlamaya, tekrarlamaya başladı. Ama geri kalmış bir tarım ülkesi olan yurdumuzun yabancı ülkelerden bu yıl da 850 bin ton buğday satınalmak zorunda olduğu gizlenemedi.

İktidar partisinin gerici iç ve dış politikasının olumsuz sonuçları memleketin ekonomik, sosyal ve politik hayatının her alanında apaçık görünüyor. Harpçi emperyalist devletlerin baskısıyla her yıl muntazaman artan askeri masraflar yüzünden emekçi halkın vergi yükümü durmadan ağırlaştırıldı; zaruri eşya ve yiyecek fiyatları biteviye yükseltildi; reel işçi ücretleri düştü; yoksullaşan köylülerin şehirlere akını daha da hızlandı; işsizlik arttıkça arttı.

İktidar partisi ve hükümet yöneticilerinin sık sık sözünü ettikleri «kalkınma» ve «refah» ancak ve sadece yabancı tekeller ve yerli işbirlikçileri için, büyük sermayeciler, büyük toprak ağaları için doğrudur. Geniş halk yığınlarının perişan durumu, memleketin sürüklendiği ekonomik çıkmaz, mali yıkım onları pek ilgilendirmiyor. Onları ilgilendiren, vurgunu güven altına almak, devam ettirmektir. Onları ilgilendiren, halkımızın ekonomik ve sosyal çıkarlarının savunulması için, uzun savaşlarla kazanılmış demokratik haklarının korunması, genişletilmesi için, memleketin bağımsızlığı için açılan savaş önlemek, yurdun ilerici, antiemperyalist güçlerini ezmektir. AP, iktidarı ele geçirdiği gündenberi Meclis içi ve Meclis dışı çalışmalarını ve bütün icraatını bu amaca yöneltmiştir.

Anayasanın demokratik hükümlerini kaldırmak için AP idarecilerinin geçen dönemde hazırladıklarını kanun tasarılarının hepsini Meclisten geçirmeye güçleri yetmemiştir. AP önümüzdeki seçimlerde bu gücü sağlamak, mutlak çoğunluğu elde etmek amacındadır. O şimdi memleketin uyanık, anti-emperyalist, gericiğe düşman güçlerini sindirmek için

örgütlediği baskı ve terör gruplarından bu seçimlerde yararlanmaya hazırlanıyor.

Seçmen yurttaş! Şimdiye kadar aldandığın vaatlerin acı sonuçları seni ümitsizliğe düşürmemeli, ama uyarmalıdır. Senin öz çıkarlarını savunan ve sonuna kadar savunacak olan parti, Türkiye Komünist Partisi, bildiğin sebeplerden ötürü bu seçime de katılamıyor. Fakat bu, seni oyunu kullanmaktan alıkoymamalıdır. Memleketimizin, halkımızın bugünkü ağır durumdan kurtulmasını amaç edinen ve bunun için köklü kesin tedbirler alınmasını gerekli gören parti veya partileri desteklemelisin.

Bu köklü ve kesin tedbirler, her şeyden önce ülkemizin milli bağımsızlığıyla bağdaşmayan ve milli gelir kaynaklarımızı emen bütün askeri, politik ve ekonomik anlaşmaların kaldırılması, NATO ortaklığına, Amerika ile eşit haklara dayanmayan işbirliğine son verilmesidir; ülkemizin güvenliğini ve barışı tehlikeye koyan bütün yabancı askeri üslerin topraklarımızdan uzaklaştırılmasıdır; tarafsız, barışçı bir dış politika güdülmesi, özellikle yakın komşularımızla dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesidir; yurdumuzda anti-sovyetizmin, anti-komünizmin yasaklanmasıdır; milli kurtuluşları için savaşan halkların, özellikle Amerikan emperyalistlerine karşı savaşan Viyetnam halkının, sınırlarımızın yakınında milletlerarası bir harbi körükliyen İsrail istilâcılarına karşı mücadele eden Arap halklarının aktif surette desteklenmesidir; yabancı sermayeye tanınan imtiyazlı hakların kaldırılması, milli ekonomimizin kilit noktalarını tutan, milli sanayimizin gelişmesini engelleyen emperyalist tekellerin memlekette boş faaliyetlerine son verilmesidir; işçi sınıfının ve bütün emekçi halkın haklarını savunan sosyal ve politik kuruluşların çalışmalarını engelleyen anti-demokratik kanunların ve tedbirlerin kaldırılmasıdır; gelişen işçi hareketini ve bütün demokratik hareketleri kanunsuz ve kaba metodlarla sindirmek, halkın anti-emperyalist mücadelesini bastırmak için kurulmuş olan faşist tipi komando birliklerinin dağıtılması, faaliyetlerinin yasak edilmesidir; işçilerin yaşama ve çalışma haklarının düzeltilmesi, işsizlerin özel işletmeler ve devlet tarafından sigortalanmasıdır; memleketin ekonomik gelişmesinin başlıca engellerinden biri olan toprak ağalığını kaldırarak, topraksız ve yoksul köylüye toprak sağlayacak köklü bir toprak reformunun gerçekleştirilmesidir; küçüm memur ve dar gelirli yurttaşın geçim şartlarının düzeltilmesi, hayat pahalılığının önlenmesidir; şehirli esnaf, yerli sanayici ve tüccarın yabancı tekellere ve yerli ortaklarına karşı korunmasıdır; emperyalizmin sömürgeci amaçlarına hizmet eden bugünkü bozuk eğitim sisteminin değiştirilmesidir; emperyalistlerin, özellikle Amerikan ve Batı Alman emperyalistlerinin harp hazırlıkları yüzünden halkımıza ağır vergiler yükleyen askeri masrafların azaltılmasıdır; eğitim, sağlık, bayındırlık bütçelerinin ve ekonomik kalkınma yatırımlarının artırılmasıdır.

Seçmen yurttaş! Yukarıda belirtilen hedefler halkımızın gerçek çıkarlarını savunan bütün ilerici, demokratik güçlerin ortak hedefleridir. Türkiye'mizi ancak bu güçlerin birliği ve zaferi kurtarabilir. Memleketin bugünkü durumdan kurtulması için, köklü kesin tedbirler alınmasını gerekli gören parti veya partilere oy vermelisin.

11. 9. 1969

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Bulgaristanda sosyalist devrimin 25'inci zafer yılı dolayısıyla Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesini, Bulgar hükümetini ve bütün Bulgaristan halkını Türk komünistleri adına candan selâmlarız.

Yirmi beş yıl önce, 9 Eylül 1944 günü Bulgar halkı, Bulgar Komünist Partisinin önderliği altında ayaklanarak faşist diktatörlüğü yıktı, memleketin sosyal ve politik tarihinde yeni bir çağ, sosyalizm çağını açtı.

Marksizmi-Leninizmi memleketin özel şartlarına göre yaratıcı bir şekilde uygulayan Bulgar Komünist Partisinin yönetimi altında Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde 25 yıl içinde sosyalizm, bütün ekonomik-sosyal-politik ve ideolojik temelleriyle yerleşti ve sağlamlaştı; sosyalist üretim ilişkileri tam bir zafer sağladı; sosyalizm, halkın yaratıcı gücünün tamamıyla yüze çıkmasına yol vermiyen engelleri yıktı. Geri kalmış bir tarım ülkesi olan Bulgaristan, nispeten kısa bir zamanda, ileri bir sanayi ülkesi haline geldi. Büyük metalürji, enerji, makine imali, kimya sanayileri kuruldu ve bu temel üzerinde Bulgar halk ekonomisinin bugünkü teknik seviyeye yükselmesi imkânları yaratıldı; sanayi üretiminin hacmi 1939 yılına nispetle 30 misli arttı; sosyalizm kuruluşu seyrinde milli gelirde beş mislinden fazla bir artış oldu, sanayi milli gelirin ana kaynağı durumuna geldi.

Sosyalist endüstrideki bu gelişme sosyalist tarımın mekanize edilmesi imkânını sağladı ve köyde gelişme hızını artırdı. Bugün memleketteki kooperatif çiftliklere ve devlet çiftliklerine ortalama 88 traktör, 17 biçerdöver düşüyor. Tarım üretimi hacmi iki misli arttı, buna karşılık tarımda çalışanların sayısı iki misli azaldı.

Sanayide ve köy ekonomisindeki bu gelişme temeli üzerinde Bulgaristanda halkın maddi yaşayışı, geçmişle kıyaslanamayacak bir seviyeye yükseldi.

Bu kalkınma hızı kapitalizmin hâkim olduğu ülkelerde ancak bir hayal olabilir.

BKP'nin Marsizme-Leninizme, enternasyonalizme bağlılığı, Bulgar Halk Cumhuriyetinin dış politikasında en iyi ifadesini bulmaktadır. Bu politika, ayrı ayrı sosyal düzenlerdeki devletlerin barış içinde yanyana yaşama prensipine dayanıyor. Bulgar hükümetinin, bütün dünyada, özellikle Avrupa'da ve Balkanlarda barışın sağlanması yolunda sarf ettiği gayretler yalnız Bulgar halkının değil, bütün halkların ve bu arada Türk halkının en hayati menfaatlerine ve gerçek iradesine uygundur. Türkiye ile iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi ve genişletilmesi yolunda Bulgar hükümetinin gösterdiği inisiyatif ve bu yolda attığı adımlar, halkımızın sosyalist Bulgaristana ve Bulgar halkına semptisini daha da arttırmıştır. Bulgar Halk Cumhuriyeti, milli kurtuluşları ve bağımsızlıkları uğrunda emperyalizme karşı savaşıyan halkların en aktif, en sağlam ve güvenilir desteği olan sosyalist ülkelerden biridir.

Enternasyonalizm Bulgar Komünist Partisinin dünya komünist hareketi kuvvetleriyle ilişkilerinde başlıca ifadesini bulmaktadır. BKP'nin, milletlerarası komünist ve işçi partileri temsilcilerinin son Moskova Danışma Toplantısının hazırlanmasına ve başarıyla gerçekleşmesine büyük katkısı, onun Marksizme-Leninizme ve proletarya enternasyonalizmine titizlikle bağlılığının parlak bir belirtisi oldu.

Yaşasın şanlı Bulgar Komünist Partisi!

Yaşasın Bulgaristan Halk Cumhuriyeti!

Yaşasın halklar arasında dostluk ve barış!

Yaşasın Marksizm-Leninizm!

9 Eylül 1969

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

Viyetnam Emekçi Partisi Merkez Komitesine

Viyetnam halkının büyük evladı, Viyetnam Emekçi Partisi Merkez Komitesinin ve Demokratik Viyetnam Cumhuriyetinin başkanı, dünya komünist ve işçi hareketinin ileri gelenlerinden Ho Şi Min yoldaşın ölümünü büyük bir teessürle haber aldık.

Viyetnam Emekçi Partisine, Viyetnam hükümetine ve bütün Viyetnam halkına baş sağlığı dileriz.

Emperyalizme, özellikle güçlü ve azgın Amerikan emperyalizmine karşı, bağımsızlığı ve kurtuluşu uğrundaki savaşta efsanevi kahramanlık örnekleri veren Viyetnam halkının önderi Ho Şi Min yoldaş, kurtuluşları için savaşıyan halkların gönlünde bir mücadele ve kurtuluş sembolü olarak daima yaşayacaktır. Onun canlı hatırası önünde saygı ile eğiliriz.

6. 10. 1969

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Çağdaşları V. İ. Lenin'i anlatıyorlar:

Anastas Mikoyan

Devrimci ve devlet adamı olarak Lenin'in dehâsı 637

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti 25 yaşında:

Jivko Jivkov

Leninizmin Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde kazandığı zafer . . . 648

Yuvarlak masa toplantısı:

Sosyalizm köylülere neler verdi

(Kooperatiflerde birleşen Bulgar köylüleri anlatıyor) 662

Tarihsel tecrübe ve çağımız:

Tadeniş Endruşçek

İkinci Dünya Harbi otuz yıl önce başlamıştı 699

Ho Şi Min yoldaşın hâtırası önünde saygı ile eğiliyoruz 709

Özel sayfalar:

A. S.

TKP 49 yaşında 711

TKP Merkez Komitesinin seçim çağrısı 713

Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesine 715

Viyetnam Emekçi Partisi Merkez Komitesi 716

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Ruşçası:

Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6, Thâkurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, 1, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» – Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thâkurova 3

Fiyatı 1 lira